

Izhaja ob 4 jutraj.

Stane mesečno 20— Din
za inozemstvo 30— „

neobvezno

Oglaš po tarifu.

Uredništvo:

Miklošičeva cesta št. 16/1
Telefon št. 72

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravništvo:

Ljubljana, Prešernova
ul. št. 54. Telef. št. 36

Podružnici:

Maribor, Barvarska ul. 1.
Celje, Aleksandrova c.

Račun pri pošt. čerkov.
zavodu št. 11.842.

Ljubljana, 11. oktobra.

Viditi je, da prihaja tudi za gospoda Davidoviča razočaranje nad zavezniki, katerim si je prizadeval napraviti »sporazum«. O tem nam prita zlasti senzacionalni uvodnik, ki ga večraj priobčeneje oficijelno glasila Davidovičeve grupe »Demokratija« pod naslovom: »Pogrešna politika«. Članek na stopa proti politikom, ki manevrirajo v svrhu varanja javnosti ter zbog verske ali plemenske provokacije z »napačno politiko«. »Demokratija« protestira proti takim poskusom, ki imajo namen oslabiliti ali povsem ignorirati osnovno načelo, na katerem stoji naše državno edinstvo. »Neprestano razčlenjevanje po plemenih, verah in narodnostih naj bi v narodu ustvarilo trajen vtis, da ideja narodnega edinstva pri ustvarjanju naše države ni igrala nikake vloge, ali pa, ako jo je slučajno igrala, da je to bil le trenotek zablude, ali celo naveden falzifikat.« »Demokratija« v svojem članku sicer Radića in klerikalcev izrečno ne omenja, ni pa nobenega dvoma, na katero adresu se obrača in koga opominja. »Demokratija« zato poudarja, da akcija gosp. Davidoviča ni bila nikoli zamišljena v taki obliki, da bi se grupirali Nesrb in en del Srbov proti ostalim Srbom radi ustvaritve sporazuma. Kar da hoče Davidovičeva vlada doseči, je »daleč proč od zamisli politične grupacije Srbov in Nesrbov, odnosno od utoranja poti za zmago hrvatske državne ideje. Ako pa kdorkoli misli, da bo z grupacijo nesrbskih elementov proti Srbom olajšal Davidovič misljo za sporazum, se vara. Razumeti je treba, da se borba proti P-P režimu ni vodila zato, da protihrvatsko politiko zamenjamo s protisrbsko, odnosno nacionalno politiko z anacionalno.«

Mimogrede bodi poudarjeno interesantno priznanje, da je bila politika prejšnjega režima nacionalna, kar že na sebi izključuje očitko, da je bila protihrvatska ali pa »velikosrbska«. Glavno je nekaj drugega. Iz članka izhaja povsem jasno, da so g. Davidoviča napotili zelo tehtni razlogi in vzroki, da je dal napisati g. Radiću in Korošcu tako krepko in jasno lekcijo. Ako bi poznal svoje komplicente tako kot jih pozna že danes, bi morda ne začel z njimi »sporazumškega« Sisičovega dela, ker bi bil že takrat vedel, da od ljudi, katerim je jugoslovenstvo le predmet nesramnega zasmevanja in ki dejstvo narodnega in državnega edinstva proglašajo za grd falzifikat, ni pričakovati poštene politike ter pametnega sporazuma. Ali se gosp. Davidovič po bridkih preizkušnjah že vrača nazaj tja, kjer sta se radi taktike napram Radiću razstala s Svetozarjem Pribičevićem?

Ako pa gosp. Davidovič še sedaj smatra, da je politika g. Radića in Korošca »pogrešna«, kaj naj šele potem rečejo slovenski narodni ljudje, ki so na svojih lastnih kožah občutili vso pokvarjenost in goljufivost klerikalne politike?

Vse, kar se je pred tremi meseci obetalo od nove vlade, se je izkazalo za grdo prevaro. Bleščiči nazivi, ki si jih je nadel nova vlada »sporazum«, »reda«, »zakonitosti in poštenja«, niso le decela zateknili, marveč so se izpremenili v baš nasprotno označbe, ki jih je izvajala pri nas praksa nasilne, krivične in nepoštenne politike SLS. Odkar je prevrat porušil moč kranjskega deželnega odbora, pri nas ni bilo več take strahovlade kot pod sedanjim klerikalnim režimom. Niti enega državnega nameščenca niso klerikalci obglavili zakonitim in še manj poštenim potem. Nikdo ni zasledovan radi slabe kvalifikacije ali nesposobnosti, nikdo ni bil disciplinarnim potem obsojen niti za na manjši pregrešek in vendar jih je bilo toliko postavljenih na ceste in toliko predstavljanih brez službene potrebe. Brezvestna in brezsrčna jezuitska turija divla nad slovenskimi služabniki ter povrh še od vesolja rezgeta, če vidi nedolžno kri. Kar so dosedaj klerikalci storili, je bilo le gorje za slovensko ljudstvo. Z dejanji so dokazali, da so le varalce ljudstva in njihovi čini so v diametralnem nasprotju z njihovimi besedami.

Vsa Slovenija je danes pod neznanim jarmom klerikalizma. Vse obsoja SLS. Ne le demokrati. Še celo radičevci v »Avtonomistu« označujejo klerikalni režim s strahovladno. Komunisti, ki so bili še pred kratkem zavezniki klerikalcev, jih preklinjajo ter proglašajo za »leparje in goljufe«. Še celo g. Puzelj, četudi kot zemljoradnik formalno podpira režim, se ga otreva v svojem glasilu ter ga prav vehementno napada. Edinole ljubljanska stranka narodnih socialistov s svojo »Novo Pravdo« in dr. Ravnhilf »Ev list« »Narodni Dnevnik« sta v hvalislnju klerikalnega režima bolj papeža kot sam papež.

Zavlačevalna taktika vlade

POLOŽAJ NEIZPREMENJEN. — FORMALNA PONUDBA LJUBI JAVNOVIČU. — PRITISK NA RADICA. — ISČE SE VOJNI MINISTER.

Beograd, 11. oktobra. p. V današnji seji Narodne skupščine se je pokazala težka situacija vlade, ki je proti vsem pravilom parlamentarizma zadržala službeno sporočilo o ostavki ministra Hadžića, da se izogne neprijetni debati.

Vsi napori g. Davidoviča so sedaj koncentrirani na dve akciji: razširiti vladno koalicijo ter zadržati Radića od nadaljnih režim kompromitirajočih izjav. Vladin račun gre očividno za to, da se v slučaju (s katerim v ostalem sama sigurno računa), ako se akcija za razcep radikalne stranke ponesreči, skuša podaljšati življenje še za nekaj časa. To se ji zdi mogoče pod dvema pogoje: da Radić jutri v Vrpolu poda pomirljive izjave in da se najde general, ki bi hotel prevzeti nasledstvo po ministru Hadžiću.

V pravcu razširjenja koalicije je g. Davidovič storil danes odločilen korak. Dopoldne je zabilil skupščinskega predsednika Jovanoviča za razgovor, tekot katerega mu je formalno ponudil, naj vstopi v vlado ter prevzame s svojimi prijatelji nezasedena ministrska mesta. G. Davidovič je navedel kot glavni motiv te ponudbe, da je treba v vladi olajšati Srbe ter vzpostaviti razmerje, ki odgovarja dejanskim prilikam v državi.

Na to formalno ponudbo g. Jovanović ni mogel drugače odgovoriti, nego s tem, da jo bo predložil klubu poslancev NRS. Ker se ve, da je radikalni poslanski klub sedaj povsem solidaren ter odklanja vsak poskus zaneesti razcep v lastne vrste, pomeni Jovanovičev odgovor stvarno odklonitev ponudbe. To je vlada, kakor vse kaže, pričakovala že v naprej. Gre pa ji predvsem za to, da pridobi na času.

Za Radića je pripravila ogromen apa-

rat pritiskov in nasvetov. Ves dan so se danes vršili razgovori z Zagrebom in zvečer sta odstopovala iz Beograda dr. Maček in posl. Popović s posebnimi sporočili za Radića.

Iskanje vlade, da najde gen. Hadžiću na slednika je tudi danes ostalo brezuspešno. Demisijsko pismo Hadžićevo, ki ga danes objavljajo listi (mi to pismo prinašamo na 2. strani. Or. ur.) je tako, da moralno onemogočuje vojakom vstopiti v nespremenjeno vlado, zlasti ker se ve, da je kralj identifičiral s Hadžićevo motivacijo.

Na dvoru ni bilo danes nobenih avdienc. Zvečer je minister dvora konferiral z g. Davidovičem. Ni se znano ali pojde g. Davidovič jutri h kralju ali ne. V vladnih krogih vlada velika nervoznost.

Zagreb, 11. oktobra. r. Današnji »Hrvat« poroča iz Beograda: »Dva glavna dogodka sta danes izzvala izredno zanimanje javnosti. In sicer: vprašanje širše koncentracije in seja skupščine. Posebno je vprašanje širše koncentracije zanimalo radikale, ki so z osebno napetostjo motrili konferiranje skupščinskega predsednika Ljube Jovanoviča z ministrskim predsednikom Ljubo Davidovičem. Na sestanku sta se gospoda največ pogovarjala o tehnični strani skupščinskega dela, obenem pa se je ponovno govorilo tudi o vstopu radikalov v vlado. Ljuba Jovanović ni mogel dati odgovora, ker je moral ponj k Pašiću. Iz najboljšje okolice pa se doznava, da je Jovanović moral odbiti Davidovičovo ponudbo, da bi z nekaterimi svojimi primitivnimi (!) radikali vstopil v vladin blok in v vlado, ker ne mara »razdvajati« stranke. S širšo koncentracijo torej ni nič, zato se radikali in Pribičević silno potri...«

Seja narodne skupščine

PRVA SEJA JE BILA LE FORMALNEGA ZNAČAJA TER JE POTEKLA BREZ VEČJIH INCIDENTOV.

r Beograd, 11. oktobra.

Ob splošnem zanimanju je predsednik Ljuba Jovanović ob 10-30 otvoril današnjo izredno sejo narodne skupščine. Poslanci so bili zbrani skoro polnoštevilno in zasedeno so bile tudi vse diplomatske lože. Splošno se je pričakovalo zelo burnih dogodkov. Radovedneži pa niso prišli na svoj račun.

Po izvršenih formalnostih je skupščinski tajnik prečital razne vloge, prošnje in interpelacije. Glavna kontrola je sporočila skupščini, da je z rezervo odobrila kredite ministrstvu gradjevine v znesku 119.808 Din za popravilo mostu čez Tiso in kredit poštnemu ministrstvu za nabavo pocinkane železne žice v znesku 4.133.500 Din. Skupščinski predsednik Jovanović je prečital ukaz o imenovanju bivšega intendant bеоgrаjskega gledališča, Milana Grola, za državnega podtajnika v zunanjem ministrstvu in obenem sporočil, da je posl. Petar Bjelić (rad.) odložil svoj mandat.

Obtožbe proti bivšim ministrom.

Nato so bili prečitani predlogi poslancev Jovana Jovanoviča, Gjoke Popovića in Radosl. Agatanovića o obtožbi bivših ministrov dr. Laze Markovića, dr. Jankovića in dr. Kojića. S predlogi se bo postopalo po zakonu. (Glej naš članek o ministrskih obtožbah. Op. ur.)

Justični minister je zahteval izročitev poslancev Vld. Pušenjaka, Franca Kremžarja in Ivana Puelja radi prestopka po §§ 104. in 491. in 496. k. z. sodišču. Zadeva je bila izročena imunitetnemu odboru.

Vloga Stjepana Radića glede verifikacije treh njegovih mandatov je bila izročena verifikacijskemu odboru. Radić izjavlja v vlogi, da si pridržuje mandat Kotor-Dubrovnik-Split.

Interpelacije.

Vložene so bile sledeče interpelacije: poslanca Dimitrije Vnijača (zem.) na finančnega ministra glede podzakupa posestva Titel-Pančevu, Jovana Cirko- vića (rad.) na zunanjega ministra glede samostana Nauma, posl. Voje Lazića (zem.) o delovanju monopolske uprave in Krste Miletića (rad.) o javni varnosti na Kosovem in Metohiji.

v škofovi tiskarni. To dejstvo naj menda služi v dokaz, da je petolizniška in neznačajna politika še vedno trfium nekaterih političnih desperadov, katerim so osebne ambicije več kot javni interes ljudstva ter zahteve napredne in racionalne misli. Značilno in interesantno je to žalostno dejstvo posebno sedaj, ko že »m predsednik vlade pričinja spoznavati pokvarjenost klerikalne politike.

Zakon proti korupciji.

Samostojni demokrat dr. Grigor Gočar je predložil skupščini zakonski načrt proti korupciji in zahteval, da se mu prizna nujnost. Nujnost je bila soglasno sprejeta. Tudi enakemu predlogu, ki ga je stavila vlada sama, je bila priznana nujnost. Predloga se odkažeta posebnemu odboru, ki se izvoli na prihodnji seji.

Minister za socialno politiko je predložil invalidski zakon, ki mu je bila priznana nujnost. Izročil se istotako posebnemu odboru.

Nato so bile prečitane razne prošnje in pritožbe. Prometni minister Sušnik je izjavil, da bo na interpelacijo posl. Vujića glede afere s tovarno »Ferrum« v Subotici odgovoril takoj, kakor hitro bo zbral ves material. Njegov odgovor je vzbudil pri opoziciji splošen smeh in medklace: »To se pravi, nikdar!«

Razne peticije.

Skupščinski tajnik je prečital nato spomenice Zveze bančnih uradnikov in nameščenov o problemu brezposelnosti, spomenice Udruga uradnikov jetnišnice v Ljubljani in finančnih uslužbencev iz Maribora glede dopolnil k uradniškemu zakonu, spomenice Udruga finančne kontrole in ostalih državnih uradnikov v Ljubljani glede revizije uradniškega zakona in predlog občine Trbovlje, da se prenese sedež sreškega poglavarja iz Laškega v Trbovlje.

Določitev dnevnega reda.

Skupščina je prešla nato na določitev dnevnega reda za ponedeljkovo sejo. Dočim je vladal do tega trenutka v skupščini popoln mir, je nastal sedaj nenadoma velik hrup. Radikalni poslanci so z vso odločnostjo zahtevali od vlade, da poroča o demisijski vojnege ministra generala Hadžića. Sledili so ostri spopadi med pristaši vladne koalicije in radikali, sredi katerih je predsednik Ljuba Jovanović naznanil, da je dneveni red prihodnje seje skupščine, ki se vrši v ponedeljek ob 9-30, sledeči:

- 1.) Volitev odbora za zakon proti korupciji.
- 2.) Volitev odbora za invalidski zakon.
- 3.) Poročilo odbora za pritožbe in prošnje.

Ob 11-20 je predsednik Jovanović zaključil sejo. Opozicijski poslanci so odhajali iz dvorane z vzkliki: »Živela naša vojska! Doli z vlado!«

SESTANEK

MUSSOLINI - MARINKOVIĆ.

Rim, 11. oktobra. p. Kakor se doznava iz zanesljivih krogov, se sestane ministrski predsednik Mussolini z jugoslovenskim zunanjim ministrom dr. Marinkovićem dne 23. t. m. v Benetkah

Mučen konflikt ministra prosvete

»JUTROVE« VESTI O NAMERAVANEM OBGAVLJENJU PRI SLOVENSKEH GLEDALIŠČIH POTRJEJENE.

Beograd, 11. oktobra. p. Kakor znano, je dr. Korošec pred nekaj dnevi odstavil dosedanjega načelnika umetniškega oddelka v ministrstvu prosvete Risto Odavića te imenoval na njegovo mesto dr. Branka Seno. Gosp. Odavić svoje odstranitve ni vzel brez odgovora na znanje. V današnjem »Vremenu« objavlja silno oster članek ki je vzbudil v javnosti velik pozornost in splošno ogorčenje. Gosp. Odavić opisuje svoj razgovor s ministrom povodom svoje vpokojitve. Dr. Korošec je na vsa vprašanja o vzrokih odgovarjal: »To je moja stvar« in na prošnjo, da vendar pove z kaj ga je odstranil, repliral s cinično priporo: »Ker imam pravico!« Pozneje

je gosp. Odavić ponudil, da mu da službo v kakšnem drugem oddelku, kar pa je gosp. Odavić z indignacijo odklonil.

Kakor se zatrjuje, ima dr. Korošec se celo vrsto podobnih obglavljenj pripravljenih. Iz avtentičnega vira je Val poročevalec izvedel, da sta na proskripcijski listi tudi oba gledališka urednika Huba d v Ljubljani in dr. Brendič v Mariboru.

Danes so beograjski umetniški krogi opozorili gosp. Davidoviča, da smatrajo Koroščevo postopanje za presto izzivanje, ki ga prosvetni minister ne more utemeljiti z nobenim stvarnim argumentom.

Kaj je z rešitvijo uradniškega zakona

DOLGOTRAJNE PRIPRAVE IN POSVETOVANJA.

Beograd, 11. oktobra. p. Peticije slovenskih uradniških organizacij glede revizije činovniškega zakona, ki so bile prečitane v današnji seji Narodne skupščine so dale Vašemu dopisniku povod, da se avtentično informira o stanju revizijskega dela, ki ga vrši posebna v ministrstvu pravde postavljena komisija.

V zadnjih dneh so člani te komisije s pomočjo delegatov Glavnega uradniškega saveza in pokrajinskih zvez uradniških organizacij uredili podatke, ki so potrebni, da more komisija začeti s končnimi pripravami za stilizacijo sprememb in dopolnil k uradniškemu zakonu. To delo bo vodil referent komisije dr. Eisner, ki sestavi končno poročilo komisije. Upati je, da bo to delo gotovo do konca oktobra.

Komisijsko poročilo se predloži posebnemu ministrskemu komitetu v razpravo. Koliko časa bo potreboval ministrski komitet je v glavnem odvisno od tekočih poslov vlade in politične situacije. Cim pretrese projekt ministrski komitet bo odredjena velika uradniška anketa, na ka-

tero bodo pozvani delegati vseh pokrajinskih organizacij. V kolikor bodo vladni zastopniki akceptirali spremembe, ki jih predloži anketa, se bo načrt popravił odnosno spopolnil ter bo prišel končno kot provizorični projekt pred ministrski svet.

Po razpravi in končnem odobrenju v ministrskem svetu bo vlada predložila načrt kot svoj zakonski predlog Narodni skupščini v nadaljno postopanje.

Proces revizije bo torej dolgotrajen in informirani krogi se ne upajo trdit, da pride revizijska novela pred koncem leta pred parlament. Vlada smatra da zadeva ni tako nujna, češ da se event. zhojšanje plač itak ne da uvesti pred novim budžetom, to je s 1. aprilom 1925. Na drugi strani pa se vlada ne bi rada odrekla čl. 71. k omogoča svojevoljno premoščanja pod motivacijo »neizogibne službene potrebe« in čl. 234. na podlagi katerega se sedaj vrši sistematično preganjanje vladnih neljubih odnosno strankarsko ji ne všečih državnih nameščenov.

Sienkiewiczza peljejo skozi Ljubljano?

NAŠA VLADA JE PROSILA POLJSKO, DA PELJEJO SIENKIEWICZ-VO TRUPLO SKOZI JUGOSLAVIJO.

Beograd, 11. oktobra. p. Kakor znano, se bo vršil dne 26. t. m. v Varšavi slovesen pogreb poljskega pisatelja Henrika Sienkiewicza, ki ga prepeljejo iz Veveya v Svici, kjer je začasno pokopan, v domovino. Češkoslovaška vlada je zaporila poljski kabinet, da bi se truplo velikega pokojnika za nekaj ur ustavilo v Pragi, da bi ga počastili, kakor gre tako velikemu slovanskemu pisatelju. Tem povodom se je obrnila tudi naša vlada do poljske in je zaporila, da bi se prepeljalo truplo Sienkiewiczovo preko Jugoslavije na Poljsko, da bi mu mogli tudi Jugoslovenci iz-

kazati zadnjo čast. Računajo, da bo poljska vlada ugodila tej prošnji in da bo imel naš narod okrog 22. t. m. priliko, da počasti Sienkiewicza na njegovi zadnji poti v domovino v Ljubljani, kjer bi ga položili v cerkvi na oder. V Ljubljano pride tudi zastopnik vlade.

Pri tej priliki bodi omenjeno, da se dne 26. t. m. vrši v Beogradu na univerzi velika spominska slavnost za pokojnim pisateljem, ki se je udeležje vsa kulturna društva. Vlada bo določila posebnega delegata, ki jo bo zastopal pri pogrebnih svečanostih v Varšavi.

Jugosloven ustreljen od Angleško-turški konflikt

Budimpešta, 11. oktobra. j. Uradno se sporoča, da je bil jugoslovski državljani Ignac Puch iz Vukovarja, ki je bil radi špijonaže v Pečuhu aretiran in v Szalaegeersee interniran, poskusil pobegniti ter je bil na begu od nekega orožnika ustreljen. Puch umira. Uradno poročilo ugotavlja, da je krogla predrila prsa begunca ter izstopila na hrbtu. (Kako more krogla zadeti na begu v prsa, tega poročilo ne pove. Ured.)

Obsedno stanje nad Bukar što

Beograd, 11. oktobra. p. Zaradi komunistične agitacije je rumunska vlada zopet proglasila nad Bukarešto in drugimi večjimi mesti v Rumuniji obsedno stanje, prišla je tudi nekaj komunističnih agitatorjev. Vlada je odredila v Besarabiji posebne varnostne mere. Rumunska vlada misli in bolgarski listi potrjujejo, da so vsi nadaljujejo zbiranje svojih čet ob rumunski meji. Pretekli teden je bil ondi Trecky z več generalštabnimi častniki in je pregledal boljševiške čete ob rumunski meji.

UGODEN POTEK FRANCOSKO-NEMŠKIH TRGOVINSKIH POGAJANJ.

Pariz, 11. oktobra. s. Prva etapa francosko-nemških trgovsko-pogodbenih pogajanj, ki so se v bistvenem tikala načelnih vprašanj, bo danes s podpisom posebnega protokola zaključena, nakar bodo nemški delegatje odpotovali v Berlin, da se sporazumejo s krog, ki so zainteresirani glede izvoza. Delegacija se bo dne 5. novembra vrnila v Pariz ter nadaljevala pogajanja o osnutku carinskega tarifa. (Glej tudi 5. stran današnjega lista. Ur.)

NEMŠKI NOGOMETAŠI V FRANCIJI. Rezultat prve tekme 3 : 0 za Nemčijo.

Pariz, 11. oktobra. j. Prva nemško-francoska nogometna tekma po vojni se je danes vršila pred 10.000 gledalci na Buffalo dirkališču. Med občinstvom je bila pretežna večina delavstva. Nemško moštvo je bilo burno pozdravljeno, gledalci so zapeli mednarodno himno. Nemško moštvo je Francoze prekašalo in je zmagalo s 3 : 0 (2 : 0).

SKRBI RUSKIH VELIKIH KNEZOV.

Koburg, 11. oktobra. j. Tuakšnja pisarna ruskega velikega kneza Cirila je razglasila, da je dosejal od 16 ruskih velikih knezov 13 pristalo na to, da prizna velikega kneza Cirila za pretendenta na carski prestol.

Borza

CURIE: Beograd 7.45, New-York 521.50 London 23.38, Pariz 26.97, Milan 22.70, Prag 15.50, Budimpešta 0.0068, Bukarešta 2.50, Sofija 3.80, Dunaj 0.0073625. LONDON: Beograd 310, Berlin 18.895, Pariz 86.16, Rim 103.10, Curih 23.37, New-York 448.87, Dunaj 319.000, Praga 149.50. NEW-YORK: Beograd 143, Berlin 23.80, Rim 436.50, Pariz 518, Curih 19.22, Dunaj 0.1412, Budimpešta 0.0025 Praga 296.50.

Načrt stanovanjskega zakona

Beograd, 10. oktobra.

Dosedanji stanovanjski zakon zgu-
bi veljavo z 31. decembrom 1924. Se-
daj je minister za socialno politiko iz-
dal načrt novega zakona ter ga je
včeraj predložil ministrskemu svetu v
nadaljno razpravo. «Jutro» je sicer že
objavilo glavna načela novega projek-
ta, vendar bo popolno besedilo gotovo
zanimalo najširše kroge najemnikov in
hišnih lastnikov, zato ga sporočamo v
celoti.

Novi stanovanjski zakon naj stopi s
1. januarjem in veljavo ter se naj po
načrtu ministra za socialno politiko
glasi tako-le:

I. DEL.

Cl. 1. Od 1. januarja 1925 so v starih
poslopih stanovanja najemnikov neodpo-
vedljiva. Isto pravico uživajo tudi kul-
turne, humane in obče koristne javne
ustanove, ki ne delujejo za dobiček, ka-
kor tudi mali trgovci in obrtniki v po-
slovnih lokalih, ki jih imajo v najemu.

Cl. 2. Izvzeta so od vseh omejitev po
tem zakonu: 1. nova poslopja; 2. poslo-
vni lokali, v kolikor niso predvideni v
čl. 1.; 3. državna in samoupravna poslop-
ja; 4. poslopja verskih ustanov, ki so po-
trebna za opravljanje verskega kulta pri-
znanih ver in za stanovanje njihovih
službenikov; 5. poslopja, ki se smatrajo
za umetniško-zgodovinske spomenike, ali
pa vsebujejo in čuvajo take stvari; 6.
poslopja splošno koristnih ustanov, ki ne
delujejo za dobiček, v kolikor so stvarno
potrebna za lastno uporabo. Kot nova
poslopja se smatrajo ona, ki so naznače-
na v stanovanjskem zakonu z dne 30. de-
cembra 1921. o. d. n. v pravilniku z dne
8. aprila 1921. in 21. maja 1921.

Cl. 3. Najemnine stanovanj se odreja-
jo v iznosu osnovnih — predvojnih cen,
pomnoženih 15 kratno. Izjeme so dopušte-
ne v slučajih, ki jih prevedeva čl. 4.
in 5. Osnovna cena je ona, ki se je pla-
čala v juliju 1914. V onih delih kralje-
vine, kjer se je pred vojno najemna pla-
čala v kronah, se bo osnovna cena raču-
nala za polovico tega iznosa, izražene-
ga v dinarjih. (N. pr. 100 K izza pred vo-
jne se računa za 50 Din. Op. ur.) Za po-
slovne prostore, naznačene v čl. 1., bodo
višino v spornih slučajih odredila sodi-
šča, ki se obazirajo pri oblastih nazna-
čenih v čl. 14.

Cl. 4. Kadar gre za vojne vdove, inva-
lide, obojitelji padlih, upokojenece, držav-
ne uradnike in nameščence, častnike, de-
lavce novinarje, privatne nameščence,
umetnike, kakor sploh za ekonomsko
splošno slabše, se bo osnovna cena po-
množila osemkrat. V kolikor posode na-
vedenih oseb prejemajo izjemoma večje
stalne dohodke, se osnovna najemna
pomnoži 10 krat; ako pa take osebe sto-
pijo v vrsto ekonomsko-močnejših, velja-
jo odredbe čl. 3. in čl. 4.

Cl. 5. Ako ekonomsko močni zakupniki
stanujejo pri slabših lastnikih, osobito pri
invalidih, vojnih vdovah, obojiteljih pad-
lih, uradnikih in upokojenecih brez dru-
gih dogodkov, se bo osnovna zakupna
izjemoma pomnožila 20 kratno. Najemni-
kom, katerih letni dohodki znašajo preko
300.000 Din, oziroma onim, ki razpolaga-
jo z imovino 200.000 Din, kakor tudi
onim, ki imajo lastne nove hiše, se do-
pušča svobodno dogovarjanje najemne.

Cl. 6. V slučajih, da cene gredo pre-
višne, ki jo določa ta zakon, se ne mo-
rejo pomanjšati brez pristanka hišnega
lastnika, izvzemši slučaje predvidene v
čl. 7.

Cl. 7. Ako je stanovanje delno neupo-
rabno, ali pa izpostavljeno kvaru, da ga
najemnik ne more v celoti izkoristiti, ali
pa mu je radi kvara ogrožen način stan-
ovanja, a lastnik ne more izvršiti najpo-
trebnejših popravil, se najemna zmanj-
ša v razmerju z neuporabnostjo stan-
ovanja.

Cl. 8. Hišni lastnik lahko stanovanje
odpove samo v nastopnih slučajih:

a) ako mu je stanovanje neobhodno
potrebno zase in sedaj stanuje kot na-
jemnik ali podnajemnik v tujem stan-
ovanju, pa naj si se to nahaja tudi v last-
ni ali v tuji hiši, ali pa ako so mu po-
slovni lokali neobhodno potrebni za obrt;
b) ako vsekakor mora staro poslopje
porušiti, da se zgradi novo, ki mora biti
dvakrat večje od starega;

c) ako najemnik ne plača najemnine
dva meseca zapored;

d) ako najemnik izkoristi najeto stan-
ovanje proti namenu ali pa ga hote ali
pa iz ponovne grobe malomarnosti kvari
v očitno škodo lastniku.

V slučajih predvidenih pod a) in b) iz-
naša rok za izselitev mesec dni, pod c)
in d) pa 15 dni, računajoč te roke v vseh
slučajih od dneva, ko je rešitev postala
izvršena.

Ako je lastnik dotično hišo kupil po
1. novembru 1918, se rok za izselitev na-
jemnika odreja na poldrugo leto, raču-
najoč od dneva pravomočnosti rešitve.

Stanovanjske odpovedi po točki a) te-
ga člana se bodo predvsem izvrševale na
pram ekonomsko najemnejšem najemni-
ku, ako je v lastnikovi hiši več stanovanj.

Cl. 9. Pri mešanih najemih, kjer je sta-
novanje vezano s poslovnimi lokali in
obratno, se bo upošteval pretežnejši zna-
čaj najetih lokalov.

Cl. 10. Zabranjuje se preurejevanje
stanovanj v poslovne lokale.

Cl. 11. Nihče ne more istočasno imeti
dveh stanovanj.

Cl. 12. Zamenjava stanovanj je dovo-
ljena.

Cl. 13. Z vsemi izpraznjenimi stanova-
nji kakor tudi s stanovanji onih oseb, ki

jih letni dohodki iznašajo preko 300.000
Din ali pa imovina v vrednosti 3 milijone
Din, razpolaga pristojna oblast in jih do-
deli:

a) državnim in samoupravnim uradni-
kom ter častnikom, ki nimajo stanova-
nja;

b) osebam, ki se selijo po čl. 8. točka
a) in b);

c) uradnikom (častnikom), ki sedaj sta-
nujejo v povsem nehišijskih stanova-
njih.

Izvzeta so od dodelitve izpraznjenega
stanovanja v poslopih, ki služijo: 1.) za
vmeščenje humanih in kulturnih ustanov;
2.) stanovanja v muslimanskih hišah, ki
nimajo popolnoma ločenih vhodov; 3.)
stanovanja v kopališčih in zdraviliščih,
namenjena za bolnike in obiskovalce; 4.)
stanovanja v poslopih industrijskih, tr-
govskih in prometnih podjetij, kakor tu-
di splošno koristnih zadrug, namenjenih
za prebivanje nameščencev.

Cl. 14. Za reševanje zadev po tem za-
konu so pristojne na ozemlju prejšnje
kraljevine Srbije in Črne gore občine, v
ostalem delu kraljevine pa upravne obla-
sti prve stopnje. Za odpo v e d i v teh
pokrajinah so pristojna redna sodišča.
Pritožbe na rešitve navedenih oblasti se
sujejo stanovanjska razsodišča, ki se bo-
do v to svrhu obrazovala pri velikih žu-
panstvih, katerih ukrepi so izvršni. Po-
drobnejše odredbe o sestavi navedenih
oblasti, o postopku in njihovi kompeten-
ci bo minister socialne politike predpisal
s pravilnikom.

Cl. 15. Dosedanje stanovanjske oblasti
bodo izročile nedovršene zadeve novim
oblastim, ki jih bodo rešile po tem zak-
nu. Nedovršene zadeve glede višine na-
jemnin od 1. januarja 1925. bodo reševa-
le pristojne oblasti po predpisih, ki ve-
ljajo dotlej.

Cl. 16. Kršitve poedinih določb tega
zakona in pravilnika se bodo kaznovala
z denarno globo do 50.000 Din. Višino
kazni za poedine kršitve, kakor tudi ob-
last, ki jih bo izrekala, predpiše pravilnik.

Cl. 17. Minister socialne politike bo
predpisal pravilnik s podrobnejšimi od-
redbami za izvršitev tega zakona.

II. Del.

Cl. 18. V svrhu poboljšanja stanovan-
jskih razmer in posebno za zidanje ma-
lih stanovanj bo minister socialne politi-
ke oživil: a) odredbe o fondu za zida-
nje malih stanovanjskih hiš s tem, da bo
finančni minister vsako leto v to svrhu
stavil v proračun postavko najmanj 5
milijonov Din; b) odredbe o ma-
lih ljudskih stanovanjih in njihovi zida-
vi; c) odredbe o nadzorstvu stanovanj
vobče, starih enako kot novih poslopij,
ki jih morajo vzdrževati občine; d) od-
redbe o zadrugah, humanih in sličnih dru-
štvi, ki delujejo za zidanje malih stano-
vanj; e) odredbe o načinu uporabljanja
poslopij, ki služijo za stanovanja ali pre-
nočišča; f) odredbe o dolžnostih mestnih
občin glede podpiranja zidave malih sta-
novanj, in o organizaciji komunalne služ-
be za stanovanjske potrebe v obče; g)
odredbe o konstruktivnih in tehničnih
olajšavah za mala stanovanja v sporazu-
mu z ministrom za zgradbe; h) odredbe
o olajšavah za transport stavbnega mate-
riala na kopnem in na vodi v sporazumu
s prometnim ministrom. Odredbe o olaj-
šavah za dobavljanje sirovega materiala,
potrebne za zidavo malih stanovanj v
sporazumu z ministrom za šume in rude.

V navedene svrhe se bo pri ministrstvu
za socialno politiko osnovalo stanovanjs-
ko ravateljstvo, ki bo imelo dolžnost,
da rešuje stanovanjska in gradbena vpra-
šanja. Ravateljstvo bo imelo dva oddel-
ka: tehničnega in socialnega. Tehnični
oddelek bo pristojen za sodobno tehni-
no graditev stanovanj kakor tudi mest
v mejah teh potreb. Socialni oddelek bo
vršil vsa ostala dela, ki jim je cilj zida-
nje malih ljudskih stanovanj in pa zbolj-
ševanje stanovanjskih pogojev v obče.
Minister socialne politike bo takoj prove-
del uredbo o organizaciji navedenega
ravateljstva sporazumno s finančnim
ministrom.

Cl. 19. Ta zakon stopi v veljavo z dnem
ko ga podpiše kralj, obvezen pa postane
s 1. januarjem 1925.

Besedilo ostavke vojne min. Hadžića

Beogradska listi objavljajo besedilo
ostavke ministra Hadžića, ki je postalo
zgodovinsko važno ne le v sled svoje mo-
tivacije, temveč tudi zato, ker se je kralj
v razgovoru z min. predsednikom izrecno
identificiral s to motivacijo. Ostavka go-
spoda Hadžića se glasi:

Gospod predsednik vlade! Šel največje
skupine v vladnem bloku, voditelj HRSS,
g. Radić govoreč tudi o neki razdelitvi
Albanije med našo državo in Italijo, je
izjavil med drugim, da proti Albaniji
strašna usoda od strani Italije, Srbije in
Grčije, ki jo bodo okupirale; da hrvaški
narod noče vojne z Albanijo in da nobe-
den Hrvat ne bo prekoračil mej Albanije
itd. Ta očitno defetistični govor g. Radića
je objavljen tudi v listih, ali do danes ni
bil demantiran in smatram, da je avten-
tičen.

Pričakoval sem v teku zadnjih dveh,
treh dni po omenjenem govoru g. Radića
v Varaždinu, da bo kr. vlada reagirala
na ta očitno defetistični govor in na
defetizem, ki se po mojem globokem pre-
pričanju sistematsko izvaja od največje
skupine vladne večine in ki razkrojno
vpliva posebno na vojsko.

Ker je na meni kot ministru vojne in
mornarice vsa odgovornost za vojsko in

ker to odgovornost in dolžnost razumevam
samo na en način in ta je, da vojska mora
biti enodušna in brezpogojno poslušna
naredbam svojih starešin, z druge strani
pa da se mora vojska obvarovati pred vsemi
vplivi, ki bi njeno moč razdrli in one-
mogočili, da se v polni meri svoje moči
postavi v obrambo največjih interesov
države — izjavljam, da se radi nedvoj-
benega defetizma, ki se izvaja od strani
HRSS, po govorih njenega voditelja go-
spoda Radića, ne morem pomiriti s svoj-
im vojaškim razumevanjem in še dalje
nositi odgovornost za red in stanje v vo-
jski, ako se ga na tak način razbija. Tako
stojim, ne da bi mi vlada pomagala, pred
fakti, o katerih sem ob priliki govoril z
g. predsednikom vlade, ko je šlo za ne-
prijetne dogodke v Zagrebu, Travniku in
njim podobnim.

Prisiljen po izloženih motivih mi je čast
podnesti g. predsedniku moje ostavko na
položaj ministra vojne in mornarice in
prosim, da mi se uvaži.

Beograd, 8. oktobra 1924.

Minister vojske in mornarice general
Stevan Hadžić.

Spor za Mosul

Ko so se po turških zmagah nad
Grki obnovila pogajanja za mir med
Turčijo in antantnimi državami, di-
plomatski razgovori dolgo niso mogli
dovesti do ugodnih rezultatov. Med
ovirami se je nahajalo v prvi vrsti
vprašanje Mosula. Naposled so si diplo-
matični pomagali na ta način, da so pro-
blem Mosula izločili iz obsega mirov-
nih pogajanj ter ga prepustili bodočim
direktnim pogajanjem med Turčijo in
Anglijo. Le tako se je mogla sestaviti
lausanenska mirovna pogodba in usta-
noviti normalne odnose v bližnjem
orijentu.

Toda tudi direktna pogajanja med
Turčijo in Anglijo niso mogla dovesti
do uspešnega zaključka, nakar sta na-
posled obe strani predložili sporno za-
devo v razsodbo Zvezi narodov, kakor
je že predvidela lausanenska mirovna
pogodba v členu tretjem. In te dni se
je svet Zveze narodov pričel pečati z
mosulsko zadevo.

Gre pri tem za Mosul, in sicer ne le
za mesto samo, marveč tudi za precej
obsežen teritorij, ki je tvoril za tur-
ške vlade vilajet mosulski. Je to se-
verni del Mezopotamije; gospodarsko
je osobito znamenit po svojih petrole-
jskih virih. Turčija trdi, da spada
mosulsko ozemlje še k Turčiji, da tvor-
i južni obrušil del sedanje Turčije ter
se pri tem osobito sklicuje na prebi-
valstvo, češ, da je prebivalstvo razli-
čno po rasi od onega v ostali Mezopo-
tamiji in da si želi ne pod arabsko vla-
do Iraka, marveč pod turško upravo.
Angleži to zanikajo. Objavili so
pred časom statistične podatke o pre-
bivalstvu in iz teh je razvidno, da ima-
jo v mosulskem vilajetu večino, vsaj
relativno, — Kurdi, dočim je za temi
Arabeve največ, a Turkov najmanj.
Vsekakor spada Mosul v prehodno
ozemlje, kjer neha arabski življ, a
v katerem je najbolj zastopan kurdski
element; pravo turško prebivalstvo
prične šele severneje. Turki zidajo
očividno na to, da bi bilo prebivalstvo
zanje na temelju verske skupnosti in
žive tradicije, zato so postavili tezo —
plebiscita. V Zenevi so nastopili s pro-
gramom, naj se odločitev o spornem
ozemlju prepusti prebivalstvu same-
mu. Angleži pa seveda odklanjajo ple-
biscit, sklicujoč se na svoje statistične
ugotovitve. V želji, da dajo svojim
trditvam in zahtevam primerno re-
sonanco, so Turki uprizorili celo oboro-
žene vpade v mosulsko ozemlje, pri
tem pa seveda trdili, da gre za upo-
rno akcijo tankajšnjega prebivalstva
samega. Ti turški vpadi so v zadnjih
tednih prav močno poostriili razmerje
med angleško in turško vlado.

V tem stadiju je stopil mosulski pro-
blem pred Zvezo narodov. Dne 30. sep-
tembra sta zastopnik Velike Britanije
Lord Parmoor in zastopnik Turčije
Fethy bej podpisala pred svetom Zve-
ze narodov v imenu svojih vlad izjavo,
da bosta brezpogojno akceptirala
odločitev Zveze v sporni zadevi. Svet
Zveze narodov pa je izjavil, da bo or-
ganiziral komisijo treh članov, kateri
se poveri naloga, da natančno preišče
vso zadevo, dožene na licu mesta fak-
tični položaj, skratka da popolnoma
izčrpno prouči problem, pri čemer sta
ji obe stranki obljubili vsakršno po-
moč in omogočenje dela.

S tem je stopilo vprašanje Mosula
v končni stadij reševanja. Nedvomno
bo preteklo še precej časa, preden bo
stvar v polni meri proučena in preden
bo svet Zveze narodov mogel izreči
odločitev, ali zadeva je vendarle s tem
privedena v končno fazo, s čimer bo
odstranjen zadnji še neutrejeni problem
bližnjega orijenta, ki je ostal kot ded-
ščina velike vojne.

Pozor
ljubitelji enocilindrskih motociklov!

V kratkem pride

Indians Prince

2 1/2 — 3 HP/348 cm.

moderno, lahko motorno kolo, kompletno opremljeno s tachometrom
in električno napravo po brezkonkurenčno niski ceni.

Vabimo na ogled

AMERICAN MOTORS LTD.
LJUBLJANA, Dunajska cesta št. 9-12.

Telefon Interurb. 477.

5266a

Brzjavi: „FORDAUTO“.

Politične beležke

+ Komunisti med seboj. V neodvis-
ni delavski stranki Jugoslavije je nastal
hud spor. Centralni odbor je razposlal
vsem organizacijam in članom poseben
proglas, v katerem zaradi »globokih raz-
lik« obtožuje upornike v stranki, ki jih
vodita Života Milojković in Laza Stefa-
nović. Obema se očita, da zlorabljata
svoj položaj v centrali neodvisnih sindi-
katov in njenem glasilu s svojimi načel-
nimi in taktičnimi nazori, ki se vedno bolj
bljajo programu »buržajske demokraci-
je« in da skušata borbo omejiti samo na
»navadno demokracijo«, četudi z dose-
danjimi parolami. Naše presojanje situa-
cije, pravi centralni odbor, pa jasno ka-
že, da je globoka gospodarska in politič-
na kriza v vseh balkanskih državah znak
revolucionarne periode. Sodrugi v opo-
ziciji tudi smatrajo Srbe, Hrvate in Slo-
vence za enotni narod in Macedonce za
Srbe, centralni odbor pa vztraja na sta-
lišču, da Jugoslavija ni nacionalna tem-
več nacionalitetna (mnogorodna) država
s srbsko premočjo. Zato si je Partija po-
stavila kot eno najvažnejših nalog: bor-
bo za osvoboditev tlačanih narodov, ker
smatra, da se narodnostno vprašanje na
Balkanu ne more rešiti v okviru buržaj-
ske demokracije z revizijo ustave, tem-
več samo z borbo za popolno pravico
samoodločbe. Centralni odbor NDS kon-
čno obtožuje opozicijo, da se je pregrešil
la zoper taktiko in disciplino stranke v
mnogih slučajih, posebno pa po pristopu
Radićeve stranke k III. seljaški interna-
cionalni. Centralni odbor ugotavlja, da
opozicija snuje v stranki socialno-demo-
kratsko krilo z vabami in zlorablja, za-
to se obrača na vse strankine organiza-
cije in člane, da se opredelijo za politiko
centralnega vodstva ali pa za opozicijo.

+ Kako se godi klerikalcem v vla-
di. Včerašnji «Slovenec» je napisal uvod-
nik na adresu radikalov, ki je zanimiv,
ker skofof list na prav originalen in dra-
stičen način slika, kako se je godilo ra-
dikalom, ko so bili na vladi in kako kle-
rikalcem, ko so bili taktak v opoziciji.
«Slovenec» popisuje to razmerje tako-le:
«Dokler so bili radikali na vladi, so se
iz vsega norčevali. Dokler so bili na
vladi, so prišli vladni šampanjec, nam pa
so natakali v čaše kislo sodavico in se
nam smejali, če smo svoje obraze vlekli
bolj na kiso. Oni so se veselili in pri pol-
no obloženi vladni mizi, nam pa so ka-
zali od daleč lepo ovita kurja in gosja
bedra, ki so jih dobivali v imenu držav-
nega in narodnega edinstva. Gospodu
Zerjavu so pač enkrat vrgli pod klop
koščenege in do zadnje strnjene krvi ob-
ranega «konja», drugi pa smo smeli samo
pometati perje po smrdljivi radikalni
državni kuhinji.» «Slovenec» z veseljem
konstatira, da se je »kar čez noč kolo za-
obrnilo« in da so se zato uloge med kle-
rikalci in radikali zamenjale. Takrat, ko
so bili klerikalci tihi kompanjoni radikal-
skega homogenega režima, nikdar niso
priznali, da »pometajo perje po smrdljivi
kuhinji«. Kar potrpežljivo so pod klopjo
obirali obranega «konja». Včerašnje kon-
čno priznanje klerikalcev je dragoceno,
ker smo mi SLS poldrugo leto očitali, da
so svoje volilce, ki so jim pred volitva-

mi obetali zlata nebesa, grdo varali in s
svojo politiko zaslužili le «konja», ki so
ga pa tudi sami snedli brez »sodelovanja
ljudstva». Tistega konja sedaj dr. Zerja-
vu očitajo, preje so pa pisali, da so de-
mokrati dobivali milijone. «Slovenec»
včerašnja razkritja so pa tudi zato za-
nimiva, ker povedo kako si klerikalci
predstavljajo ministrska mesta in pojas-
nujejo kako se klerikalcem sedaj — ko
se je »zaobrnilo kolo« — godi na vladi.
Ljudstvo še danes nima nič od klerikal-
nih obljub — ne avtonomije, ne vojakov
iz Makedonije, davki niso odpravljeni
itd. — pač pa pije klerikalna gospoda
«sladki vladni šampanjec» in sedaj ona
drugi kaže »ocvrta kurja in gosja be-
dra». Staro, a vedno častljivo klerikal-
no geslo: «Mi sami in samo mi» je torej
zopet prišlo do polne veljave. Po «Slo-
vencu» smo demokrati prišli sedaj s »ko-
njam» na pometanje perja smrdljive kle-
rikalne državne kuhinje. Obranega konja
pa danes menda obirata dr. Ravnhar in
Pucelj, za plačilo, da podpirata klerikal-
ni režim, kakor so svojčas klerikalci po-
pirali Markov režim. — «Slovenec»
uvodnik je naravnost klasičen dokument
državniškega naziranja klerikalne stran-
ke. Kaj ljudstvo, kaj država, klerikalci
vidijo le šampanjec, ocvrte piske in mast-
na gosja bedra! To je očitno povsem v
duhu Lloyd Georgea, kateremu «Slove-
nec» primerja klerikalne ministre.

Po svetu

— Nov fašistovski umor. V Piacenzi
so vdrli fašisti v stanovanje vojne in-
valida Luerke, ki je nedavno izstopil iz
fašistovske stranke, in ga do smrti pre-
tepli. Vsled tega je prišlo na mesto do
krvavih spopadov med fašisti in disiden-
ti. Moralo je nastopiti vojaštvo, da je na-
pravilo red.

— Madžarski poljedelski minister Szabo,
čigar odstop je grozil povzročiti splošno
vladno krizo, se je udal prigravarja-
nju grofa Bethlena in svoje demisijske
umaknil. Vlada je pristala na Szabovo
zahtevo po energičnejši izvedbi agrarne
reformne. Nevarnost vladne krize je s tem
za enkrat odstranjena.

— Španija se deloma odpove Maroku.
Tako javljajo pariške vesti iz Madrida.
Obdržati hoče baje samo obalo in neka-
tere strateško važne postojanke v bli-
žini obale. Ako se te vesti uresničijo, bo
to brezdvomno odločilno vplivalo tudi na
špansko notranjepolitične razmere, saj si
je osvojil de Rivera ob svojem nastopu
špansko javnost v prvi vrsti z obljubo,
da bo privedel operacije v Maroku čim
prej do ugodnega zaključka.

— Poljsko-litvanska nasprotstva. Pri-
hodnja konferenca baltičkih držav se bo
vršila v Helsingforsu. Ker se bo konfe-
rence udeležila tudi Poljska je izjavila
litvanska vlada, da se bo ona absen-
tirala.

— Francoski dolg Ameriki je z obresti
nastel po podatkih washingtonske
vlade na ogromno vsoto 4200 milijonov
dolarjev, v našem denarju okrog 300
milijard dinarjev.

Darujte za Slajpahov fond!

Pravo
Schichtovo milo z znamko „Jelen“
varuje Vaše drago perilo.

Pri nakupu pazite na ime „Schicht“ in na znamko „Jelen“!

Naši kraji in ljudje

Prof. dr. Edo Šlajmer

Poročali smo že, da je obhajal 8. t. m. eden naših prvih znanstvenikov in najodličnejših zdravnikov, dr. Edo Šlajmer svojo šestdesetletnico. Danes prinašamo jubilatno sliko in izpod peresa enega njegovih mlajših kolegov strokovni sestavek o njegovem življenju in delu.

V naših nediferenciranih skromnih razmerah ni moč, da bi čestili, učenci in sodelavci poklonili svojemu mojstru in prvaku niz znanstvenih del v savnosti izdaji, kakor je to običaj pri drugih narodih. Slovenski zdravniki ne morejo v taki obliki izreči svojemu mojstru Šlajmerju čestitok ob priliki njegove šestdesetletnice. Skromen člančič samo naj izreče spoštovanje onemu kolegu, ki je pri nas kot pionir utiral pota moderni kirurgiji, ki je sam preživel historični razvoj medicine v zadnjih desetletjih in ki je sam z živahno agilitetno podaril napredno medicinski znanosti dragocenih prispevkov.

Profesor dr. Edo Šlajmer se je rodil 8. oktobra 1864. v Čabru. Kot asistent je črpal pri znamenitem graškem profesorju Antonu Wölferju svoje kirurško in splošno medicinsko znanje, pozneje se je izpopolnjeval na dunajskih klinikah v družbi Rosthorna, Čačkovića, Billrotha, Subotića, Alberta, Chrobaka in drugih, v družbi kolegov, ki so vsi postali sloviti vodniki na medicinskem polju, zlasti v kirurgiji in ginekologiji. Med temi slavni imeni naj se imenuje Šlajmer kot enak med enakimi. Kljub temu, da je prišel po svojem prihodu v Ljubljano v malomestne razmere in se oddaljil od svetovnih centrov medicinskega raziskovanja, pa ni zanemaril v vsakdanjem delu zdravniške in bolniške prakse znanstvenih smotrov, marveč je tudi v majhnih razmerah nadaljeval delo, ki so ga vršili njegovi študijski kolegi drugod v sijaj-

nejši okolici. In njemu samemu je bilo v največje zadoščenje, da se je njegovo delo, izvršeno v ljubljanski bolnici, citiralo na prvem internacionalnem kirurškem kongresu kot dokaz, kako daleč je napredovala moderna kirurgija.

Leta 1891. je prišel Šlajmer v Ljubljano kot asistent na kirurški oddelek, kjer je kmalu postal primarij. Takrat je bila bolnica nastanjena še na Dunajski cesti. Na kirurškem oddelku je tedaj deloval primarij dr. Fux, mož, kateri živi v spominu sedanje zdravniške generacije skoro kot legendarna postava. Moderna antisepsa in asepsa tačas v ljubljanski bolnici nista še omogočala triumfalnih kirurških uspehov. Operacija je bila tačas skoro istovetna s smrtjo bolnika, ker so se rane, povzročene od kirurškega noža, skoro brez izjeme smrtonosno okužile. Šlajmer pa je prinesel s seboj vse pridobitve moderne antisepsa in asepsa in njegov kirurški nož je skoro brez nevarnosti odstranjeval slepiče, radikalno lečil kile in je tudi v trebušni votlini sami odstranjeval bolezni, ki so bile poprej zaradi nevarnosti okuženja neizlečljive. Na podarjeni nosilki namesto na operacijski mizi, ki je tačas ljubljanska bolnica še ni premogla, so se izvrševale prve operacije in bolniki so odhajali zdravi z začetnimi ranami. Triumf moderne kirurgije in obenem triumf mladega primarija Šlajmerja.

Šlajmer sam sicer pravi — in to bodi povedano v priznanje tedanji Ljubljani, da je našel v tem mestu ugodne razmere za svoje delo in podporo v zdravniških in drugih odločitvah, toda gotovo je, da je v sicer ugodnih razmerah mogla dosežati tolike uspehe samo odlična Šlajmerjeva osebnost.

Razumljivo je, da se je Šlajmerjevo ime kmalu začelo imenovati daleč na okrog po naših deželah in da je od dne do dne rastele dotok novih pacientov.

Njegovo ime si je med znanstvenim svetom pridobilo veljavo in ugled s številnimi znanstvenimi publikacijami, ki so izšle v nemških strokovnih listih in v naših domačih medicinskih časopisih. Na različnih znanstvenih kongresih je bil Šlajmer dobrodošel in visokočislani gost. Med strokovnimi kolegi šteje Šlajmer mnogo svetovnih imen med svoje osebne prijatelje. Hlava, Jedlička, Schöffer, Chlumsky, Heveroch so njegovi sodelavci v delu za napredek medicine.

Natančnejši podatki o Šlajmerjevih publikacijah in razpravah ne spadajo v okvir tega članka.

V novejšem času Šlajmer žal ne sodeluje več aktivno v znanstvenem delu, izvzemši pri demonstracijah in razpravah v Slovenskem zdravniškem društvu, tem živahnije pa zasleduje vsa moderna stremjenja ter jih s pomočjo svojega globokega znanja in svoje skušnje kritič-

no premotriva. Visoko spoštovan pa je kot zdravnik, ki dela neprestano z nezmanjšano silo, in visoko čislani kot svetovalec v medicinskih zadevah.

Šlajmer je znanstvenik in zdravnik in kot tak se nikdar ni podajal v prve vrste političnih bojevnikov, pač pa ima svoje strogo začetno in konsekvantno politično-nacionalno prepričanje. Z dušo in srcem je Jugosloven, in sicer ne samo v sedanjih povojnih časih, ampak že tedaj, ko je stalo jugoslovenstvo še na proskripcijski listi avstrijskih upravnikov. V balkanski vojni je sodeloval v letih 1912. in 1913. kot zdravnik v tedanji Srbiji, v Nišu in Beogradu. V letu 1912. mu je bil zaradi njegovih zaslug za brate Srbe podeljen red sv. Save II. reda.

Ljubljana je podelila Šlajmerju častno občanstvo, medicinska in znanstvena društva v tu- in inozemstvu so mu podelila častno članstvo. L. 1923. julija meseca pa je bil izbran za profesorja zagrebške medicinske fakultete. Mi zdravniki zlasti to zadnje priznanje visoko cenimo in upoštevamo, ker vemo, da je pridobljeno in prislužno po zaslugah.

Ob šestdesetletnici profesorja Šlajmerja je splošna želja, da ostane ta mož še dolgo, dolgo let ohranjen svojem zdravniškemu, vzgojnemu in znanstvenemu delu. S svojo duševno čistostjo in s svojim globokim znanjem bo lahko še izdatno pripomogel, da čimprej premagamo in prebolimo sodobno medicinsko in kulturno depresijo.

Dr. —.

Maks Robič

nestor narodnih trgovcev na Štajerskem — sedemdesetletnik.

Tiho in skromno praznuje danes v krogu svoje rodbine sedemdesetletnico rojstva nestor narodnih trgovcev na Štajerskem, g. Maks Robič, trgovec in posestnik v Središču. Sivolasi jubilar je markantna osebnost iz slovenskih gospodarskih krogov na Štajerskem, ugleden kot trgovec in spoštovan kot zaslužni narodni delavec, ki zre danes, ob svoji sedemdesetletnici, lahko s ponosom nazaj na svoje delo.

Rojen leta 1854. je izšel jubilar iz znane šolske obitelji Robičev; sam izšolan za učitelja, je služboval kratak čas kot učitelj, nato pa se posvetil trgovstvu. Leta 1883. se je etabliral kot trgovec v Središču in si s pridnim delom in z neumorno marljivostjo priboril današnjo pozicijo. Njegova trdka uživa dober glas ne samo med občinstvom in v ožjem krogu naših trgovcev, temveč kot izvoz na trdka daleč čez mejo naše države.

Naš sedemdesetletnik pa ni omejeval svojega delovanja samo na poklic, ampak je posvetil svoje sile tudi kulturnemu in gospodarskemu delu za narod, pri čemer se je, sam učitelj, udeleževal z vso verno zlasti v proslah šolstva. Nad 40 let je bil član okrajnega šolskega sveta in kot tak neustrašen zagovornik slovenskih zahtev na polju šolstva in zaščitnik narodnega učiteljstva v germanizatorični dobi; nad 40 let deluje že kot član krajnega šolskega sveta v Središču, kot tak je vodil svoj čas težke borbe za zgraditev novega šolskega poslopja v Središču. Ve-

z imenitno epizodno figuro se je odlikoval ga. Medvedova. Sodeloval je ves personal s tehničkim osebjem vred prav točno ter je dosegla igra v izredno gosto zasedenem gledališču popolni uspeh. Ploščanje je bilo živo in iskreno, ga. Nablocka pa je za svojo krasno igranje prejela celo vrsto šopkov. Doslej gotovo najbolj posrečena letošnja predstava!

Da ne bo krivice! Po 1. št. Gledališča sem imel pevko Saburovo za gospo Assejevo. Toda partijo je pela gospodična Ribičeva plaho, z majhnim glasom in brez komike v 3. in brez čuta v 4. dej. Prihodnjič naj se izpremembe v zasedbi naznanjajo!

I. Mladinsko predavanje, ki bi se imelo vršiti danes, je preloženo na prihodnjo nedeljo, 19. t. m. ob isti uri. Sporedno ostane nespremenjen in se dobiva še nadalje v Matični knjižarni.

«Socijalna misel» obravnava v osmi številki sledeča vprašanja: K verski in kulturni usmeritvi našega mladega pokolenja (Nestor); Nauk sv. Tomaža Akvinskoga o bogastvu (P. Angelik Tominec); Paberkovi iz občinske socijalne politike (Fr. Erjavce); Osnutek socijološkega društva v Beogradu (Ljudevit Prohaska); Naš velesojem (Fran Erjavce); Prof. Capuder piše o stanju ljudsko-izobraževalnega dela med Slovenci, prof. Jeraj pa se bavi z anketo o verskonravstvenem preporodu.

PRIDE

v

ELITNI KINOMATICA

Danes še
ZLATO TELE

HAROLD LLOYD

like so njegove zasluge tudi za meščansko šolo v Ormožu in obrtno nadaljevalno šolo v Središču.

Ni središkega narodnega društva, ki ne bi štelu jubilara med svoje ustanovnike in pri katerem se ne bi z vso verno udeleževal dolga leta. V Sokolu, Ciril-Metodovi podružnici, v gasilnem in obrtnem društvu itd. deluje še danes in jim pomaga, kjer in kakor more. Nad dva desetletja je sodeloval kot svetovalec v demokratski trški občini, ki je ne le po svojem naprednem značaju in narodnih tradicijah, temveč tudi vsled svojega obsežnega občinskega gospodarstva vzor spodnještajerskih mest in trgov.

Maks Robič pa se je vedno udeleževal kot neustrašen narodnjak in naprednjak tudi na političnem polju. V težkih letih avstrijskega pritiska je nastopil tudi kot kandidat pri deželnozborskih volitvah. Njegov politični debut sega v dobo narodnih taborov. Od takrat do danes ga najdemo vedno v ospredju napredne stranke in še letos je pri občinskih volitvah v Središču z mladeniško agilitetno in uspešno posegel v volilno borbo kot predsednik volilnega odbora JDS.

Naj bo našemu odličnemu somišljeniku solčna jesen življenja!

Ob obletnici koroškega plebscita

Ob obletnici zgodovinsko važnega, čeprav za nas žalostnega koroškega plebscita, je priredil Gospodstveni Zvon, kakor vsako leto, tudi letos 10. oktobra v dvorani Mestnega doma v Ljubljani spominski večer s sklopičnimi slikami. Proslava je uspela prav lepo.

Predsednik Gospodstvenega Zvona gosp. dr. Oblak je podal zanimivo sliko o položaju naših sorojakov na Koroškem, ki neustrašno in z uspehom bijejo svoj težki boj za narodni obstanek. Izvajal je med drugim:

Dne 10. oktobra 1920 je koroški Slovenec prvič nastopil izključno kot Slovenec in Jugosloven. Zato nam ni treba biti v tem oziru žal plebscita. 15.000 slovenskih ljudi je manifestiralo takrat svoje čisto nacionalno prepričanje in se izreklo za Jugoslavijo. Pri plebscitu smo sicer podlegli, a ta poraz je bil pravzaprav naša prva zmaga na Koroškem. Tistih 15.000 naših ljudi je še danes trdnih in nemahljivih kakor skala in pridružuje se jim celo nekdanji omahljivi. Bedni in ponosni narod trdi, obenem pa živi, ker ga ni veruje. Ob letošnji obletnici plebscita nas navdaja misel samopomoči, ki jo edini spasi za nas. Ta samo-pomoč pa ni surova sila orožja, nego kulturno in narodno obrambno delo, vzgojevanje trdnih značajev, poštenosti in odločnosti. Potrebna je prenovitev naroda, da vztraja in se brani vse dotlej, ko napači oni veliki dar, ki ga nosimo vsi v sebi. In zato je prav, da imamo svoj 10. oktober, da vsako leto še posebej vsi ta dan pozdigujemo svoj glas za obrambno delo.

Edini vesel moment v teh časih je bilo in življenje koroških...

...mihi bi so se prvič ustili proti samopomoči. Brez šol si želijo — slovenec — dobiti pri zadnjih volitvah več kot 10.000 glasov in dobili dva poslana. Nato je dr. Oblak citiral sledeči zanimivi odstavek iz tedajšnega letnega poročila na obnem zboru političnega društva koroških Slovencev: «Naj nas vlada našega meščar samo 40.000, do tve to da stremi rad 10.000 zavodnih koroških Slovencev za enim ciljem. Sed našega da a se kaže: prej smo imeli sedem županov, sedaj jih imamo le 15, ake se rešita pravilno še dva kurza, pa jih bo 17. Občina nad Vrbljim torej ima večjo pripravek, ravno tako v Zili. Samostojni nastop Slovencev se je plemenito ohranil. Nastopili smo kot horda brez sredstev, hoteli in plačilo je bilo navdušenje za sveto in pravično narodno stvar.»

Kdaj so se glasili taki glasovi na Koroškem pred plebscitom? To je naša največja zmaga, zmaga ideje samopomoči. Brez šol si želijo — slovenskih knjig, katerih ni nikdar dosti. Ož-

veli so domači odri, pevska društva — vsepovsod živahno narodno kulturno delo. Koroški komaj čakajo, da poteka jugoslovenski junak na tajna vrata pod Peco, da vzbudi vojsko kralja Matjaža, in se ne strahijo niti žrtve, brez katerih ni svobode. V Majstrovih besedah na Malgajevem spomeniku je več resnice, kot v vseh binavskih resolucijah mirovne konference.

O jaz ne spim,
Le čakam čas,
Le čakam Vas,
Da gremo skupaj čez St. Vid
Med brate — našo Zilo pit.
In tega trenutka čaka koroški Slovenec — v trdni zavesti svoje zmage.

Volilni boj v Ptuiu

Ptuj, 11. oktobra.

V natlačeno polni dvorani Narodnega doma se je vršil nocoj volilni shod narodnih strank. Predsednik dr. Senčar je v svojem otvoritvenem govoru očrtal predpovratni Ptuj, ki je stal v znamenju treh imen: Ornič, Linhart, Štajerc. Ta doba je minula in se ne sme nikdar več povrniti. Zato je dolžnost zadnjega volilca, da gre prihodnjo nedeljo na volišče in odda svoj glas za narodne stranke. Narodna koalicija se je stvorila kot obramba proti Orničevim potomcem, ki hočejo nadaljevati s politiko svojega nekdanjega voditelja. Narodna koalicija odklonja raznarodovanje, mrzi nemškutarijo, dočim prave Nemce spoštuje. Ali ti so naredili sedaj to veliko napako, da so se zvezali z nemškutariji in da vabijo s hinavskimi slovenskimi lepki tudi Slovence na svoj lim. S tem so pokazali, da niso boljši od Orničevih epigonov.

V imenu NSS je govoril župan Blažek, ki je na podlagi števil dokazal, kako žalostno je bilo nemško gospodstvo na ptujskem magistratu. Zapustili so Slovence 2 milijona zlatih kron dolga in nad 26 milijonov dolga na vojnih posojilih pri mestni hranilnici. Za ta znesek ne jamči le občina kot taka, ampak tudi vsak posamezni Ptujčan. Z ogromnim naporom je slovenski občinski svet naposled uravnotežil mestni proračun, poravnal velik del dolga, dvignil rentabilnost mestnih podjetij in izplačal obrtnikom njihove račune, katerih poravnave poprej niso mogli doseči.

Kot zastopnik SLS je razvil dr. Kotnik kulturno-socialni program narodne koalicije. Poudarjal je zlasti važne naloge, ki čakajo bodoči občinski svet na šolskem polju. Predvsem bo treba doseči, da dobi meščanska šola še četrty razred. Omenjal je dalje važnost ljudskih knjižnic, gledališča in dijaškega doma, ki je letos z 80 gojenci dosegel po prevaru največje število. Vsem tem institucijam mora občina posvečati svojo skrb. Razvil je tudi program koalicije za socialno delo v korist delavstva, uradništva in zlasti mladih.

Za NRS je g. Peček ožigosal hinavstvo ptujske nemškutarije, ki na zunaj zatrjuje, da je zvesta državi, v resnici pa neprestano kokečata preko meje in goji iredento.

Razvila se je nato žva na debata, v katero so posegli gg. dr. Fermeve, Segula, Vajdič in Sentjere, ki je kljub svoji visoki starosti z mladeniško živahnostjo pozival navzoče, da spavijo prihodnjo nedeljo na volišče prav vse Slovence in tako plemenito masčujejo one žalostne dneve, ko so leta 1908 ptujski nemškutariji baš pred to zgradbo, kjer se nocoj vrši to veličastno zborovanje, sramotili in pobijali Slovence.

Za nocoj so sklicali tudi ptujski Nemci in nemškutariji pod okriljem požarne brambre svojo volilno reklamno predstavo v društveni dom. Kljub temu, da so bahnali nanjo z vso močjo, je obisk prav slab, raznejši Nemci se očividno gramujejo družbe, v katero so zašli.

Dopisi

JESENICE. Sokolsko društvo na Jesenicah priredi koncert s sodelovanjem godbe na pihala, moškega zbora in kvarteta v nedeljo 12. t. m. ob 20. uri v društveni telovadnici.

Danes
do 14. t. m. vsi v kino

„Ljubljanski dvor“

PAT in PATACHON
fotografa

Pri predstavah sodeluje pomnožen obče priljubljeni orkester pod vodstvom g. kapelnika Ryneša.

Predstave: ob nedeljah ob 1/2 II. dopoldne in ob 3., 1/2 5., 6., 1/2 8. in 9. uri; ob delavnikih ob 3., 1/2 5., 1/2 8. in 9. uri. 5278.

Kulturni pregled

Gledališki repertoarji

Ljubljanska drama.

Nedelja, 12.: «Moč teme». Izv. Pondeljek, 13.: «Šestero oseb išče avtorja». D.

Ljubljanska opera.

Nedelja, 12.: «Netopir». Izv. Pondeljek, 13.: Zaprt.

Šentjakobski oder v Ljubljani

Nedelja, 12.: «Kirke». Torek, 14.: «Kirke».

Celjsko gledališče.

Nedelja, 12. ob 16.: «Rokovnjači». Znižane cene. Ob 20.: Koncert tenorista Rijavca.

Mariborsko gledališče.

Nedelja, 12.: «Narodni poslanec». B. Pondeljek, 13.: Koncert tenorista Rijavca.

Drama v Ljubljani. «Šest oseb išče avtorja»: Luigi Pirandello. Komedia v zarodku. Aparten in senzacionalen je naslov kakor podnaslov. Taka je tudi vsa igra. Duhovita, originalna, napeta in zanimiva od početka do zaključka. Igralec se na odprtem odru pripravljajo na skušnjo. Tedaj nastopi šest oseb, ki pripovedujejo o dramatičnih nastopih najprej

predzgodovino svoje rodbinske tragedije. Veže jih namreč kri, saj so oče, mati, pastorka, sin, sinko in hčerka. Iščejo avtorja, ki bi napisal dramo njih drame, igralcev, ki bi znali predstavljati njih doživljanje, a ne najdejo ne avtorja, ne igralcev. Kakor so glumali 13 veka improvizirali, gledamo torej tudi tu improvizacijo. In Pirandello je napisal s svojo igro prav za prav le estetsko in kritično razpravo o dramatikli in življenju, o avtorju in igralstvu. V izvrstni, duhoviti aforizmov bogati dramli! Kaj hoče povedati? Da drama ni in ne more biti resnično življenje; da igranje ni življenje, ker življenje se smeje in roga igri na odru; drama pa smatra življenje za surovo. Igra mora olepševati, le naznačati življenje, ki je golo in brez forme, gostobesedno, dočim je drama harmonično utesnjena in omejena v konfliktu raznih hotenj in temperamentov. Same znane resnice. A kako izražene! In borba avtorjeva z lastnimi figurami: kako živo je predstavljena! — Upričoritev in priprava igre je bila po g. rež. Šestu izvrstna. Očeta, mater in pastorko so podali gg. Rogoz, Wintrova in Nablocka dovršeno ter zaslужilo polno priznanje. Takisto so predstavljali živo realistično režiserja g. Šest, prvega igralca g. Levar, prvo igralko ga. Rogozova in

Domače vesti

* «Uradni list» z dne 11. oktobra prinaša uredbi o oprostitvi vojaških obvezancev od pojava na vojaško službo v miru in ob vojni, razglase velikih županov ljubljanske in mariborske oblasti ter razglase raznih drugih oblasti.

* Spremembe v sodni službi. Upokojeni so na lastno prošnjo, ker so dovršili 65. leto starosti: dvorni svetnik Fran Dukić pri višjem deželnem sodišču v Ljubljani, viš. sod. svetnik in sod. predstojnik Jurij Sumer v Skofji Loki in pisarniški ravnatelj Ivan Schweiger v Črnomlju. Dvornemu svetniku Dukiću je kralj ob tej priliki podelil red Sv. Save III. vrste. Imenovani so: viš. sod. svetnik in predstojnik okrajnega sodišča v Prevaljah dr. Jakob Doljan za predstojnika okrajnega sodišča v Slovenski Bistrici, okrajni sodnik v Prevaljah dr. Blaž Reichman za predstojnika okrajnega sodišča ravnotam, sodnika Ivan Trinka in Emil Kramer v Mariboru pa za okrajna sodnika v Mariboru. Sodnik Avgust Habermuth je premešten iz Gornje Radgone v Prevalje.

* Bolgarski književnik v Jugoslaviji. — Preko Sofije in Beograda je došel v Sarajevu bolgarski pisatelj Ivo Rodionov, ki biva sicer stalno v Monakovem. Pisatelj obično vsa večja mesta naše države, ker se nahaja na naučenem potovanju.

* Misija danskih novinarjev v Nišu. V Nišu sta dospela dva danska novinarja, ki se med drugim tudi jako zanimata za grozodejstva, ki so jih izvršili tamkaj Bolgari nad Srbi za časa vojne okupacije. Rezultate in utise bosta novinarja objavila v danskem časopisu.

* Sodniški izpit je v Ljubljani položil g. Aleksander Višnjičević, avskultant deželnega sodišča, preje odvetnik v Kijevu.

* Darovi. Za Sokola v Borovnici je daroval g. J. Černe, hotelir pri Struklju v Ljubljani, 300 Din namesto vena na grob pok. Helene Majaronove iz Borovnice.

* Spominska plošča Principu. Sarajevska Orjuna je sklenila, da postavi spominsko ploščo Principu in njegovim tovarišem, ki so dali svoje življenje domovini na oltar. Plošča bo postavljena na onem mestu, kjer je Princip izvršil atentat na avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda.

* Tridesetletnica dijaške kuhinje v Kranju. Pred kratkim je preteklo 30 let, odkar posluje dijaška kuhinja v Kranju. Kuhinja je bila za Kranj velikega pomena, kajti s tem je bilo mnogo revnim dijakom omogočeno, da so dovršili v Kranju gimnazijske študije. Tem večja pa je zasluga te menze, če se spomnimo na težka leta svetovne vojne. Ob priliki 30-letnice se je svoje dobrotnice menze spomnilo mnogo oseb in ji poslalo svoje prispevke. Lansko leto je imela kuhinja 32.669,40 Din dohodkov in 40.639,25 Din izdatkov. Na čelu «Dijaške menze» se nahaja sedaj dr. Edvard Savnik, a kot njegov namestnik funkcija gimnazijski ravnatelj g. Ignacij Fajdiga.

* Ustanovitev novih seismoloških postaj. Seismološka postaja v Beogradu je poslala prosvetnemu ministrstvu prošnjo, da se dovoli ustanovitev seismoloških postaj v Splitu, Dubrovniku in Sibeniku. Posebna komisija je že pregledala teren na teh mestih. Čim bo prošnja odobrena, se bo takoj pričelo z delom.

* Dr. Sima Marković v Zagrebu. Bivši voditelj komunistične stranke, ki je bil, kakor smo poročali, te dni izpuščen iz zaporov Lepoglavske kaznilnice, dospe v Zagreb, kjer mu namerava delavstvo prideti sijajen sprejem. Časopisje poroča, da bodo oblasti preprečile vsako hrupno delavsko manifestacijo.

* Premestitev subotične juridične fakultete. V zadnjem času se vrši živahna akcija, ki stremi za tem, da se subotična juridična fakulteta čimprej premesti iz Subotice v Novi Sad. Znaní novosadski bogataš Atanacković je namreč že pred 50 leti zapustil veliko premoženje za gradnjo velike in moderne pravne fakultete v Novem Sadu. Zdi se, da je ta načrt izvedljiv, ker se Subotica ne protivi premestitvi, zahteva pa, da se ustanovi tamkaj poljedelska fakulteta. Pričakovati je, da bo kmalu prišlo do definitivnega sporazuma.

* Muslimani zahtevajo turški jezik v šolah. Na konferenci muslimanov v Južni Srbiji, kateri je prisostvoval tudi načelnik ministrstva prosvete g. Stevo Marković, je bilo sklenjeno, da naj se v šolah uvede turščina kot učni jezik in da naj bodo veroučitelji Turki. Razen tega so Turki zahtevali, da se ustanovi več turških srednjih šol.

* Vlovljen ogromen morski pes. Dne 8. t. m. so ribiči v bližini otoka Krka ujeli ogromnega morskega psa, ki je bil 5 in pol metrov dolg, težak pa dve toni. V želodcu so našli kožo in del glave z dvema rogovoma kozliča ter dele tuna, ki je, sodeč po kosteh, moral biti težak vsaj 50 kg. Morskega psa so s pomočjo velikega čolna dovedli v luko Sušak, kjer je bila komisijonelno ugotovljena njegova vrsta.

* Katastrofa patrolnega čolna «Volga». Te dni je zgorel na Savi pri Beogradu patrolni čoln «Volga», katerega je država pred nekaj dnevi odkupila od nekega privatnega podjetja. Do požara je prišlo vsled eksplozije ob priliki poskušanja čolna. Katastrofa je zahtevala eno človeško žrtev, dva mornarja pa sta bila ranjena.

* Krave borbe z dobrovoljci v Vojvodini. V starem Futoku se nahaja veleposelstvo grofa Koteka, ki je bilo od agrarne reforme razdeljeno med dobrovoljce.

Lastniku je ostalo samo 5000 orolov. Dobrovoljci, med katere je bilo razdeljenih ostalih 10.000 orolov, so imeli zelo slabo žetev. Zato so se obrnili na direktno agrarne reforme v Novem Sadu in tam jim je dovolila, da odvzamejo del žetve iz posestva grofa Koteka. Ko so hoteli to navodilo izvršiti, so jih grofovi delavci napadli. Razvila se je pravcata bitka, pri kateri je bilo 5 oseb težko, več pa lažje ranjenih. Na mesto spopada je bil iz Novoga Sada takoj odposlan preiskovalni sodnik, da ugotovi pravi dejanski stan.

* Iz kaznilnice v Lepoglavi je pobegnil te dni 24 letni Giuseppe Caspagnoli, italijanski vojni begunec iz Parme. Radi raznih zločinov, ki jih je izvršil v naši kraljevini v okolici Valjeva, je bil obsojen na tri leta ječe, ki jih je imel preosteti v Lepoglavi.

* Nevaren pohajkovelec in tat Rudolf Mandriera je nevaren vlačugar in tat, ki se rad klati po deželi in ukrade vse, kar mu pride pod roke. Radi raznih zločinov je že skoro celo leto zasledovan od varnostnih oblasti, a se jim je znal vedno spretno umakniti. Pred kratkim časom je vstopil kot gozdni delavec v gozdu pri «Hudih hlevih» nad Kranjsko goro, koder je odnesel svojim sotovaršem iz kože več obleke ter jim odvzel še vso gotovino v znesku 2000 Din. Zatem je brez sledu izginil, baje v Avstrijo.

* Juhan. Iz priznanih pisem: «Vsakdanja raba «Juhana» me je trdno prepričala o njegovi izbornosti. Morem reči, da je izvrsten.» Marija M., Ljubljana, Vidovdanska cesta.

* Ogromno znižanje cen radi prevelike zaloge in zboljšanje valute vsemu oblačnemu blagu, posebno zimskemu, kakor suknjo za moške obleke in suknje, raglane, žensko modno volneno blago, velur za plašče, barhent, odeje in drugo. Velika prodaja ostankov po vsaki sprejemljivi ceni. Manufaktura A. Potokar, Ljubljana, poleg trga, pri Zmajskem mostu. — Prepričajte se! 2141

Neprekosljivi so le šivalni stroji
Nedosežni v konstrukciji in materialu
Izredno nizke cene

Excelsa

Oglejte si zalogo pred nakupom pri **J. Gorec Ljubljana**
Palača Ljublj. Kred. banke

ZA JESEN IN ZIMO
so vse novosti

KAMGARNA SUKNA DOUBL LODEN COUVERCOUT PALMERSTON
za moške obleke in suknje

FLAUŠ SUKNO TRAVERS KASAN KAMGARN
za damske kostime in suknje

PLIŠ KRIMER BARŽUN ASTRAHAN DEFTIN
za damske plašče in jope

v bogati izbori ter najdovršenejših kakovostih dole.

Oglejte si zalogo in izložebe in prepričani boste, da se kvalitativno najbolje kupi pri

LENASI & GERKMAN
1979a LJUBLJANA

Pridite v obilnem številu na **VELIKO VINSKO TRGATEV** v Sokolski dom v Mostah (Selo) Začetek ob 4. uri pop.

= Spirit gorljiv =
terpentini, salmijak, pravi kranjski žirnež prašno olje, oljate in suhe barve, slikarske in pleskarske potrebitine.

Ravhekar & Derganc
Pred Škofjo št. 20
4943a

Za slabotne otroke se uspešno uporablja **emulzija norveškega ribjega olja**

Izdeluje in razpošilja lekarna Bahovec v Ljubljani (pri čevljarskem mostu).
4.95a

Albin Turk

Prešernova ulica 48
priporoča najcenejše svilen flor-nogavice v vseh barvah, nogavice za gospode vseh vrst, rokavice, damske in moške, naravnice, trese, vezanine, trakove itd. Prepričajte se!

Kislim vinom odzame Račenska voda vso kislino!

Novitete letošnje plesne sezone!

Huppa-Huppa Jimmska La Volta in Five step
poučuje **Vlček**, Sodna ulica 5-I

Iz Ljubljane

u— Godba Dravske divizijske oblasti igra danes ob 11. uri dopoldne na velesejmu pri smotri psov.

u— Rezervni oficirji za Dravsko divizijsko oblast so imeli v soboto dne 4. oktobra v Ljubljani sestanek, na katerem je poročal izvoljeni pripravljalni odbor o uspehih svojih prizadevanj, da se doseže taka sprememba pravil Udruženja rezervnih oficirja i ratnika v Beogradu, da bi mogli biti tudi oni rezervni oficirji vojke SHS redni in enakopravni člani tega Udruženja, ki se niso bojevali na strani Srbije in Črne gore, oziroma v antantnih armadah. Ker ni pričakovati, da bi se v doglednem času dosegla zaželjena sprememba pravil, so vsi navzoči enoglasno sklenili, da se začasno osnuje samostojna organizacija s sedežem v Ljubljani, ki bo stremela, da se pravila Udruženja v Beogradu primerno spremenijo in na to doseže fuzija obeh organizacij. Pripravljalni odbor je bil pooblaščen, beogradska pravila z malenkostnimi spremembami predložiti vladi v odobrenje, zbirati člane in nato sklicati ustanovni občni zbor v Ljubljani. Pristopne izjave z navedbo vojaškega čina, civilnega poklica in s točnim naslovom naj se pošiljajo na g. dr. Janka Zirovnika, Selenburgova ulica 5, II. nadstropje v Ljubljani. — Pripravljalni odbor.

u— Svarilo. Ker se je v zadnjem času razpasla v mestu navada, da šoferji, ki hočejo peljati ponoči svoja vozila v garaže, kličejo hišnike, oziroma vratarje garaž z raznimi avtomobilnimi trobili, na mesto z električnim zvonom, se šoferji opozarjajo, da se bo v bodoče postopalo proti krivcem radi kaljenja nočnega miru. Opozarjajo se tudi motociklisti, da je vsaka skupna vožnja v gručah po mestu, brez oblastnega dovoljenja prepovedana. Pri čakanju se mora motor motornega kolesa brezpogojno ustaviti, da se s tem prepreči nepotreben ropot po ulicah, oziroma ponoči kaljenje nočnega miru. — Policijska direkcija v Ljubljani.

u— Policijske prijave. Od petka na soboto so bili prijavljeni policiji sledeči slučaji: 1 tatvina, 1 prestopok pijanosti, 1 prestopok kaljenja nočnega miru, 11 prestopok cestnega policijskega reda, 1 prestopok streljanja, 1 prestopok nedostojnega vedenja, 1 žaljenje straže, in 1 prestopok policijske ure. Arretacije so se izvršile tri in sicer: 1 radi kaljenja nočnega miru in 2 radi prestopka beračenja.

u— Odpeljano kolo. Trgovca Valentin Jakše je naslonil svoje 1500 Din vredno kolo znamke «Diamant» v petek v Sodni ulici na zid in se podal v gostilno k Dalmatincu. Ko je prišel za malo časa zopet iz lokala, svojega kolesa ni več našel na mestu, kajti med tem ga mu je že odpihal neznan predrzen kolesarski tat.

u— Hladnejši dnevi so prignali v mesto zopet več «beračev», ki nadlegujejo pasante. Običajno pa se ti postopajo ne zadovoljujejo samo z miloščino, ki jo dobe na cesti, marveč prihajajo tudi v hiše na stanovanja in v trgovine. Tekom večerajšnjega dneva so bili arretirani štirje takih delomirnežev. Bili so radi prepovedane prosjačenja po zaslišanju predani sodišču.

u— Nepreviden voznik. Zadnje čase se je razpasla v Ljubljani med vozniki navada, da podijo svoja živinčeta po cestah, ne oziraje se na to, da ogrožajo s tem osebo varnost pasantov. Posledica tega so vedne nesreče na cesti. Včeraj zjutraj je zopet neki tak neprevidnež vozdri na Dolenjski cesti z enovprežnim vozom 13-letnega Alojzija Goršiča, sina posestnika iz Šmarja. Dečko je dobil po vsem telesu tako močne poškodbe, da so ga morali prepeljati v bolnico.

u— Gradbeni odsek Sokolskega društva v Mostah pri Ljubljani ima danes v nedeljo dne 12. oktobra v Sokolskem domu na Selo veliko «Vinsko trgatavo». Začetek ob 4. uri popokline. Vabimo vse prijatelje in cenj. Sokolstvu naklonjen občinstvo, da se udeleži prireditve, ker je čisti prebitek namenjen društvenemu domu. Kdor se hoče neprisliljeno zabavati, naj ne zamudi prilike, ker humorja bo dovolj. — Zdravo! 2198

u— Plesni krožek Tabor v Ljubljani ponovno opozarja na svojo plesno šolo, ki jo odpravi danes v nedeljo ob 20. uri zvečer v areni Narodnega doma. Sodeluje orkester Sokola I.

Pisarna 5261/a
Generalnega zastopstva L'Union
francoske zavarovalne družbe se nahaja v novih prostorih **Selenburgova ulica 7, II. nadst.** biša Jadranske-nodunarske banke.

u— Zaradi opustitve trgovine, se od pondeljka dalje, v manufakturno-modni trgovini **JOS. BEDRAČ, Ljubljana, Aleksandrova cesta 12**, prodaja, dokler traja zaloga, vse blago po vsaki sprejemljivi ceni. 2185

u— Mestna Orjuna v Ljubljani odpušča s tem plesne vaje vsled preslabega obiska. 2199

u— Pevski odsek Slovenskega trg. društva «Merkur» prične v najkrajšem času pod vodstvom priznanega glasbenega učitelja s pevskimi vajami. Stari in novi člani se vabijo, da se udeležijo sestanka, ki se vrši v pondeljek dne 13. oktobra t. l. ob 8. uri zvečer v društvenih prostorih Gradišče 17. I. Prijave novih članov se sprejemajo v društveni pisarni vsak dan od 6. do 7. ure zvečer. 2181

u— V kavarni in gostilni «Central» vsako soboto in nedeljo koncert. Točijo so pristni cvček, jeruzalemeec in rizingl. Priporoča se Stefan Miholič. 2180

Kako okusna, fina, sladka je naša Mirim-čokolada!

z Celja

u— Podružnica Udruženja vojnih invalidov kraljevine v Celju poziva vse člane in članice, ki nimajo še novih članskih knjižic s sliko, da si jih nemudoma preskrbe, oni, ki še niso oddali slike pa naj to takoj store. Po nalogu I. O. v Ljubljani, podružnica ne sme več sprejemati prošnji onih članov, ki nimajo novih članskih knjižic in bo primorana iste v najkrajšem času črtati kot člane Udruženja.

Iz Maribora

u— Zakaj so rekurirali socialisti? Kakor smo poročali, je te dni veliki župan zavrnil rekurz socialistov proti izidu občinskih volitev v Mariboru. Socialisti so se v rekurzu sklicevali na «Stražino» vest ki je trdila, da je Orjuna odgnala nad 400 volitev, da torej volitve niso bile svobodne. Socialisti so trdili, da so Orjunaši v vseh 15 slučajih v uniformi nastopili kot volilci za druge, ki so bili odsotni. Nadalje so trdili socialisti, da stari občinski svet ni položil bilance o občinskem gospodarstvu v minulih poslovnih dobi. Veliki župan je glede te pritožbe izrekel, da je zakonito določilo v tem oziru nejasno.

u— Vojaško priseganje v Mariboru. Komanda mariborskega vojnega okrožja je razposlala razglase, da bodo morali v novembu položiti prisego vsi vojni obvezanci od 21. do 50. leta.

u— Mariborski drobiž. Pevsko društvo «Ljubljanski Zvon» priredi dne 20. t. m. v Götzovi dvorani koncert umetniških in narodnih jugoslovenskih pesmi. — K resničnemu oddeku je prišel včeraj iz Kamnice neki fant, ki je za trgatve nabijal možnar, ki pa se mu je sprožil in mu odnesel palec in kazalec na roki ter ga osmolil po obrazu.

Koncert

Od danes naprej vsaki dan koncert v restavraciji kavarni «Tratinč» dobro znanega salonskega Trio Sarpa, Ledovsky, Simek Od 8. do 1 ure ponoči. Vstop prost

Najvišje odlikovanje, zlata kolajna, se je priznala trditi, Češke Müller tvornice, zadruga z o. z. "Tovarnica šivalnih strojev v Bünaburgu (Čehoslovaška), za njene prvovrstne izdelke na razstavi za kulturo in gospodarstvo v Aussigu leta 1924. Trdka izgotavlja, kakor znano, svetovno znane šivalne stroje pod znamko VERITAS.

Glavno zastopstvo za Slovenijo: IVAN JAX in SIN
veletrgovina s šivalnimi, pisalnimi in pletilnimi stroji ter kolesi.
5241/a Ljubljana
Gospodarska cesta št. 2.

Iz Primorja

* Ponovitev Cankarjevega «Pohujšanja» v Trstu. Kakor smo poročali, igrajo pri Sv. Jakobu v Trstu sedaj «Pohujšanje» v dolini šentiljorjanski, ki je že parkrat napolnilo gledališko dvorano do zadnjega kota. Danes v nedeljo se vrši že tretja repriza igre, katero obiskujejo Trščani vedno iznova.

* Nenavaden konec hišne preiskave v Marezigah. V četrtek, 9. t. m. so prišli v Marezige na Koprčni orožniki na dom posestnika Frana Babiča v Babičih ter vprašali po gospodarju. Z orožniki je bil tudi vaški fašist Bržan. Ko so orožnikom povedali, da gospodarja ni doma, so začeli močje postavte brskati po celi hiši. Zapolnil so nekaj številk «Edinosti» in drugih slovenskih in hrvaških listov ter hoteli tudi zmetati s senika seno, katerega pa je bilo precej tako da se niso upali spraviti nadenj. Pri svojem delu so seveda godrnjali ter ves čas grozili, da bodo že pokazali Babiču. Nato so orožniki s fašistom-ovaduhom odšli na orožniško postajo, odkoder so telefonirali v Koper, kaj naj store z Babičem. Dobili pa so nepričakovan odgovor, da je bilo njihovo

vo početje protizakonito in da morajo takoj vrniti, kar so Babiču odnesli. Blamaža je končala z opravičilo brigadirja pred Babičem, češ, da je bilo vsekup pomota. In zaradi takih «pomot» morajo Slovenci in Hrvati pod Italijo trpeti dneve šikane! Šramota za redarstvo, ki ne ve, kaj mu je dovoljeno in kaj zabranjeno!

* Neusmiljena posledica krute šale. Finančni paznik v škedenjskih plavžih pri Trstu Tesser se je te dni pogovarjal z dvema dekletoma ter se pri tem šalil s svojo puško. Pomeril je zdaj na eno, zdaj na ju je mladenič zavrnil, da to lahko je taka igra z nabasanim orožjem opasna, ju je mladenič zavrnil, da to lahko dela, ker ima puška itak varnostno zaporo in se ne more sprožiti. Da dokazuje resničnost svojih besedi, je pomeril proti sebi in sprožil. Puška je počila in krogla je šla nesrečnemu Tesseru naravnost v trebušno votlino. Kmalu nato je finančni paznik izkrmavel in umrl še predno je prišla na mesto nesreče rešilna postaja.

= Smotra psov =
v nedeljo dne 12. oktobra 1924
na Ljubljanskem velesejmu od 9. do 17. ure.

SVILENI JUMPERJI
PLETENINE NOGAVICE
LEPA IZBERA!
F. & M. ROZMAN
Zidovska ulica 4. 1967a

Sodnijska idila

V lepem kraju Slovenije se je vršila pravda, navadna civilna pravda za oškodnino za neke veje, ki jih je odžagal — toda stvar je tukaj takoj bolj komplicirana. Odžagal je veje Orjuna, in tožiti ga je šel klerikalec. S tem je stvar postala politična. V času vlade reda, zakona in pravice je sodnik seveda moral takoj začetiti dolžnost, da upošteva položaj in da ob sicer enakih pogojih raje ugodi klerikalcu. Toda sodnik je očividno «jugofašist», ki se je celo drznil smejati neki izpovedbi («salamsenko brihtna je morala biti!») in je upošteval zgolj zakon, ki ima neke zakrivljene paragrafe o škodi in o krivdi in povračilu škode.

Dotični sodnik je znan v strokovnih krogih kot izborni civilist, kvalificiran je prvovrstno, znano je pa tudi, da se politično ni nikdar eksponiral. Radi navadne sodbe v civilni zadevi, radi sodbe, izrečene po provedeni razpravi, z upoštevanjem dokazov in po svedobnem sodnikom prepričanju, — zaradi takšne sodbe se drzne «Slovenci» napadati sodnika in mu očitati pri stranosti! In drzne se napisati, da se «po... okraju širi med prebivalci govorica, da bodo tudi v privatnopravnih sporih s političnimi nasprotniki hvalili delegacijo drugega sodišča!»

V Honolulu in v Liberiji se sme tako pisati. V Angliji je nad «vmešavanjem politike v justico» pravkar padel kabinet. Pri nas pa se ne bo zgodilo nič, ker se bo morda komu takšen šmokovski napad na sodstvo še imenitno zdel. Kaznjiv bo pa težko, ker ščiti Kremzarjeva imuniteta tudi pred § 104, in ni tako pred «Slovenčevim» revolucijem varen nikdo, tudi ne sodnik sam. (In ti ljudje pravijo, da so oni nekaki modernisti à la Herriot in Macdonald.)

Da, sodnijska idila! Pod egido reda, pravice in SLS. M. A. C.

OPOZORILO.

Svoje cenjene odjemalce in drugo občinstvo opozarjamo, da smo našega in kasanta g. Vekoslava Kvartić odпусти iz službe radi nepravilnosti pri inkasiranju in da nima on vsled tega za nas nikakih poslov več opravljati.

Društvo za prodajo Singerjevih šivalnih strojev Bourne & Co. podružnica Maribor.

IZJAVA.

Podpisani obžalujem s tem vse žalitve in obrekovanja, ki sem jih pisal nekdaj proti Jakobu Pregrad, trgovcu v Podčetrku.

Franc Stres.

cvetličar v Podčetrku.

2179

PODGANE in POLJSKE MIŠI
se uničijo z novim Ratolom. Svedoča zagrebskega policijskega ravnatelja in mnogih uglednih tvevk o izredno uspešnem delovanju vsakemu na upogled. Ena steklenica za 100 m² ali za jutro 2—4 steklenice. Cena steklenice 22 Din. Dobiva se pri **ODIO RATOL**, v Zagrebu, Bienička c. 1., kakor tudi v vsaki lekarni in drogeriji. 5073a

Sprejemem
za prevzetje zelo dobičkonosnega podjetja trgovsko naobraženega družabnika ali družabnico z vlogo 100.000 Din.
Želi se poštenega in marljivega gospoda ali gospe (samca) kateri bi prevzel vodstvo administrativnih poslov.
Cenjene ponudbe na uravno listo pod «Maribor».

Iz življenja in sveta

Pomembna francoska iznajdba

V Duccu na Francoskem je bila v nedeljo otvorjena razstava motorjev in motornih strojev, ki pridejo v poštev za poljedelstvo. Razstavo je otvoril ministrski predsednik Herriot v spremstvu več drugih članov vlade. Največje zanimanje vzbujajo strokovnjaki pa tudi med ostalimi obiskovalci tako zvali »sintetični petrolej«, najnovejša in dalekosežna iznajdba francoskih inženjerjev. Sintetični petrolej izdelujejo iz lignita in šote ter baje docela nadomešča bencin kot gorivo za motorje. Njegova cena je skoro za polovico nižja od bencinske in bo sintetični petrolej zato znatno pocenil ves mo-

torni obrat. Za Francijo pa je iznajdba še tem večjega pomena, ker jo osamosvoji napram ameriški in angleški petrolejski industriji, ki zalagata danes ves svet z bencinom. Iznajdba je zato za Francoze morda še važnejša z vojskega stališča kakor z gospodarskega.

Umevno je, da se je za to velevažno iznajdbo izredno zanimal tudi ministrski predsednik Herriot. Naša slika ga kaže, s kako pozornostjo sledi inženjerem, ki mu razlagajo, kako se izdeluje sintetični petrolej. Herriot stoji na desni, naslonjen na mizo, levo roko oprto ob brado.

Novi predsednik mehikanske republike

1. decembra poteče poslovna doba sedanjega predsednika mehikanske republike, generala Obregona, in nastopi svoje mesto novoizvoljeni predsednik general Plutarco Elias Calles. Volitve so se vršile že v začetku poletja. Da ne čaka brezplodno do časa, ko sme po ustavi zavzeti najvišje mesto v državi, morda tudi, da se izogne »ljubeznivostim« svojih politič-

nih »asprotnikov«, se je general Calles takoj po svoji izvolitvi ukrcal in se odpeljal v Evropo, da obišče glavna evropska mesta. Bil je v Londonu, Bruslju, Berlinu in prispel pred par dnevi v Pariz. Povsod ga sprejemajo z vladarskimi častmi in gospod Calles se počuti tako dobro, da se mu kar nič ne mudi v domovino, čeprav poročajo od tam, da je izbruhnila običajna mehikanska revolucija proti njemu, še predno je zasedel svoje predsedniško mesto.

V Parizu je položil general Calles seveda tudi venec na grob neznanega vojaka. Naša slika ga kaže prav v trenutku, ko se sklanja nad grobom. V ozadju častno spremstvo, ki ga je dodelila mehikanskemu predsedniku francoska vlada.

Zeppelin na Angleškem in Spanskem

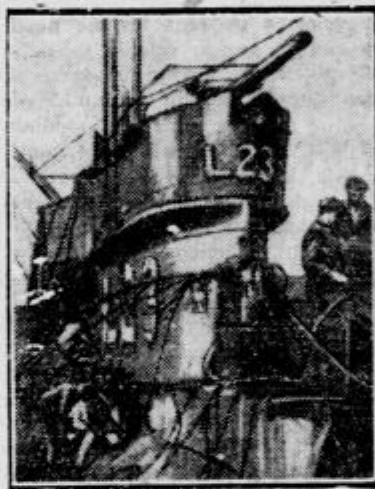
Čim pride v Ameriko veliki zeppelin iz Friedrichshafna ob Badenskem jezeru, nameravajo udeležiti veliki načrt, o katerem se stvarno že dolgo razpravlja. Gre namreč za uvedbo stalnih zračnih zvez na velike razdalje z orjaškimi zrakoplovi, od katerih bi bil prvi »Shenandoah« in drugi

«R III», ki nastopi v par dneh svojo vožnjo v Ameriko. Organizirati nameravajo redne prekontinentalne proge med Atlantskim in Tihim oceanom za prevažanje potnikov in blaga, predvsem pošte, po možnosti tudi med Severno in Južno Ameriko.

Anglija noče zaostati za Ameriko, ker se boji njene konkurence, in se bavi s podobnimi načrti. V Angliji nameravajo sedaj graditi ogromne zeppeline, ki bi imeli do 200.000 kubičnih metrov plina in motorje močne 2500 konjskih sil. Te dni je bil v Friedrichshafnu angleški poslanec Burnly, ki si je natanko ogledal vse naprave. Ta njegov poset je v tesni zvezi z angleškimi načrti. Uvesti hočejo namreč redne zračne zveze med Anglijo in Ameriko, na drugi strani pa z Indijo in tudi Japonsko.

Tudi načrt letalske zveze med Španko in Južno Ameriko se vedno bolj bliža uresničenju. V Seville in Buenos Airesu naj bi se zgradili veliki hangarji, na Kanarskih otokih in v Cordobi v Argentini pa pomožna letališča. Promet naj bi vršili štirje zrakoplovi s 150.000 do 200.000 kubičnimi metri plinske prostornine. Zaenkrat naj bi se že prihodnje pomlad zgradil poskusni zrakoplov s 30.000 kubičnimi metri plinske prostornine, 144 metrov dolžine in 21 premera. Prometni zeppelin bodo prevažali po 40 potnikov in 11 ton pošte in prtljage. Vožnja bo trajala, kakor računajo, med Španko in Argentino preko Atlantskega oceana 3 dni 16 ur do 4 dni 6 ur.

Razoroževanje v praksi in teoriji

Ob kumovanju angleškega ministrskega predsednika Macdonalda so na zasedanju Zveze narodov v Ženevi z velikim pom-

pom sprejeli sklepe, ki naj zagotovijo svetu »večni mir« in odpravijo današnje oboroževanje, ki požira leto za letom ogromne zlate milijarde. Skoro istočasno so spustili v Angliji v morje novo ogromno podmornico »L 23«, ki je največja in najmodernejša vojna ladja svoje vrste. Teorija in praksa...

Konji, ki dobivajo milijone

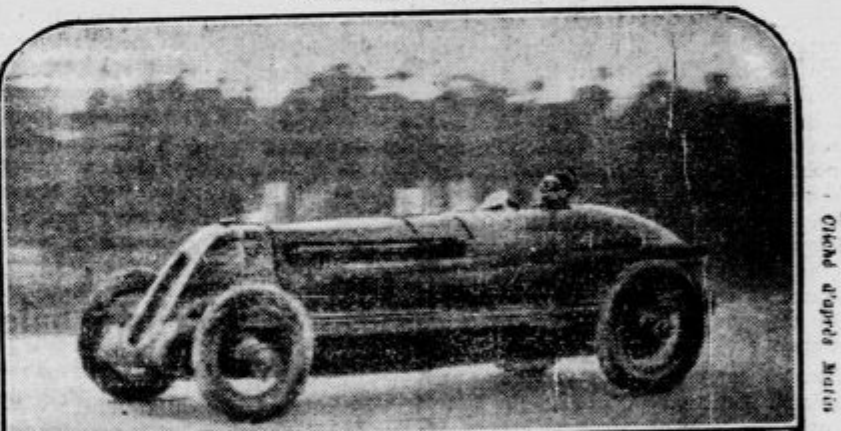
Anglija in Francija sta klasični deželji konjskih dirk. V bližini Londona in v okolici Pariza je cela vrsta dirkališč, kjer se vrsti tekma za tekmo. Na stotisoče ljudi

jim prisostvuje deloma iz veselja nad lepim užitkom, ki ga nudijo krasni konji in divjem diru, še bolj pa iz strasti do igranja. Marsikdo priigra lepe vsote, marsikdo pa tudi ogromne zneske izgubi. Seveda tudi lastniki konj ne puste tekmovati svojih plemenitih živali samo za slavo, ampak so na zmagevalce razpisane ogromne nagrade. Tako je n. pr. pri nedeljski tekmi za Prix de l'Arc de Triomphe dobil konj Massine, ki je prispel prvi na cilj, za svojega gospodarja lepo nagrado 330.000 frankov, v našem denarju nad 1.100.000 dinarjev. Massinova tekmeča La Capucine in Isolla Bella, ki sta dospela kot drugi in tretji, sta dobila 200 tisoč, oziroma 150.000 frankov. Tudi lepe vsote.

Naša slika kaže vse tri tekmece. Od zgoraj navzdol so: Massine, La Capucine, Isolla Bella.

200 km na uro

To diazno hitrost, ki si jo komaj predstavljamo, je dosegel nedavno pri velikih avtomobilskih dirkah na avtomobilskem dirkališču Linas-Monthlery pri Parizu dirkač Eldridge. Vozil je s povprečno hitrostjo 197 km na uro. Ker pa je moral na ovinkih hitrost znatno znižati, je moral zamudo popraviti v ravni progi, kjer je vozil zato gotovo nad 200 km na uro, ali 33 km na minuto. Ako bi mogel avto-

mobil prevoziti z enako hitrostjo cesto Ljubljana-Maribor, bi rabil za to razdaljo le tričetrt ure, dočim rabi brzovlak zanjo skoro tri ure.

Naša slika je posneta v hipu, ko je drvel avtomobil z največjo hitrostjo. Tekmam v Linas-Monthleryju je prisostvovalo nad 25.000 gledalcev, ki so prirejali drznemu vozaču frenetične ovacije. Zaslужil jih je.

Angleška kriza

Kakor je našim čitateljem znano, je dobila Macdonaldova vlada v noči od srede na četrtek v parlamentu nezaupnico. K njenemu padcu so največ pripomogli liberalci, ki so doslej pod vodstvom starega Asquitha s svojimi glasovi držali delavski kabinet. Za sredino sejo pa je baš Asquith predložil parlamentu resolucijo, na kateri je potem vlada padla. O njegovih motivih smo govorili v včerajšnjem uvodniku. Naša slika kaže Asquitha, ko stoji s svojo soprogo pred vhom v parlament.

Francosko-nemška trgovinska pogajanja

Do 10. januarja 1925. velja po določitih mirovne pogodbe za francoske produkte pri uvozu v Nemčijo ista carinska postavka, kakor za druge Nemčiji prijazne države. Od tega dne naprej pa ima Nemčija v carinski tarifi napram Franciji prosto roko. Vsled tega je tudi za Francijo potrebno, da sklene z Nemčijo posebno trgovinsko pogodbo. Pogajanja se že vrše v Parizu; Nemčijo zastopajo: von Trendelenburg, tajnik v ministrstvu za narodno gospodarstvo, in eksperta za industrijo Dalwick in Simpson. Prvi seji, ki se je vršila na Quai d'Orsay, je predsedoval sam ministrski predsednik Herriot; navzoč je bil tudi nemški poslanik v Parizu von Hoersch. Francoski izvoz v Nemčijo

Fr. W.:

Adam in Eva

Bilo je tekmovalno streljanje; pohajkoval sem po veseljem prostoru, ogledoval šotore in premišljal, kako naj na najdosojnejši način porabim svoj poslednji drobiž. Nenadoma me je nekdo potrepil po ramu; ko sem se ozrl, sem zagledal poreden obraz, ki je izzivajoče zrl vame. Pisana, z zvonečimi zvončki okrašena čepica mu je izborna pristojala, še bolj pa paglavski nasmešek. »Ne obotavljajte se, mladi gospod, nekdo mora začet.« je zlobudral v pisane cape odeli veseljak. »Tu imate novič, če slučajno nimate pri sebi drobiža. Kar vstopite!« Ljudje, ki so se zbrali pred šotorom, so se mi smejali in me ogledovali. Sram me je bilo in zardel sem v lica. Saj sem imel pri sebi še dosti drobiža. Ne da bi me zavedal, kaj delam, sem pohitel po stopnicah in kupil pri blagajni vstopnico. »Dobro, dobro!« je kričal za menoj harlekin. »Ako se boste šesali, da ste posetili predstavo, dobite denar nazaj!«

S harlekinom sva se kesneje zelo sprijateljila, a tudi od drugih ljudi, ki so takrat nastopili predstavo, ni nihče zahteval, naj mi vrgejo denar. Že samo četveroletni umetniki so bili vredni, da sva plačali vstopnico. Tu je bil zlatobarven konj s srebrno grivo — privedel ga je sam ravnatelj

—, ki je bil razumen kot človek. Z nogo je pokazal, koliko je star. Poznal je vrednost denarja, ki so mu ga kazali, in tudi računati je znal. Prav sramoval sem se pred njim. Kodri, oblečeni kot ljudje, so plesali menuet, in sicer prav lično. Ko so nehali plesati, so odvedli svoje »dame« k mizi. Vodila in nadzorovala pa jih je lepi deček znal zvirati svoje ude! Niti nismo vedeli, kam mu je ušla glava. Ko pa smo jo zgedali, smo se zbeli, da mu ne obliči na bratu. Navdušeno poskanje je pričelo o odobravanju navzočega občinstva.

Vsega denarja pa je bil vreden harlekin. Vsako melodijo, ki si jo zaželel slišati, je zagodel na svoj glavniki. In kako je gibčni, lepi deček znal zvirati svoje ude! Niti nismo vedeli, kam mu je ušla glava. Ko pa smo jo zgedali, smo se zbeli, da mu ne obliči na bratu. Navdušeno poskanje je pričelo o odobravanju navzočega občinstva.

In sedaj, gospod! se je obrnil harlekin napram nam ter samemu sebi zaplesal, »sedaj mi je čas, da vam pokažem mater človeštva v njeni lastni osebi in vam s tem dokažem, da ne izviramo iz »pic, kakor trdijo učenjaki. Eva, sladka moja punčka!« Pridi, da te bomo občudovali!«

Orjakinja je korakala skozi vrste gledalcev in kazala pedenj-možička. Otroci so mu stiskali majceno ročico in mu ponujali bonbonov. Vljudo se je priklanjal in odkrival. »Ali me hoče katera od mladih dam poročiti?« je spraševal prav dobre volje. Vse je prasnilo v smeh. Mlada dekletca so se suvala s krmolci. »Reci, da!« Otroče se je dvignilo in smeje vzkliknilo: »Ja!« — K pa je pritikavec pripravil usta na poljub, se je kričel umaknilo. Zaničljiv nasmehek je zaigral na iluziončevih ustnih. V njegovih pritikavskih očeh je bilo malo, dražestno dečket prava počast, saj bi je niti ne mogel poljubiti. In vendar je imel na obrazu, kakor vsak Adam, srce in je bil do ušes zaljubljen, samo vedel je tega, in ako bi mu kdo to povedal, bi ga imel malček za norca. Sploh pa to ni prišlo na misel niti harlekinu, niti gar ušesa so čula rasti rasti in čigar oči so videle vse, česar bi človek ne bil treba videti. Sicer pa bi bilo pre smešno in nihče bi tega ne verjel. Pritikavec in orjakinja!

Bila je dete revnih kmetijskih staršev, on pa zadnji potomec obubožanega in propadlega starega plemiškega rodu. Oba sta bila Poljaka. Dasi sta bila nameščena v eni razlazevalnici, je veljal nevedni kmetijski pritikavec vendarle za blagorodnega gospoda, ki mu je treba ponižno poljubiti rob suknje.

Naša slika nam kaže voditelje nemške delegacije. Zgoraj se vračata Trendelenburg (na desni) in Dalwick iz Quai d'Orsay-a, kjer se vrše pogajanja, spodaj sedi Simpson v svojem avtomobilu.

Novi roman „Jutra“ začne izhajati še ta mesec!

Kamilo Castiglioni

Tudi «Jutro» je že mnogo pisalo o tem tipičnem povojnem konjunkturistu, ki se je iz nje povzpelo do enega prvih diktatorjev srednje-evropejskega gospodarskega življenja. Lahko si mislimo, koliko so razpravljali o Castiglioniju šele na Dunaju, kjer je bilo glavno torišče njegovega dela. Bogatini in reveži, visoki in mali, vsi so govorili le o Castiglioniju. Listi so prinašali o njegovem padcu cele strani, objavljali vse mogoče anekdote ter reproducirali o njem nebroj slik in karikatur. Eno teh karikatur, ki je nadvse značilna za cinizem in brutalnost povojnega gospodarskega življenja, prinašamo danes tudi mi.

Kako se sporazumevajo gluhomemi

Tudi gluhomem človek ima potrebo, da izraža svoje misli, želje in občutke. Ker pa sta glasovni in pismeni govor njegovi naravi čisto tuja, se poslužuje svobodnejšega izražanja, ki ga imenujemo kretalni govor ali telokret.

Telokret je naraven, ali pa umeten. Da se označi kak predmet z naravnim telokretom, je treba zato karakterskih znakov, ki jih dajejo ponajveč roke, pa tudi obraz in ostalo telo. Ti znaki so večinoma posnetek predmeta samega, zato je tudi lažje mogoče, da jih lahko razume. Gluhomemec pa si jih prisvoji brez vsake šole, iz lastnega nagiba, ker mu je to edino sredstvo za sporazumevanje, bodisi s svojim sotrpinom, kakor tudi z njimi srečniki, ki uživajo kraljestvo glasu.

Naravna kretanja za predmet, dejanje ali lastnost je enostavna, ali pa sestavljena. Tako n. pr. označi gluhomemec »govor« s tem, da pokaže roke, »kravato« pa, da pokaže poleg roke še kako molze, »volav« roge in vleči, »bika« roge in zavzane oči, »tele« roge in majhen. Zarjete oči in na desno nagnjena glava, oprta na roko, pomeni »spati«. Ista kretanja, toda z odprtimi očmi pa znači »stanovati«. Lastnosti se izražajo največ z enostavnimi kretanji n. pr. »bel« — kazanje na zob, ali na obratnik, »star« — gubasto lice, »hudoben« — pest na lice itd.

Seveda je tak kretalni govor zelo nepopoln, dostikrat celo dvoumen in vsaj lažju nerazumljiv. Razvija pa se po starosti, inteligenci in po pobudah okolice. Gluhomem otrok ima kaj borne in medle kretanje, zlasti ako ga okolica zanemarja. Odrasel in nadarjen gluhomemec pa se more prav spretno izražati o vsem, kar je potrebno v vsakdanjem življenju.

Naravni telokret, kakor ga vidimo pri nesolanih gluhomemcih, predstavlja prav za prav človekov pragoval, vendar že v dovršenejši obliki in vsebini, kar je gotovo vpliv bogatih duševnih pridobitev sliščega in govorečega sveta. Vobče pa je to še daleč od »mednarodni jezika«, ki se ga mora dostikrat poslužiti tudi polnočuten človek, ako zaide med tujce.

Po prevratu sem opazoval na neki dunajski gluhomemcih novice, ki so se bili zbrali prav od vseh vetrov sveta; celo iz daljne Indije je bila neka deklica. Nekaj

časa so se kajpak začudeno gledali, toda čez par ur so bili že kakor rodni otroci. Deklica iz Indije je »kramljala« z nemškim Peterčkom prav tako, kakor moskovski begunec s tržaškim. Kakšen »Babilon« pa bi bil, da je bila ta deca polnočutna! Cele mesece bi se morda ne razumeli.

Glavna pomanjkljivost kretalnega govora se kaže v tem, da nima izrazov za abstraktne pojme. Tuji pa so mu tudi mnogi konkretni pojmi, zlasti oni, ki se gajo preko vsakdanjega življenja, n. pr. v znanstvo. Kretalni govor ne pozna logičnega in slovničnega značaja glasovnega govora. Besedni red je tu čisto drugačen nego ga poznamo mi. Gluhomemec pokaže s kretajo: »Jaz, robec, nič«, s čemer hoče povedati: »Jaz nimam robe«. Ali da navedem še bolj tipičen zgled: »Jaz — kaditi — 3, 4 denar — dišati — žena moj — dobro — soba ostati; jaz — kaditi — 1, 2 denar — žena moj — kregati — jezik, oči peči — smrdeti — okno

odpreti — ven«, kar pomeni po naše: »Ako kadim drag tobak, dobro diši in moja žena je prijazna ter me pusti v sobi; ako pa pusim cenejši tobak, me peče jezik in oči, žena pa se krega, ker ji smrdi, odpre okna in me zapodi ven.«

Umetni telokret služi v izpopolnitvenem naravnega. To so razna konvencionalna znamenja, ki so jih svoj čas porabljali tudi v gluhomemcih. Predvsem spada semkaj daktilogija (ročna abeceda), ki se je mora učiti gluhomemec in ljudje, ki se hočejo sporazumevati z njim. V Evropi počiva ta stvar že davno med staro šaro, zdi se pa, da se je v toliko bolj napredni Ameriki še niso otreli. Tam so »iznašli« zdaj celo nekako ročavico, ki ima po notranji strani prstov in po dlani razvrščeno abecedo in to celo v nekem konvencionalnem redu. »Scientific American«, ki prinaša tako sliko in hvali »iznaidbo« kot vrlo praktično sredstvo za sporazumevanje gluhomemcih, gotovo ne ve, da je to anahronizem. Nesolani gluhomemci si ne bodo mogli s to ročavico prav nič pomagati. Tisti pa, ki se v gluhomemcih seznanijo z metodo glasovnega govora, katera je zmagoslavno izšla iz stoletnega, srditega boja med Parizom in Berlinom ter se že dobrih sto let goji in izpopolnjuje po vsem civiliziranem svetu, se ne bodo zatekali k takim »pomočkom«, kakaj glasovna metoda je edina, ki gluhomemec invalida odzdravi vsaj ene hibe, to je nemosti in ga more usposobiti za enakovrednega člana človeške družbe. O tej metodi bomo izpregovorili v posebnem članku.

Ruski revolijski balet „Zlato tele“

V državnem opernem gledališču v Moskvi se bo v kratkem vršila premijera prvega revolijskega baleta z imenom »Zlato tele«. Balet ima pet dejanj, libreto zanj je napisal V. Rjatzov, glasbo pa je zložil mladi komunistični komponist Korbenko. Snov baleta obravnava borbo dela s kapitalom. Prva slika nas pelje v tempelj zlatega teleta, kamor dero ljudje, da bi si pridobili zlato. V gneči jih mnogo pogine in samo nekaterim se posreči odkriniti nekoliko drobcev zlata od krone

malikove. Druga slika predstavlja vas. Stoletja dela so izpremenila ljudi v stroje, kateri obdelujejo zemljo. Naenkrat se pojavijo odposlanec »Zlatega teleta« in pokaže kmetom zlato. Nastane preobrat. Kmetje se vznemirijo in ostavljajo poljsko delo ter odhajajo v tvornice, da bi si tamkaj zaslužili zlata. Tretja slika nas pelje v fabriko, kjer buče stroji in kjer živi lastnik tovarne v največjem razkošju. Za tvorničarjevo mlzo sede tisti, katerim se je posrečilo odkriniti drobce zlata od krone zlatega malika. Četrta slika predstavlja upor strojev in uničenje tvorničarjevega razkošja, pobeg kapitala pred množico in končno zmago delavcev. V petem dejanju vdere revolucionarna množica v tempelj zlatega teleta, kjer vse razbije in pogazi. Malika sežge. Kapital je končno veljavno poražen in posledica delavske zmage je blagostanje delavskega razreda. — Ruski listi pišejo, da pomeni ta balet v ruski baletni umetnosti pravcato novost in napovedujejo popoln prevrat na polju dosedanjega oderskega plesnega življenja.

× Bivši kalif Medžid VI. Kakor znano, se je moral v marcu odpovedati Medžid VI. vsem častem muslimanskega kalifa in pobegnil s svojo družino na angleško vojno ladjo, s katero je prišel v Evropo. Francoski vladar je izjavil, da se ne bo udeleževal nobene propagande, narkar mu je dovolila, da se naseli v Territetu. Z bivšim kalifom je 11 oseb spremstva, med temi tri njegove žene, ki so se morale doslej nahajati vedno v sobah in so imele zastrte obraze, sedaj pa so snele koprnce. Bivši kalif si je preganjal čas v Territetu s slikanjem, igranjem in s prireditvijo igranja na biljardo. Sedaj si je kupil Medžid VI. vilo v Nizzu, kamor se te dni preseli z vso svojo družino. Francoska vlada mu je dala na razpolago za vožnjo salonski voz.

× Slučaj Röder. Dunajski listi, ki so vsak dan polni raznih senzacij in skandalov, se zopet bavijo s takim slučajem. Komorna pevka Röderjeva je imela tekom zadnjih dveh let, ko je stanovala na Dunaju, več tucatov sobaric, ki so jo tudi parkrat ovadile, vendar iz strahu le zaradi pretepanja, vsled česar je bila pevka razmerom le malenkostno kaznovana. Skandal je postal huji, ko je ena teh deklet začela govoriti, da jo je nagovarjala Röderjeva k abnormalnemu in nenaravnemu dejanju. 14letna hčerka hišnice, ki jo je nekoč poklicala pevka v svoje stanovanje, da ji stori malo uslugo, je prišla vsa zbegnena k starišem in je rekla, da ne gre nikoli več k pevki. Skandal je postal vedno večji, tako da se je morala Röderjeva izseliti z Dunaja.

× Žrtve indijskih džungel. Kakor pišejo indijski listi, še dolgo niso odpravljene nevarnosti džungel, kakor to napočno mislijo v Evropi. Džungla zahteva še vedno veliko žrtv med domačinom in med evropskim prebivalstvom britanske Vzhodne Indije. Tako so lani raztrgale zveri 3605 oseb, 20.785 pa jih je umrlo v sledpki strupenih kač. Tigri so umorili 1693 ljudi, volkovi 835, leopardi 494, aligatori 313, merjasci 119, medvedi 79 in sloni 70. Ljudje so v istem razdobju uničili 23.911 zveri in 59.545 strupenih kač. Rekord je dosegel lovec Nenah Sind, ki je lani ustrelil ali ujel 18 bengalskih tigrov in 31 leopardov. S tem številom je tekom zadnjih desetih let — svojo prvega tigra je ubil z 19 leti — uničil vsega skupaj 53 tigrov, od teh 19 samotarjev, ki so posebno nevarni ljudem, ter 97 leopardov in pantarjev, ne všteti obilico drugih zveri. Nenah Sind pravi, da se celo trikratno število lani uničenih zveri ne bi prav nič poznalo v »črnih džunglah«.

Brez pribitka

za takovane varljive 20%, popuste, pač pa po najnižji temeljni ceni kupite angleška snaka le pri trdki

Drago Schwab, Ljubljana.

500 letnica smrti Jana Žižke s Trocnova

Te dni se spominjajo Čehi enega svojih največjih mož, svojega najhrabřejšega bojovnika, branitelja in zaščitnika Jana Žižke s Trocnova, ki ga je 11. oktobra 1424. iztrgala kužna bolezen ljubljenu narodu.

Kakor je dobila puritanska Anglija 17. stoletja svojega Cromwella in pozneje velika francoska revolucija Napoleona, tako je dobila husitska revolucija svojega Žižko. Bil je iz selskega plemstva, ki je bilo za razvoj na Češkem izredno pomembno v narodnostnem, političnem in vojaškem oziru. Pripovedka pravi, da se je rodil junak, v katerem je najbolj razočana češka sila in češko junaštvo, v bližini očetovega dvorca v Trocnovu pod prostim nebom, med viharjem pod močnim hrastom, s katerega si je pozneje ljudstvo rado sekalo les za toporišča k sekiram in kladivom v trdnem prepričanju, da bodo njihovi udarci tem več zalegli.

Iz Žižkovega življenja pred letom 1419. vemo le nekaj podrobnosti. Sredi južne Češke je spoznal pohlepno gospodarstvo z Rožmberka in sosednih bogatih samostanov ter močnimi kraljevskimi mest, kjer se je kopičil kapital v rokah nemškega patricijata in težko padal na tehnično proti zadolženemu selskemu plemstvu. Dorasčajoči Žižka je čutil ta tlak, ki je potiskal male plemiče in kmetjsko ljudstvo, bodel ga je v oči sijaj ošabne cerkve in nenaravne duhovništva. S takimi dojmi je odhajal z doma, od katerega je njega in mnogo drugih selskih plemičev odtrgala peza razmer, in si poskušal novo življenje v tujih službah.

Ne vemo gotovo, kam ga je vedla njegova pot. Letu 1410. je bil v poljski službi ter se je udeležil velike zmage nad Nemškim redom pri Grunwaldu na Pruskem. Potem se je vrnil na Češko in stopil v službo na kraljevskem dvoru. Kot komornik soproge kralja Václava Jožife se spremljal kraljico k Husovim priključim, ki so močno vplivale na Žižko. Težko je prenesla njegova, vsako krivico so vračala duša smrti ljubljene »mistr« in krutost kostniškega koncila proti češki reformi. Dve silni volji sta trčili skupaj: cerkve, ki ni dovoljevala nobenih izprememb v obredih ter je neizprosno stavila svoje povelje nad prepričanje po edinca, in naroda, ki se je s celo dušo postavil za božjo pravdo, stojč pri sv. pismu kot neomajnem temelju vere in življenja. Iz tega so se morali prej ali slej

roditi verski boji, zlasti ko se je cerkev takoj sklicevala na pomoč posvetne oblasti. Možnost je nastala, ko se je kralj Václav iz strahu pred bratom Zigmundom, ki je stal na cerkvenem stališču, odločil za reakcijo proti husitstvu.

Iskra, ki je zapalila vojni požar, je bilo razdejanje mestne hiše v Pragi dne 30. julija 1419., ko so vrgli osovražene nasprotnike gibanja skozi okno. Kralja Václava je od tega zadel mrtvoud in je čez pol meseca umrl. Od Zigmunda niso mogli husiti ničesar upati; vojna je bila nezogibna. Če naj bi ne bila narodu v pogubo, je bilo treba voditelja, ki bi husitstvo vojaško organiziral. In tega so našli v Žižki, s katerega osebo je bila združena tudi usoda Češke. Dne 10. novembra se je pod njegovim vodstvom končal napad Pražanov na Malo stran; zmago nad kraljevo stranko. Ker Pražani niso bili preveč navdušeni za vojno in so sklenili s kraljevo stranko premirje, je odšel Žižka v Plzeň, ki pa se ni izkazal za ugodno središče husitskega odpora. Žižka je prekinil že v marcu 1420. boj proti kraljevim ter odšel s svojim ljudstvom na vzhod, kjer je nastal iz razvalin mesta Hradštit, Tabor, prva trdnjava v deželi.

Žižka je dal svojim kmetom v roke okovane cepe in sulice ter napravil iz njih na mah strašne bojovnike. Treba pa jih je bilo zavarovati proti tipičnemu srednjeveškemu konjenstvu v železnih oklepih, zato je naredil ograde iz voz. V teh ogradah, v topništvu, v oddeljenju po orožju, v organizirani združitvi vse vojske pod voljo voditelja, v vestni vežbi, v redu pri pohodu, v boju in v taboru itd. v vsem je dokazal Žižka svoje genijalno tvorno in organizatorično delo, spojeno s čudovito strateško nadarjenostjo. Žižka ni izgubil nobene bitke, celo potem, ko je prišel še ob drugo roko — prvo je izgubil že v bojih Poljakov z Nemci — je znamenito vodil boje ter zmagoval nad Zigmundovo vojsko in nad njegovimi zavzezniki na Češkem in Moravskem. Slaven je njegov pohod na Madžarsko, kjer so pritisnili nanj Madžari z veliko premočjo. V nivi se na Češko, je umrl 11. oktobra 1424., ko je oblegal grad in mesto Pribislav.

Žižkov čisti, vzvišeni spomin je neločljivo spojen s Husovim »Spominom«: kakor je v Husu vtelesena češka verska misel, tako sta v Žižki posebej izražena junaštvo in vojaška nadarjenost češka. Če je tujina s tema imenoma spajala svoje najglobojše sovraštvo, so Čehi, husitski in novi, prerojeni, izražali in izražajo v njih svojo največjo ljubezen.

Antonin Svehla

Pred dnevi so praznovali na Češkem dvestoletnico, odkar je na vladi sedenja kabinet pod predsedstvom voditelja agrarne stranke Antonina Svehla. O pomenu tega za povojno razburkane in neurejene politične razmere v Srednji Evropi redkega dogodka smo v »Jutru« že govorili.

prosil za odpustanje. Mali pa se ni dal tako hitro potolažiti in njegov jezik je bil oster kot dvorezna klinja. Pošteno je opral svojega tovariša, zakar ga je pa ravnatelj primerno nakuril.

Ravnatelj pa je dobro vedel, da pritikavca ne more pogrešati, zakaj z njim se niso mogli kosati modri konjiči in plesoči kodri. To je vedel tudi pritikavec. Zvit in pohlepen denarja, kot vsi pritikavci, je izkoristil vsako priložnost, da privije plačo sebi in svoji rojakinji.

Orjakinjo je najel ravnatelj za neznanatno plačico, ko je bila v največji stiski, ker je morala skrbeti za svoje starše. V svoji pristrani preprostosti je hotela parkrat poljubiti pritikavcu roko, ko ji je pomagal. Dejal ji je večkrat, da bi lahko zahtevala še več, ako bi se zavedala, koliko je vredna. Orjakinja se tega seveda ni zavedala in strašno ji je bilo, ko so jo ljudje obdruževali. »Ah«, je često vzdihovala, »zdi se mi, da sem zopet malo zrastle!« Ako se bo tako nadaljevalo, končno sploh ne bom več podobna človeku!

Muzaje se si je mel roki ravnatelj, ko jo je čul tako tožiti. »Ze sedaj se vam ni treba bati konkurence, gospodična Eva, in če boste rasla še štiri — pet let, saj ste stara šele 18 let, vas bo obdruževal ves svet!«

To je pritikavca vedno zabolelo. »Pač bi rastle namesto vas,« ji je

rekel nekoč, ko je Eva zopet tožila. »Zakaj?« je vprašala, ne da bi pri tem kaj mislila.

»Ker pritikavca ne morete imeti rada,« je odvrnil in tiho vzdihnil.

»O, rada vas imam, Mihajlovič,« mu je zagotavljala Eva in mu prožila orjaško desnico.

Bolesten nasmeh je zaigral pritikavcu na ustnih. »Ali hočete biti moja žena?« je vprašal in vsa hripava mu je bila govorica.

V smrtni zadregi ga je pogledala orjakinja. Ni vedela, kaj naj mu odgovori. Polagoma mu je odtegnila roko in jo položila v naročje.

»No, vidite!« Skočil je s stolčka, na katerem je sedel, skrivil roke in nagnil svojo skazeno glavo na prsi. Slučaj je privedel v sobo harlekina. Njegov sokolji pogled je švigal od orjakinje do pritikavca in obratno.

»Kaj vam je, Pradzkiewicz?« ga je vprašal. »Grizete ustnice, kakor da vas boli trebuh. Ali naj skuham kamilico ali...?« pri tem je pokazal na Evo, čste se sprli s svojim srčkom?

Orjakinji je kri zalila lica. Brez besede je zgrabila zasmehovalca in da stresla, da je izgubil vid in sluh. Nenadoma se je zavdela svoje moči. Ko je vrgla harlekina iz sobe, se je plaho in boječe približala pritikavcu. »Adam Mihajlovič, ali ste hudi name?« Solze so dušile njen glas.

»Ne, ne, Eva,« je hlasno zatrjeval. Nikoli je še ni tako imenoval; vedno

jo je nazival »gospodična Eva«. »Preklinjam le dan svojega rojstva!«

»Ne tako, princ,« ga je prosila.

»Čeprav nisva ustvarjena drug za drugega, rada se imava vendar lahko.«

Prikimal je. »Da, rada se imava vendar lahko, Eva!«

Sedaj se je jasno in veselo zasmejala. »Saj itak ne dobim moža, in prav je tako! Kdo bi skrbel za starše, ako se poročim!«

Snubač pa ni bil tako daleč, kakor je mislila in tudi v velikosti se je lahko meril z njo. Ravnatelj, ki je upal pridobiti novo privlačno mož, ga je izvohal in mu predlagal, naj poroči orjakinjo.

Pritikavcu se je stisnilo srce v prsih, ko je zagledal okornega človeka. Poblebel je kot kreda; a nihče se ni zmenil zanj.

»Ali bi ne bila lep parček?« se je nasmejal orjak Evi. Smeh mu je donel kot grom.

»Tudi meni se zdi!« je vzkliknil harlekin, prekrulil kozolec in skočil kvišku kot žoga. »Imenitno vaju bo gledati!«

»Da,« je menil ravnatelj, »in vesta kaj, otroka: ko se poročita, vzemita deset mark vstopnine. Stavim glavo, da bo cerkev natrpano polna. Takoj bosta imela novce!«

»Tap!« se je zasmajal velikan, »kaj praviš, draga moja?«

»Zdi se mi, da me boste kazali za

denar še potem, ko bom mrtva,« je zakričala Eva in obupno zaihtela. »Se tega mi manjka. Ne poročim se!«

Ravnatelj in velikan sta se osuplo spogledala. »Ponudbe vendar ne boste zavrnili,« je dejal ravnatelj. »Takega moža, ki bi bil za vas, ne dobite tako kmalu!«

Harlekin je poškilil v stran.

»Kaj pravite, Pradzkiewicz?«

»Jaz?« je zahropel pritikavec in se zgrudil na tla.

»Jezus Marija!« je vzkliknila Eva. »Adam, Adam!« je vila roke. »Unita! Vi ste njegov morilec, ravnatelj!«

Harlekin je tekel, kar so ga nesle noge, k bližnjemu zdravniku. Ko se je vrnil, si je hotel ravnatelj poruvati lase. »Mrtev!« je stokal. »Mrtev! Kdo bi si bil to mislil!«

»Da, kdo bi si bil to mislil!« je tožil harlekin, ko mi je to pripovedoval. »Ko sem se vrnil v šotor, je držala Eva malo trupelce v naročju. Saj ga ne vzamem, saj ga ne vzamem!« je šepetala truplu in ga božala ter poljubovala. »Bodi dober, Adam!« Naj je zdravnik govoril, kolikor je hotel, orjakinja mu ni izročila trupla. Poslali smo po duhovnika. Pa tudi temu se ni posrečilo, da bi jo potolažil. Kratko nato je zblaznela.

»Da, kdo bi si bil to mislil!« je končal veseljak in si z rokavom svojega pisane krila otrl solzo iz oči. »Orjakinja in pritikavec! Ne bil bi si mislil kaj takega!«

Ljubljanski gledališki film

Pozno se je otvorila sezona tudi letos. Šele s 1. oktobrom, kakor v predvojni dobi. Ako bi se vsaj pol meseca prej začela, a prav toliko prej zaključila, bi bilo za publiko in blagajno ugodnejše. A začela se je, priznajmo, z dobrim zalotom: drama je nastopila takoj z dvema novima velikima in mojstrskima dramama, opera z noviteto »Majsko nočjo« in z dvema nanovo naštudiranima aktovkama »V vodnjaku« in »Cavalleria rusticana«.

Rostandov »Cyrano de Bergerac« je za naše materijalne in osebne gledališke razmere sicer preveč preciozno delo. Namesto svile in čipke, barhent in papir; a izvaja se jako ambiciozno. Reprize so bile v primeri s premijero uglajenejše; le hrupnosti in forsiranja glasilk je še preobilo.

Enotnejša in v občutju harmoničnejša je bila Tolstega »Moč teme«. Kakor pridigar v raševini je koračil veliki jasno poljanski samotar skozi svojo dobo. Imel je vero in poklic apostola in se je upiral vsemu svetu. Zato ga je seveda sv. sinod izobčil. Ali bi pač bilo njegovo hotenje sveto, ako bi ga rusko popovstvo ne preklelo? Njega, ki je učil pravoto, asketa, polnega odrekanja, ki je do krvi bičal svoje telo in dušo, da bi očistil človeštvo! Njega, ki je učil prvotno naivno krščanstvo in pravi socializem! Preganjali in križali so ga, kakor so križali in umorili ne le Krista, Savonarolo, Husa i. dr. Fanatiki so bili vsi pesniki in fanatični dramatik je bil tudi Tolstoj, revolucionar, zanikovalec moderne kulture, sovražnik spolske ljubezni in žensstva, vodke in imetja, zlasti kapitalizma.

Zato je bila »Moč teme« dolgo prepovedana ne le na Ruskem, nego celo po Evropi. Stari Askim, glasnik pesnikovih misli, smatra za podlost in zločin, da do naša kapital obresti in da se dajejo ljudje živiti od denarja. »V potu svojega obraza moraš delati!« govori socialist Tolstoj, in »Moč teme« so odklanjale zato vse vlade. Najbrutalnejše je dejanje, ko umore novorojenčka. Tolstoj je napisal k prvotnim scenam varianto, ki je milejša, a še zmerom neznoznoma grozna. Pri nas so letos zvalili obe varianti, dali prizorišču nemogočo obliko ter so Mitričevu idejno in karakteristično posebno zanimivo

ulogo okrnili do ničnosti. Pokojni A. Verovšek z gđ. Kreisovo sta z neskrajšanim tekstom prav v teh prizorih dosegla največji umetniški uspeh.

Ivan Levcar je kot Nikita zopet dokazal, da je dramski umetnik. Ko se udrži v modulaciji govornice in izgubi zadnje sledove pevnosti, lahko postane Levcar, ki je vedno resno umetniško stremel, mož, naš že dolgo zaželeni junak.

Vesela »Paglavka« je bila po ruskih grozotah dobrodošel oddih. Publika je uživala. Le memorija nekaterih je na odru pešala! — »Firma P. B.« pa je z vselej morda že opravičila svojo dolžnost.

Blodkova operna enodejanka »V vodnjaku« zveni kakor ljubezniva narodna pesem. Poznamo jo že od leta 1859., ko jo je poslovenil, naštudiral in dirigiral rajni Fr. Gerbič. V zgodovini slovenske opere je naravnost epohalno delo. »V vodnjaku« je namreč sploh prva opera na slovenskem odru v Ljubljani.

Foersterjev »Gorenjski slavček« je bil še opereta. Illnerjeva opera travestija »Kralj Vondra XXVI.« s Foersterjevo instrumentacijo je bila možna le v predpustnih dneh (1870.—1873.), nato sledeča Adamova »Pierot in Violetta« (1870.—1873., 1887.) pa je bila tudi le opereta. Šele Blodkova »V vodnjaku« je dne 25. marca 1889. v stari čitalnici seznanila Ljubljano, s pravo, resno opero.

Dali so jo najprej s klavirjem, kasneje so pritegnili še nekaj godal in končno, po letih šele, so jo izvajali s popolnim, vojaškim orkestrom. A tudi v novem deželnem (sedaj opernem) gledališču je bila »V vodnjaku« prva slovenska opera. In tudi pod Gerbičev taktirko. Pozneje so jo ponavljali še v raznih sezonah. Za »Prodano nevesto« je sorodna ji opera »V vodnjaku« v Ljubljani najbolj popularna, ker melodično najbolj lahka češka opera.

Tekst so ji zdaj revidirali. A ne vedno srečno. »Aj, to bude švanda« se glasi zdaj »Ej, to bude smeha«. Basovi legi bi bilo prikladnejše: Aj, to bo smejanja, ker a je ugodnejši, nego e in je tudi v nemščini ta vrsta: »Ei, das wird ein Prachtspass!«. Včasih pa je bil današnji »Janež« še Jurček, in »Lidunka« je bila Jerica, in ušesa so se nam na domača

imena tako privadila, da jih danes posegamo.

Izjava se opera prav dobro, le odrovska oprema je več kot slaba. Drevesa, ki imajo namesto debel tanke deske, bi že lahko izginila. Vojtek in Janež bi se morala skrivati vsaj za grmove, da bi bile situacije vsaj za silo verjetne.

Z Veruno se gđ. Sfiligovejva odlikuje v peskem in tudi v igralskem oziru. Zlasti njen jasni izgovor je hvale vreden. Izvrsten je g. Zupan kot komični stavec; prav vrl je g. Banovec, ki stalno napreduje tudi v igri in obeta glasovno izredno nagel razvoj. V svojem elementu je gđ. Rozumova. Publika jo posluša rada, zlasti odkar jo več razume. Pevka naj se zaveda, da je opera peta drama, da je jasna vokalizacija eden prvih pogojev umetniške kvalifikacije in da ni dovolj, materijal imeti, nego ga treba prav uporabljati. V »Rusalki« bo imela priliko, izkazati se...

Senzacionalni uspeh Pietra Mascagnija je prestopil leta 1893. tuji slovensko mejo in slovensko gledališče je uprizorilo njegovo »Cavalleria rusticana« prvič že 8. februarja. Zopet po zaslugi in trudoljubnosti Fr. Gerbiča. To dejstvo kaže, da je imel Gerbič mnogo zdravega okusa in zmisla za moderna umetniška dela, za katera se je pravkar zanimal muzikalni svet vse Evrope. Kakor »V vodnjaku« in kasneje »Prodano nevesta« je prišla tudi »Cavalleria rusticana« pod Gerbičev taktirko na slovenski oder in se vzdržala s svojo originalnostjo do danes. Mascagnij je napisal muzikalno finejšo opero, n. pr. »Priatelj Fric« in »Iris«, a »Cavalleria«, njegov prvenec, je zasenčila s svojo brutalno pristnostjo in močno dramatiklo vso njegovo nadaljnjo produkcijo.

Polnokrvna je dancs, dasi nam zveni že nekam obrabljeno. Zlasti na sedanji način njena izvedba ne more navdušiti. V splošnem nedostaje vezave, temperamenta. G. Valentinov je zapel med iverituro za odrom prav čedno, je v operi zadovoljivo igral in pel, toda pešal in opešal. Lucia ge. Smolenske je zelo šibka, Lola gđ. Krenjakove pa zelo skromna. Alfio g. Cvejića postane izvrsten pri prizajah, ko se pevec v partijah utrdi. Pri prvem nastopu je bil še nervozen in raztresen. Postavil pa je pristno sicilski tip in pel prav dobro. Najboljša je Santuzza gđ. Thalerjeve; pevsko in igralsko stoji na odlični višini. Očividno svojo partijo

doživlja ter poje in igra iz duše. Za naš okus celo preveč iskreno; v sicilski maševalnosti in vulkanski strastnosti je prediskretna.

Zbor, najbolj zaposleni del ansambla, je popolnoma zadovoljeval. Da jo je bil sopran malone zavozil in zbehal tudi solistko, mu spričo nezadostnih skušenj in silnih pripravljaj za nesrečno »Majsko noč« niti ne štejeemo preveč v zlo. Tem manj, ker je situacijo dobro zopet rešil. Uprizoritev v celoti je prav dobra. Le ozadje je v Siciliji isto, kakor je bilo v Sevilji. In to je čudno... V ostalem je beganja žensko celo preveč. A da hodijo Sicilci v cerkev pokritih glav, tudi še nismo vedeli...

Uprizoritve z gg. Kovačem in Zatheym nismo še slišali, a sporočimo o nji prihodnje.

Zadnja predstava »Carske neveste« je bila zanimiva, ker je bila prva čisto slovenska: Graznjoga namreč je pel g. Cvejić slovenski. Za svoj prvi nastop v tej partiji resnično prav dobro. Do četrtega dejanja. Tu je omagal pod višinami. A ne dvomimo, da bo vedno boljši. Nova je bila tudi ga. Asejeva, ki se je z bolno go. Smolensko vse čas utapljala in končno ž njo vred klavirno utonila. Sploh treba zadnjemu in prvemu dejanju (tu za zbor!) novih skušenj. Izvrsten kakor vselej je bil Betetov Sobakin in odlična Ljubaša ge. Thierry-Kavčnikove. Tu imamo končno zdrav, izdaten alt, ki zmaga tudi višine sijajno! Gospa pevka je bila v vsakem oziru prvovrstna. Dokaj boljši od prednika je g. Banovec kot Lejko; le v igri je še preplah ter po maski prebled in ničast. Tudi g. Mohorič kot Bomelj presega v igri svojega prednika. Še več demoničnosti pa bi bilo še bolje. Zbor in orkester sta se zdela utrujena. Istotako utrujen vtisk je delala glavna pevka, gđ. Rozumova, ki pa je imela v nezanesljivi družbi sploh zelo težavno stališče. Zato veljaj o nji naša prvotna las-kava kritika.

Prekmurska politika in šolstvo

Le čevlje sodi naj kopitar!

Ta večno veljavni izrek nam je vselej pred očmi, kadar opazujemo delovanje poslanca Klekla v prid in neprid prekmurskega ljudstva.

Klekl je silno naiven človek, ki ga more vsakdo voditi za nos, kolikor mu drago. Kdor koli pride k njemu, vsakemu se hoče prikupiti. In če bi Madžari zahtevali ukinitve slovenske šole, pa bo Klekl kimal za njimi. Če ima madžaron slabo vest, bo šel h Kleklu iskat pomoči, da ga ne zaloti pravica. V svoji naivnosti se naš poslanec menda niti ne zaveda, koliko narodne škode nam je napravil s tem.

Namen našega članka je, da pokažemo slovenski javnosti, koliko škode lahko načini človek, če mu je slučajno dovoljeno, da odloča o stvareh, katerih ne razume.

Centrum našega Prekmurja je Murska Sobota. V redu je, da je šolska oblast tu ustanovila gimnazijo. Imeli pa smo že prej tudi meščansko šolo, ki je za naše obrtnike važnejša kakor gimnazija. Zato je bila gimnazija v nevarnosti, da bi imela premalo učencev. Šolsko poslopje je zgradila občina za meščansko šolo in ga je v ta namen izročila državi. Poslanec Klekl je delal na to, da se meščanska šola ukine, da je na ta način dobila gimnazija poslopje. Prvi razred meščanske šole se je ukinil, četudi je imel preko 40 učencev. Za izobrazbo obrtnega narajša ima pomen le meščanska šola, a zaradi Kleklovih kapric se je ta ukinila. Hvala lepa g. poslanec, ker tako lepo skrbite za svoje volilce obrtnike. Klekl je hotel s tem očividno prisiliti naše starše, da pošljejo svoje otroke v Dolaje Lendavo, ker je za lendavsko meščansko šolo v Lendavi premalo učencev. Lendavska meščanska šola ima štiri učitelje, na vsakega ne pride niti sedem otrok. Če ima država toliko novev, da jo vzdržuje, zakaj ne vzdržuje tudi te v Murski Soboti, ki ima dovolj naraščaja.

Poslanec Klekl zahteva tudi, da se zopet uvede prekmurski katekizem. Kaka logika je to? Klerikalna stranka zahteva nedeljivo Slovenijo, v Prekmurju pa naj se goji najhujši separatizem. V kratkih potezah smo orisali razmere, ki nastanejo, če odločajo ljudje o stvareh, ki jih ne razumejo.

Mnogo je še takega gradiva, pa za sedaj le toliko. Sv. Duh naj razsvetli naše voditelje, ker drugače bomo vedno bolj propadali, namesto da bi napredovali. Naši narodni nasprotniki se nam pa posmehujejo, češ kak narod pa je to.

Nosim
perilo, kravate, rokavice,
nogavice itd. od turške
A. Šinkovec nast. H. Soss
Ljubljana, Mestni trg 19.
1910a III

Kreško fino sol
na vagone nudi najceneje
VLADO RADAN
Zagreb, Margaretska ulica št. 4.
Telegram: VLADAN Telefon 21-68

Novosti
za damske plašče in jopice
Sealskin, pliš, astrahan in krimer priporoča
v veliki izbiri tvrdka
A. E. SKABERNE
Mestni trg 10 LJUBLJANA Mestni trg 10

Aha!!! za to tako
lepo belo ker je
oprana
Persil am!
Persil samodelujoče
pralno sredstvo
Tovarna Viljem Brauns Celje

TVRDKA Galanterija
LUD. DOLENC
Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 8
(nasproti hotela »Lloyd«)
toplo priporoča svojo novo zalogo
umivalnih gob, umivač, kolinske vode,
parfumov, modnih lašnih obročkov,
spon, glavnikov, svilenih obročev in
vseh v galanterijo spadajočih pred-
metov. 5117a II
Igrače - Modni predmeti - Perilo za moške - Nogavice.
Nizke cene Vas presenetijo!

Continental
5082a

Tvrška Kovačević i Teršan, Ljubljana, Prešernova 5
na dvorišču, naznanja cenjenim odjemalcem, da je gosp. Aleksij
Kovačević v prijateljskem sporazumu **izstopil** iz podjetja,
ter se zahvaljuje za izkazano zaupanje.
Od 1. oktobra 1924. bo vodil g. Mirko Teršan pod trgovsko protokolirano
tvrdko **M. Teršan**, prej Kovačević i Teršan, to podjetje
pod prejšnjimi razmerami, priporoča se za nadaljnjo naklonjenost.
Z odličnim spoštovanjem 5238a
Aleksij Kovačević. Mirko Teršan.

Zaradi zaposlenosti v drugem podjetju **sprejem** v družbo z omejeno zavezo
v Ljubljani 5265a
družbenika ali družbenico
s primernim kapitalom, ki bi osebno vodil podjetje. Razpolagam z več glavnimi
zastopstvi dolro uvedenih predmetov s komisijami skladiščem v Ljubljani.
Skladišča in pisarniški prostori so na razpolago.
Naprosam obširne pismene ponudbe pod »Eksistenca« na »Publicitas«, d. d.
oglasni zavod Ljubljana, Selenburgova ulica 7/II. (hiša Jadransko-Podunavske banke).

Dr. Dralleova BREZOVA VODA
Čuva kosu protiv ispa-
danja, jača porast
kose, spriječava pr-
huti, oživljuje živce.
Jednput pokušajte
i uvijek ćete
rabiti! 1104
Glavno skladište za preprodavaco
ISIS d. d., odio Georg Dralle, Zagreb
Palmotčeva ulica 66.

PISALNI STROJ
Generalno za stopstvo za vso Jugoslavijo
American KONDOR Comp.
Telefon 5-05 **ZAGREB** Ilica št. 18

Preoblikovalnica
damskih in moških
klobukov
Barborič-Završan
Ljubljana
Mestni trg št. 7
preoblikuje
po najnovejših modelih.
Velika izbira
damskih klobukov
in nakita. 4607a

Prodaja sadja.
Ravnateljstvo
graščine Gornji Ptuj proda
približno 3 do 4 vagone sortiranega,
namiznega zimskega sadja. - Podrobneje
se izve pri gori navedenem
ravnateljstvu. 5847a

Za nizko ceno 280 Din
si lahko nabavite lepe
volnene - štruks - **jahalne hlače**
v sivi ali drap-barvi v manufakturni trgovini
Križaj & Kastelic v Logatcu
po poštnem porzetju franco. Sporočite samo mero v
pasu. Solidno delo. **Velika izbira zimskega blaga**
po zelo znižanih cenah. 5251a

Cvetličarna
ANT. BAJEC
Ljubljana, Pod trančo
Poročni in godovni šopki,
nagrobni vencji, trakovi z napisi 5431a

LOYCI!
Prvovrstne lovske puške, municija, lovske
potrebščine, najcenejša strokovna delavnica
za popravila, naprava novih kopit, montaža
daljnogledov, graviranje itd.
Tvrdka **„SOLIDUM“, Ciril Jelenc**
v KRANJU št. 1. 5028a

Fran Korošec, urar
Sv. Florjana ulica št. 31
popravlja vsakovrstne žepne in stenske ure ter ure z
nitalom kakor tudi ure budilke.
Počni in z garancijo. 5412a

Veridicus

Pater Kajetan

Roman po ustnih, pisanih in tiskanih virih

37

«Čemu to? — Zakaj? — Kdo ste? — Ali ste blazni? — Mar ne veste, kje ste? — Božjega namestnika — blagoslovljenega moža ste tako žalili! — Orožnikom vas izročimo! V ječo vas pošljemo! Nesramnež ste! In vaš greh, vaš greh je strašen! Nič ni čakal odgovora, nego je le skakal, sikal in vresčal pred Golobom.

Golob pa je bil preveč upehan. Niti glasu ni mogel dati več iz sebe. Le globoko se je oddihaval in si s komolecema brisal znoj.

Prior se je togotil dalje in izpraševal, se zgražal in pretil, da je postal ves penast.

V refektoriju so spravili p. Danijela že toliko k zavesti, da je medlo odgovarjal p. provincijalu.

«Kdo je ta nasilnež?»

«Ne poznam ga.»

«Kaj ste mu vendar storili?»

«Prav ničesar. Po nedolžnem me je...»

«A čemu vas je tako strašno psoval?»

«Ne zavedam se prav nobene krivde...»

Nekaj patrov je drvelo na hodnik in so kričali na Goloba: «Nedolžnega človeka ste tako živinsko napadli! Ne pozna vas, nikoli vam ni ničesar žalega storil... Mar ste pijani? Ali ste nori?»

Končno se je Golob oddahnil. Dvignil se je med svojima stražnikoma, ki ga ves čas niti za trenotek nista izpustila iz svojih lopatastih šap, ter je odgovoril:

«P. Danijel je kriv smrti moje varovanke — učiteljice Milke Potočnikove v Dobu. Morilec je in lopov, zato sem ga kaznoval!»

Hipoma se je polegel hrup in v popolni tišini je vprašal p. provincijal:

«P. Danijel, kaj pravite na to strašno obtožbo?»

In p. Danijel je odgovoril:

«To je nesramna laž! Kake učiteljice Milke Potočnikove sploh ne poznam.»

«Vi se upate tajiti?» ji vzkipele starec in se trgal iz pesti.

«Sveto resnico govorim in lahko prisežem, da nisem ženske, o kateri govorite, nikoli niti videl, da nisem ž njo nikoli niti besedice govoril in da sem zdajle sploh prvič slišal njeno ime!» je ponovil pater Danijel.

«Grozno! Nezaslišano! Ali je kaj takega sploh še mogoče?» je kričal starec. «Vi, pošast v kuli, vi torej tajite, da ste mojo nesrečno varovanko mesece in mesece zalezovali, da ste jo za-

peljevali v spovednici, lazili v dobsko šolo in imeli ž njo sestanke celo v samostanski grobnici?»

«Sam večni Bog v nebesih ve, kakšno krivico mi delate!» je odgovoril Danijel. «Ker govorit take klevete, moram misliti le, da ste ali blaznež ali ostuden lažnik.»

«Jaz lažnik in klevetnik?!» je vzdihoval starec. «Jaz torej lažem in vas klevetam, ko vam povem v obraz, da ste ubogo deklo onečastili, jo spravili v blagoslovljen stan...»

«Moj Bog, rešite me vendar tega norca!» je zakričal Danijel. «Vrzite ga na cesto ali izročite ga žandarmeriji! Saj je preveč strašno, kar se mu blede.»

«... nosečo ste pahnili od sebe, jo v obupu pustili zaradi novih žensk, ki jih zapeljujete — ko vas je prišla rotiti, da jo rešite propasti in sramote, ste ji svetovali, naj si dá telesni plod po kaki babici odpraviti.»

Grozno! Mož je hudo bolan. Halucinacije ima. Odvedite ga brž v blaznico! — Mene pa, prosim, odnesite v celo, da ležem v postelji. Ne morem se držati več pokonci!»

«Verujte mi, gospodje, čisto pameten sem, samo nepopisno nesrečen!» je prosil Golob. «Varovanka moja je namreč njegov nasvet žalibog poslušala in je zato včeraj zvečer nagloma umrla.»

«Jaz o tem ne vem čisto ničesar,» je odgovoril Danijel, skremžil obraz in se opiraje na dva tovariša dvignil, da odkrevlja v svojo celo.

«Pri njeni smrti je bil p. Benedikt,» je nadaljeval starec. «Njega vprašajte — on vam dokaže! Črno na belem...!»

«Ah, p. Benedikt? Čemu p. Benedikt? Zakaj ni poklicala mene, ako me je poznala tako dobro?» je izzival Danijel in se počasi vlekel k stranskim durim.

«Svojega morilca pač nesrečnica ni marala videti. P. Kajetana si je želela, poštenjaka, a ker njega ni bilo, je prišel p. Benedikt, da jo je še del v poslednje olje.»

Tedaj se je p. Danijel ustavil, se ozrl po p. provincijalu in dejal:

«P. Kajetana si je želela? Hm, p. provincijal, ali ni tu kaka intriga ali zlobna zamena imen? — Ali se ne vali name tu j greh? — Jaz nesrečne pokojnice, kakor sem že opetovano prisegel, sploh nisem poznal. Morda se je umirajoči že blede? Morda se je zagrešil kdo drug na moj račun? — P. Kajetan, hm, hm... Prosim, pokličite ga. Naj pove, čemu ni šel tja? — A jaz ne morem več... P. Kajetan ima besedo. Jutri, če bo mogoče, sem na razpolago... Zdaj pa moram odtod... omedlevalam...»

In pod pazduho tovarišev se je odplazil...

Omedleval pa je od ogorčenja in togote zunaj na hodniku tudi Golob.

«Ali je mogoče vse to? Ti lopov! Ti zver!» je ječal, a kričati ni mogel več.

«Pojdite po p. Kajetana! Takoj naj pride!» je velel prior. «Pa kje je p. Benedikt?»

«Pravkar je bil še tukaj...» se je oglašil nekdo.

«Njegova muzikalna ušesa... Da, razumem: nervozen je postal... Sicer pa ga veže spovedniška molčečnost... Naj pride torej p. Kajetan! Kaj je imel s pokojnico? — Nov, nezasiškan škandal! In zopet p. Kajetan! Vedno p. Kajetan!»

Nestrpno je drobenceljal p. prior ob mizah gor in dol.

Oglasil pa se je zopet Golob:

«Torej ne verjamete mi, gospodje? Ali je mogoče, da mi ne verjamete?»

«Verjamemo ali ne... Gotovo ste se zmotili v osebi... P. Danijel ni bil. Največjo krivico ste mu storili, a zadoščenje si poišče sam. Kazni ne uidele... Le pojdite! Odvedite ga!» je ukazal prior.

Patrč Egidij in Vergilij sta Goloba dvignila in ga vlekle k izhodu.

«Vrnem se še... Danes pa sem uničen... Ne morem več... A vprašajte p. Benedikta... on potrdi vse... on ima njeno pismo... v pismu je povedala vso resnico!» je govoril Golob, odhajajoč z ubitim glasom. A poslušal ga ni nihče več.

Pravkar je namreč pritekel v obednico p. Evzebij in poročal:

«P. Kajetana sploh ni v celici... Vse kaže, da ga ni že par dni doma... Omara, vsi predali, klavir in knjižnica so zaklenjeni, a ključev ni nikjer...»

Provincijal in prior sta debelo pogledala in molče nekaj hipov kimala.

«Ubogi p. Danijel!» je vzdihnil prior. «Kakšna spletkar! Kolika zloba!»

«Molite, da tudi ne padete v skušnjavo! Hvaljen bodi...!» je dejal provincijal in odšel.

«Na veke... Amen!» so odgovorili v zboru očetje in se razšli. In med njimi ni bilo nikogar, ki bi bil še dvomil, da je p. Danijel to pot resnično nedolžen in da je bil žrtev maščevanja, ki ga je zakrivil p. Kajetan.

V okusno opremljeni sobani p. provincijala in opata, okrašeni po stropu s štukaturami, opremljeni s fotelji in preprogami, dragoceno visečo uro, slikami starih mojstrov in s finimi dvocevki na posebnem stojalu tik pompozne pisalne mize, sta p. Kalist in prior Kvirin naslednjega dopoldne razpravljala o najnovejši samostanski aferi.

«Ta ženska je pač tako rekoč samomorilka,» je dejal prior. «Nič čudnega. Kar sem zvedel doslej o nji, me potrjuje v sodbi, da je bila popolna brezverka. Občevala je le z liberalci, brala je le liberalne knjige in novine, v cerkvi je ni nihče nikoli videl že par mesecev...»

«A prej je zahajala celo k spovedi? Golob je včeraj trdil tako!» je pripomnil provincijal.

VINO

PODRUŽNICA

vinarske zadruga

„LJUTOMERČAN“

za ljutomerski in ormoški okraj
v Ljubljani, Stara pot št. 9
poleg vojaške bolnice

**nudi svoja zjamčeno
pristna ljutomerska vina**

po ugodnih cenah in pod
solidnimi plačilnimi pogoji.

VINO 638/a

PERJE

1900/a

za zglavnike, puh za pernice, žimo, afrik in cvilli
za žimnice, platno za prtiče in vse drugo posteljno
perilo, odeje šivane in flanelaste, preproge, zaatore,
posteljne in kavne garniture, namizne prte, prodaja
v velikanski izbiri in čudovito nizkih cenah vele-
trgovina **R. Stermeokl, Celje, št. 331.** Ilu-
strovani cenik zastoj! Trgovci dobe engros cene.

POTNIK

ki potuje po Sloveniji z robc in z modnim
blagom, želi premestiti mesto. Ponudbe pod
šifro „Tovarniški potnik“ na upravo „Jutra“.

Grobne spomenike

marmornate plošče za
pohištvo in vsa druga
kamnoseška dela, kakor
tudi izdelke iz umetnega
kamna priporoča

F. TOMAN

kamnoseški mojster

LJUBLJANA

Resljeva cesta št. 30.

1886/a

Nosite Berson

gumi pete in podplate

S tem si prišedite mnogo de-
narja in očuvate Vašo obutev.
BERSON gumi pete in podplate
so trpežnejši kakor usnje.

1763

Velika izbira najnovejših modelov in klobukov iz
klobučine (filc) vedno v zalogi v modnem salonu

Ida Škof-Wanek naslednici

Ljubljana, Pod Trančo št. 2

Predelovanje in preoblikovanje damskih klobukov.

1932-a

Točna postrežba! Priznane solidne cene!

IVAN ZAKOTNIK LJUBLJANA

Dunajska cesta št. 46

Telefon št. 379 mestni tesarski mojster Telefon št. 379

Vsakovrstna tesarska dela, moderne lesene stavbe, ostrejša za
palače, hiše, vile, tovarne, cerkve in zvonike; stropi, razna tla,
stopnice, ledenice, paviljoni, verande, lesene ograje i. t. d.

Gradba lesenih mostov, jezov in mlinov.

Parna žaga. Tovarna furnirja.

EVGEN LOVŠIN 1880-a

„RUDE IN KOVINE“

LJUBLJANA, Miklošičeva ulica št. 15.

Telefon št. 727. Brzojavlj: Rude

Zagreb: Preradovičeva ulica št. 23. - Telefon 26-80.

Beograd: Jovan T. Marković, Karađerđeva ulica, palata „Bristol“.

Telefon št. 668.

Cink, svinec, kositer, baker, svinčena ploče-
vina, cinkova in pocinkana pločevina Cinkarne
d. d., Celje, žveplenokisla glina, katran itd.

Kupujemo po najvišjih cenah: stari baker, stari svinec, remelted-
cink, kovinaste ostanke itd.

Razširjajte „Jutro“!

VILJEM BIZJAK 5095/a

Gospodstvska c. 7 parna pekarna Marijin trg 2

Glavna zaloge in prodaja keksov iz Rogaške Slatine

Albert	Vaniljni	Milk	Nič-Nac	Petit-Beurre	Slatinski	Mandeljevi	Smetanovi	Familjni	Mixed čajna mešanica	Patience razl. od Din 49— do	Oblati za torte po	Zdravilni prepečenec, zavoj
34—	34—	33—	30—	36—	37—	43—	38—	36-50	50—	52—	1—	6—

Napolitanke, Adrija, piškoti, medeno blago in druge
vrste blaga.

Preprodajalci primeren popust.

Izdelava zrcal Brušenje stekla

Vdelava stekla v kovinasto pločevino

Graviranje in matiranje stekla.

V stalni zalogi: **Stekla za izlošbena okna, za avtomo-
bile in kočije.** 1930/a

Tovarna za izdelavo zrcal in brušenje stekla.

Centrala: Beograd. A. Špiljak.

Lastnik: **Ivan Vrhovec, Ljubljana, Za Gradom 9.**

SINGER ŠIVALNI STROJI so na vsem svetu

poznani kot najboljši

Singer šivalni stroji, Bourne & Co., New York 709/a Prodaja na obroke

Ljubljana, Šelenburgova ul. 3

Centrala za SHS:
Zagreb
Maruličeva ul. 5
Zastopstva v vseh mestih

15-letnica zagrebskega veleizdajniškega procesa

Aneksijska kriza je bila za nami. Ona je toliko razvela celokupno jugoslovensko javnost, da so na Dunaju in v Budimpešti široko odprli oči. Revolucija se pripravila na jugu monarhije, in to revolucijo so začeli preganjati — na svoj način seveda.

Danes se govori lahko odkrito in priznati se mora, da se je revolucija v resnici pripravljala in da so jo »merodajni« tudi pravočasno videli. Samo vedeli niso, kako bi jo popadli. Mislili so, da zdostuje policija in ostali aparat, ker čas je šel preko njih: Niso razumeli našega gibanja in zato ga tudi niso mogli prijeti s praviimi rokavicami. Saj za nas je to bilo dobro in smejali smo se od srca, ko smo gledali napake, ki jih ni bilo težko parirati.

Nasti! Čuden tip, ki mu je manjkalo denarja, slišal pa je neke, da se na Dunaju zaslužiti. Ponudil se je in na Dunaju so ga sprejeli z odprtimi rokami. Seveda, tip je bil premalo važen, z njim se ni dalo preveč računati, poiskali so še historiografa, ki je užival sloves, Friedjunga. Ta je sedel za mizo in napisal politično študijo, ki je vzbudila veliko prahu, Friedjungu pa ne malo slavo.

Tako je bajna o revoluciji na jugu dobila melodijo in vnetje...

Porabile so se stare metode iz časa Metternichovega, začelo se je s persekucijami svežega jugoslovenskega nacionalnega gibanja, v Zagrebu se je pripravljalo začetek vojnih operacij. Vse pa je kronal — zagrebski veleizdajniški proces.

Takrat je vladal na Hrvatskem neomejeno — po navodilih iz Budimpešte — prosluli ban baron Rauch. Strup madžaronstva se je razširjal na vse strani, frankovščina je slavila prave orgije, nacionalisti so bili izpostavljeni najraznovrstnejšim veksacijam, srednji vek je triumfirao.

Tak je bil milje zagrebskega veleizdajniškega procesa, ki je trajal več mesecev. Zainteresiral je vso Evropo, ki vsega tega početja ni mogla razumeti in je stala tako rekoč soglasno na strani »vleizdajalcev«.

Okolu 40 je bilo obtožencev, samih mladih, agilnih narodnih delavcev. Na čelu družbe sta stala dva brata Pribičevića, Valerijan in Adam, bili so po še mnogi znani ljudje, med njimi današnji poslanec Kamber in znani »buntovnik« učitelj Oreščanin.

Političen proces par excellence! Zagovorniki sami politiki in prvostolniki pravniški, na čelu jim znani pravnik dr. Hinko Hinković. V Palace-hotelu Croatia se je zbirala družba zagovornikov in novinarjev, in tu se je spoznavalo, kako daleč je že pronicala misel narodnega edinstva. Že tukaj sta sedela Svetozar Pribičević in dr. Edo Lukinić za eno mizo; kdor se spomni teh časov, se ne bo čudil intimnemu prijateljstvu, ki neminovno veže ta dva naša politika.

Sodna dvorana je bila prepolna in reditelji so imeli dosti opravka. Obtoženci so delali naravnost briljanten vtis. Z nasmehom na ustnah so zavzeli svoja mesta, Vasko Pribičević pa je v znani duhovitosti takoj poskrbel za svoj »vics«: napravil je pred sabo nič drugega ko pravo srbsko trikolono, rdečo, modro in belo; zelo enostavno: obrnjena arhimandritska mantilja je kazala rdečo barvo, obtožnica modro in »Srbobran« belo. Vsi so to zapazili, ali predsednik senata je molčal in se pritajeval...

Obtožnica je bila dvignjena 12. januarja 1909, proces je pa začel še-le 3. marca in je trajal nekoliko mesecev (do 25. septembra 1909) in ves ta čas so obtoženci sedeli v zaporu, družine so jim doma propadale, posli pa počivali.

Ampak interesantno je bilo že kar spočetka. Državni pravdnik Accurti se je posebno proslavil s svojimi predlogi in obdolžitvami, ker si je gotovo hotel zaslužiti najmanj Franca-Jozefa, dasiravno izven dvorane ni bil srbofob. Za časa nekega odmora me je čisto prijazno prosil za cigareto, in promptno sem mu postregel pred nos z opombo: »Morda boste odklonili, ker so cigarete — »srbske«. — »O, ne, samo ako so dobre! In z največjim vžitkom je potegnil prvi dim iz res prvovrstne srbske papirose.

Tudi poslanci srbske narodne skupščine so dospeli v Zagreb, ker naravno, Beograd se je posebno interesiral za proces. Tu so bili gg. Pavle Marinković, Triša Kaclerović in še eden, čigar imena se ne spominjam. Vem samo toliko, da je bil prvi naprednjak (danes demokrat), drugi socialist (danes komunist), tretji pa samostalec. Vsi trije so bili tudi v Ljubljani in so občudovali neprehodne ulice, ki so bile zasute z izredno visokim snegom. Pri tej priliki je izjavil g. Marinković: »Na, Ljubljana je pa vsa tapetirana s snegom in plakatami.

Še-le 5. oktobra 1909. je padla razsodba. Da se pokaže vzročna zveza med veslrsbo propagando in aneksijo, je sodišče našlo proglasilo obsodbo na dan prve obletnice aneksije in za krvava kolenarska šala je pomenila za mnoge obsodbo na 5 do 12 let. Dva sta bila obsodjena na 12 let težke ječe: Adam in Valerijan Pribičević; trije na 7 let težke ječe: Mojo Ervačanin, Joco Oreščanin, Petar Petrović; petorica na 6 let težke ječe: dr. Aleksander Gjurić, Gjuro Krak, Tanasija Oblaković, Stevo Kamber in Sino Živković; dvajset na 5 let težke ječe: Lazo Bačić, Miloš Borojević, Mile Corić, Dimitar Ervačanin, Gjorgije Jaznić, Gjuro Jovanović, Stevo Kačar, Gjuro in Stevo Končur, Vaso Lukač, Rade Malobabić, Pavle Matijašević, Mile Mitrić, Danilo Podunavac, Stevo Radovanović, Nikola in Stanko Rebrača, Vaso Vukdragović, Milan Vukelić in Gajo Živković.

Ampak politika je tudi takrat premeteno sukala svoje kolo. Prišlo je do Friedjungovega procesa na Dunaju, ki so ga inscenirali poslanci hrvatsko-srbske koaliciije. Takrat sta na Dunaju govorila gg. dr. Miroslav Spalajković in dr. Boža Marković, ki se nista bala, četudi obdolžena kot glavna krivca, priiti na Dunaj, kar je napravilo na celo Evropo naravnost kolosalen vtis. Friedjung je bil blamiran, tako blamiran, da se nikdar in nikjer ni več pokazal, — zagrebski veleizdajniški proces je bil pa — aboliran. V imenu Nj. Veličanstva cesarja in apostolskega kralja...

Aleksander Dumas star. avtor novega »Jutrovega« romana

Zvestoba do groba

Naš roman »Pater Kajetan«, ki je pridobil »Jutru« toliko novih prijateljev ter je vzbudil toliko zanimanja v najširših krogih našega ljudstva, se bliža koncu. Skromne dogodke iz življenja vzornega slovenskega duhovnika bodo sedaj zamenjali sijajni prizori iz davnih viteških časov in ponižne slovenske hišice, slovenski kmetič in dekleta se umaknejo razkošnim palačam, v katerih valovi strast in ljubezen starih francoskih viteзов in kraljev, njihovih krasotic in njihovih dvorskih norcev, vojskakov in menihov. Kakor v kaleidoskopu vrvi življenje v našem novem romanu

»ZVESTOBA DO GROBA«

ki je povest ljubezni, trpljenja in zmage prekrasne gospe Monsoreau.

Danes objavljamo sliko slavnega avtorja našega novega romana. Koliko pozna imena francoskega dramatika in romanopisca Aleksandra Dumasa starejšega? Rojen 1. 1803. v Villers-Cotterets v Pikardiji, je pričel pisateljevati že l. 1826, kmalu je pa zaslovel kot dramatik. Njegove drame so večinoma zgodovinske, romantične, polne žara in zanosa, zanimive po svojih zapletitostih. V njih so naslikane vse vernosti francoske narodne lastnosti, pogum, slavloljubje, lahkomiselnost, domovinska ljubav, srbsritost, fantazija, dobrosrčnost. In pa seveda vse se vrtilo okrog žensk... In duhovitosti ne sme manjkati. Kjer ni humorja, tam so pustili ljudje, Francozi pa imajo humor in ga znajo ceniti. Smeh, denar in ženska, meč in sreča, — kdor zna vse to porabiti v pravem času in na pravem kraju, ta je junak! Takšna reč pa ne ugaia samo Francozu, ampak tudi Jugoslovenu, in ne nazadnje Slovencu. Zato so se nam tudi naglo priljubili nekateri veliki Dumasovi romani, ki so v slovenskih prevodih mnogo pred vojno izšli v Gorici, ki so pa že zdavnaj razprodani in se dube le še po večjih knjižnicah.

Kajti poleg 20 dram in komedij je starejši Dumas napisal tudi serijo romanov, po vsem svetu slavnih, na vse jezike prevedenih, in ki se še danes čitajo v Franciji in povsodi drugod z nezmisljanim zanimanjem. Med onimi, ki sploh čitajo romane, morda ni nikogar, ki bi ne poznal »Treh mušketir-

jevan« Athosa, Porthosa in Aramis ter kraljevega kapitana, duhovitega Gasconjea d' Artagnana. Vsi štirje so k temu še zgodovinske osebnosti. Roman je izšel v slovensčini in staro in mlado je rado segalo po njem. Knjižničarji naših knjižnic vedo, kako razbrani so njihovi eksemplari tega romana, nič manj pa njega nadaljevanje »Dvajset let pozneje« in drugega nadaljevanja, ki pa žal v slovensčini ni izšlo, »Le Vicomte de Bragelonne«. Pač pa je tudi pri nas vzbudil vso pozornost sicer ne prvovrstni prevod njegovega »Grofa Monte - Cristo«. Slovenci namj znani so nadaljaj veliki romani slavnega pisatelja, »La reine Margot« (Kraljica Margareta), »Le chevalier de Maison-Rouge« (Vitez iz Rdeče hiše) — v slabem prevodu izšel lani v tržaški »Edinosti«, »La Regence« (Regentstvo) in pa »La Dame de Monsoreau«, — »Gospa Monsoró«, ki ga pričnemo sedaj prinášati v »Jutru«. Vsi ti romani so tudi filmani v režiji največjih filmskih režiserjev.

V poznejših letih je Dumas imel lastno gledališče, izdal je novine, šel z Garibaldiem v Napoli in Sicilijo, opisal ta pohod v »Les Garibaldins«, potem je zopet pisal drame, toda ta poznejša dela niso publiki več ugajala. Prejšnja zgoraj navedena, pa so ostala slavnja in doživljajo še danes vedno nove naklade. Alexandre Dumas pere je umrl med francosko-nemško vojno 1870. Njegova zbrana dela štejejo celih 300 zvezkov!

Jednako slaven je njegov sin, Alexandre Dumas fils, (1824—1895), tudi romanopisec in dramatik, Slovenec poznan po »Dami s kamelijami«, svojim najslavnejšim delom.

Naša današnja slika kaže avtorja našega romana A. Dumasa v najlepši njegovi dobi.

Kako se pri nas obtožijo in sodijo ministri

V Narodni skupščini so vložene tri obtožnice proti bivšim ministrom, da so zlorabljajoč svoj položaj oškodvali državo. Očitki so naperjeni proti bivšemu ministru pravde drju. Lazi Markoviću, bivšemu min. saobraćaja drju. Veljazarju Jankoviću in bivš. min. trgovine drju. Kojiću. Javnost bo gotovo zanimalo kaj je s temi obtožnicami in kako se bo proti obdolženim ministrom postopalo. Radić je v četrtlet hrvatskim kmetom razlagal postopanje proti bivšim ministrom na vrlo enostaven način: »Sklenili smo, da v soboto 11. t. m. pride pred parlament zakon o korupciji, v pondeljek naj bi bil sprejet, v torek pa obtoženi ministri že v zaporu!...

To razlago smatra Radić kot dobro za hrvatskega seljaka — s čimer pa le dokazuje, kako nizko ga ceni. Kajti v resnici je postopanje proti ministrom, ki se jih obdolži kaznivega dejanja, zelo dolgotrajna in komplicirana stvar. Postopek je urejen v ustavi in s posebnim zakonom o ministrski odgovornosti.

Minister odgovarja kazensko samo za ona dela, ki se smatrajo za zločine in jih vidovdanska ustava izčrpno določa. Obtožen je lahko za časa ministrovanja kakor tudi 5 let po svojem odstopu, obtožita ga lahko samo kralj ali Narodna skupščina, zagovarja pa se pred posebnim, tako zvanim »Državnim sodiščem«. Skupščinska obtožba počenja s pismenim predlogom, ki ga mora podpisati 50 poslancev, in ki se na prvi seji pred prehodom na dnevni red sporodi Narodni skupščini. »Obtožnice«, o katerih se je zadnje tedne toliko pisalo so torej šele predlogi, poslani Narodni skupščini. Tekom pet dni po vložitvi se predlog tiska in razdeli poslancem, najkasneje petnajst dni po razdelitvi pa se stavlja na dnevni red. Le na zahtevo obtoženega ministra lahko skupščina ta rok podaljša še za 10 dni.

Obtoženi minister, oziroma njegov bratitelj, sme pregledati in prepisati obtožilne akte. Na dan razprave obtožnice v skupščini pa poda svojo osebno, pismeno ali ustno obrambo, na podlagi katere se vrši debata. Po dovršenem pretresu se glasuje: ali naj skupščina preko obtožilnega predloga preide na dnevni red ali ne. Glasovanje je tajno in se ga prizadeje minister ne sme udeležiti. Kdor je za obtožnico, glasuje proti prehodu na dnevni red; kdor je proti obtožnici, glasuje za prehod. Odločuje na v a d n a večina. Čim je obtožnica sprejeta, se naslednji dan izvoli po proporcijah načelih s tajnim glasovanjem poseben parlamentarni preiskovalni odbor; izmed podpisnikov obtožnice ne more nihče biti vanj izvoljen.

Preiskovalni odbor šteje 12 članov s predsednikom in poročevalcem večine. Kvorum je 7. Odbor ima oblast preiskovalnega sodnika in mora svoje delo dovršiti v roku, ki ga je določila in event. podaljšala Narodna skupščina. Odbor sestavi izvestje o vsaki točki obtožilnega predloga in lahko skupščini predlaga, da se minister stavi v preiskovalni zapor. Ta predlog zahteva dvotretjinsko večino v skupščini; ministri pritožbi nato ni mesta.

Odbor z večino glasov odloči ali in v katerih točkah se naj obdolženi minister obtoži. Svoje poročilo prdeloži Narodni skupščini z vsemi akti in oddvojenimi mišljenji. To poročilo se v parlamentu najprej prečita, nato razmnoži vsaj tekem 10 dni, nakar skupščina s tajnim glasovanjem odredi, kdaj naj začne končna parlamentarna razprava. Obdolženi minister se lahko tekom pretresanja zagovarja. Glasuje se o vsaki točki odborovega predloga posebej in sprejete so le one, za katere je padlo dve tretjini glasov prisotnih poslancev. Zadostuje, da je bila osvojena le ena točka in obtožba je na mestu. Nato vrača skupščina material preiskovalnemu odboru, ki sestavi formalno obtožnico na Državno sodišče. Šele sedaj je obdolženi minister obtožene.

S temi fazami je postopek v Narodni skupščini končan in sedaj šele pričnjen postopek sojenja, ki ga prevzame Državno sodišče. To se sestavi posebej za vsak slučaj ministrske obtožbe. Predseduje mu predsednik kasacijskega sodišča, članstvo tvorijo šest državnih svetnikov, šest kasacijskih sodnikov in po dva namestnika. Določijo jih žreb. Za poziv obtoženega ministra, dolžitev njegovoga zagovornika, za sporočilo tožbe in za priče veljajo predpisi kazensko-pravnega reda. Rok, ki se da ministru za odgovor na tožbo, ne more iznašati manj ko 12 in ne več ko 30 dni. Dan razprave se razglasi v »Službenih Novinah«. Razprava je javna in ustna, (trajna v nobenem slučaju). Državno sodišče sklepa z večino glasov. Protj obsodbi ni pravnega leka.

Obsodba se takoj sporoči Narodni skupščini v vednost, ministrskemu svetu pa v izvršitev. Kazen, ki jo predvideva kazenski zakonik ali poseben zakon, se določa po teh zakonskih predpisih; za dela, ki jim kazni niso predvidene, pa se minister kaznuje po zakonu o ministrski odgovornosti od 2 do 5 let. Po prestani zaporni kazni je minister za dobo 5 let onesposobljen za javne poklice. Poleg predvidenih kazni je minister lahko obsojen tudi na povračilo škode državi in se vračunava tudi ona škoda, ki jo je država mesto ministra morala naknaditi privatnim osebam. Obsojenega ministra lahko kralj amnestira ali pomilosti samo s prišankom Narodne skupščine. Pristanek da skupščina s tajnim glasovanjem in navadno večino.

En sam poskus
Colombo Ceylon čaja
Vas prepriča o njegovi izredni kakovosti. 1954/a VIII

Večna rodbinska zgodba

V domače gnezdo stari Noi, se pozno vrnil je nočoj; in kakor znajo vse soproge, pričakajo oči ga stroge.

Požira ljubi mož očitke, kako v nočeh so ure bridke! Zastaja v grlu mu beseda, ne zine, temveč gleda, gleda...

Za grehom se rodi spoznanje, globoko se zbudi kesanje, za viden znak pa iz očes, še solze utrinjajo se vmes...

A končno? ta je najbolj prava: — v objema, glej, se najde sprava... Oh, kaj pregreški in pokore! Ljubezen stara vse premore...

OB LEKE
NA
OB ROKE
MESTNI TRG 5
O.B. BERNATOVIC

ČEŠKA INDUSTRIJALNA IN GOSPODARSKA BANKA

Telefon številka 104

Delniska glavnica in rezerve okrog
290.000.000 — Kš.

podružnica v Ljubljani, Marijin trg št. 5.

Centrala v Pragi, na Pšikopě 35.

67 podružnic v vseh večjih krajih Čehoslovaške republike

Brzojavni naslov: Indusbanka

Hranilne vloge na knjižice in tekoči
račun 2.370.000.000 — Kš.

Sprejema vloge na knjižice in račune ter proava vse bančne in borzne transakcije kar najkulantneje.

1924

Gospodarstvo

Tedenski borzni pregled

Zagreb, 11. oktobra.
Efektivno tržišče. Na dunajski borzi ta-
mošnji papirji stalno padajo, dočim se
naši papirji drže stalno na svoji višini.
Na tujakšnji borzi pa je medtem tenden-
ca zelo slaba in tečaji dalje slabijo. Pri
bančnih papirjih je bilo ta teden nekaj
večje zanimanje za Eskomptno, ki je v
sredi tedna oslabela na 106, a se je pro-
ti koncu zopet popravila na 108. Jugo je
ves predhodni teden bila čvrsta pri teča-
ju 105 do 107, dočim se je ta teden trgo-
vala po 102. Hipo je podla na 55,5, a
Etno na 100.
Pri industrijskih papirjih se je največ
kupovala Slavonija, ki je v početku te-
dna notirala 59, a se je do večerja okre-
pila na 65. Večji padec beležita Gutmann
in sicer na 700, ter Dubrovačka na 550.
Promet v efektih je bil ta teden nekol-
ko večji nego predhodni.

Devizno tržišče. Od konca predhodne-
ga na začetek tega tedna je dinar osla-
bel v Curihi od 7,55 na 7,15, a tudi na
drugih borzih je beležil padec. Tekom
tega tedna se je do predzadnjega borz-
nega dne ponovno povzpela na svojo prej-
šnjo višino, a večerja je curiška notica zo-
pet javila nazadovanje za 10 točk. O po-
rastu dinarja kakor o njegovem valova-
nju se mnogo komentira. Tako se razla-
ga, da je prejšnji padec povzročila špekul-
acija Trsta in Dunaja, kateri ni konven-
iral visoki tečaj dinarja, da pa je potem
opustila to misel, ko je videla, da ne
uspe. Nekateri pa so dovajali padec di-
narja v zvezo s finančnim ministrom, ka-
teremu baže ni konveniral visoki tečaj di-
narja zbog čim povoljnega plasiranja do-
larjev iz Blairrovega posojila. Nedvomno
pa sedanje hitro skakanje dinarja ni v
interesu našega gospodarstva. Verjeti tu-
di ni, da se bo dinar, ki je prehitro po-
skočil, na tej višini stabiliziral, dasi ima
naša valuta vse pogoje za opravičen po-
rast. Zeleti bi bilo, da se dinar le počasi
popravlja, da se počasnemu naraščanju
lahko sproti prilagujejo naše gospodar-
ske prilike.

Na tujakšnji borzi je bila ves teden
do večerja tendenca zelo nestanovitna. Vsi
dnevni tečaji so zabeležili velik padec.
Blaga je bilo ves čas na tržišču v izo-
bilici. Večarja na zadnji borzni dan pa je
nastopil popolni preokret. Tendence se
je okrepila in blaga je bilo na tržišču iz-
redno malo. Kot vzrok tej okrepitvi de-
viz se navaža padec dinarja v Curihi in
nerazjasnjene politične prilike. Narodna
banka je ves čas nudila blago, le večerja
ne, dasi bi baš večerja bilo potrebno.

V današnjem svobodnem prometu je
bila tendenca v efektih nespremenjena in
promet minimalen. Slavonija se je ponu-
jala po 63,5 do 64, Eskomptna po 109.
V devizah je bila tendenca čvrsta, a
promet zaradi rezerviranosti kupcev ze-
lo majhen. Proti koncu se je žulo blago
po nastopnih tečajih: Dunaj 0,099, Italija
304, London 313, Newyork 70, Praga 209
in Svica 1342,5.

Razvoj tržaške luke

Z velikanskimi stroški je zgradila po-
kojna Avstrija tržaško luko. Breme so
nosili vsi avstrijski narodi, ki so v glav-
nem pripomogli, da se je razvil Trst v
veliko in bogato trgovsko mesto. Trst
sam ni po naravi dobra luka, izpostavljen
je preveč burji in valovom. Da se je
temu odpomoglo je zgradila stara Avstri-
ja velikanske valobrane, ki so zahtevali
mnoge milijone kron.

Trst, ki spada po vseh gospodarskih
pravilih k naravnemu zaledju, je postal
po prevratu torišče italijanske ekspanziv-
ne politike in medtem ko žive naše luke
mizerno življenje in se bori Dalmacija z
najhujšo gospodarsko krizo, procvita
Trst vsako leto boljše in to v veliki meri
na naš račun. Sto in stoletna sijajna tr-
govinska organizacija Trsta si je znala
vključ vsem težkočam priboriti stari tr-
govinski položaj: o tem govore najbolje
naslednje številke:

Skupni promet (železniški in pomorski)
je dosegel v prvi polovici tekočega leta
31,3 milijona stotov. Ako primerjamo to
vsoto s celokupnim prometom leta 1913
v višini 61,47 milijona stotov, vidimo, da
si je Trst zopet pridobil popolnoma iz-
gubljeno pozicijo in dosegel v prometu
predvno višino.

Po morju se je izvozilo v prvi polovici
leta 1924 525.000 ton, uvozilo pa 1.077.000
ton. Po tem številu se kosa tržaška lu-
ka z največjimi lukami Italije.

Po vojni se je razvijal promet tržaške
luke na naslednji način:

Leto	promet v milijonih stotov
1913	61.472
1919	28.574
1920	31.068
1921	28.931
1922	29.254
1923	40.714
1924 I. polletje	31.299

Na ta način je dosegel promet I. pollet-

je 1924. 78,2 odst celokupnega prometa
leta 1923 in prekosil za 2 milijona stotov
promet leta 1922.

Bolj zanimiva je razdelitev trgovske-
ga prometa v Trstu po posameznih dr-
žavah.
Večinoma se poslužujejo tržaške luke
države, ki nimajo lastnih luk ali pa te
niso še urejene, kar bi veljalo v glavnem
za Jugoslavijo.

Na tržaškem trgovskem prometu so
bile v prvem polletju t. l. udeležene na-
stopne države (v oklepaju prinašamo po-
rast prometa napram isti dobi leta 1923):

država	promet v milijon. stotov
Italija	5.498 (+ 1.505)
Čehoslovaška	4.595 (+ 3.555)
Avstrija	3.476 (+ 1.552)
Jugoslavija	2.133 (+ 0.205)
Madžarska	0.748 (+ 0.175)
Svica	0.134 (+ 0.089)
Poljska	0.131 nova

Iz gornjih števk je razviden veliki po-
rast tržaškega prometa s Čehoslovaško
in Avstrijo. Jugoslovanski promet je le
malo zrastle, kar je večinoma pripisati
otvoritvi luke Baroš.

Tudi drugače je v Trstu oživel gospo-
darsko življenje. Skedenjski plavži zopet
delujejo, Ladjedelnice so preskrbljene z
delom za daljšo dobo. Glavna tržaška tr-
govinska podjetja, kakor na primer Ban-
ca commerciale Triestina, paroplovna
družba Cosulich, itd., so močno povišala
svoje kapitale.

Razvoj tržaške luke jasno kaže, kaj
premore pridnost, podjetnost in dobra
gospodarska organizacija. Učimo se na
tržaškem vzgledu. Nam je dala narava
vse mogoče ugodnosti, od nas je odvisno,
da jih kolikor mogoče izkoristimo in po-
stanemo gospodarsko neodvisni.

Svetovna žetev 1924

Mednarodni poljedelski institut v Rimu
izpopolnjuje svoje doslej izdane statistike
o letošnji svetovni žetvi s cenitvami iz
Pruske, Avstrije, Čehoslovaške, Jugo-
slavije in Grčije kakor tudi s popravki,
došli iz raznih dežel.

Pridelek žita je letos manjši kakor la-
ni, kar se v glavnem nanaša na slabe
vremenske prilike v skoro celi Evropi in
v Severni Afriki, ki so povzročile ne le
kvantitativno, temveč tudi kvalitativno
slabšo žetev. Južna in vzhodna Evropa
kakor v splošnem tudi dežele ob Sredo-
zemskem morju so trpele radi hude vro-
čine v prvi polovici julija, severna in
zapadna Evropa pa radi poznega pričetka
pomladi in močnega deževja tekem časa
zoritve in žetve. Na celokupni rezultat je
vplival zlasti manjši pridelek Kanade, ka-
tere posejana površina je znatno zaosta-
jala za lanskim letom. V Zedinjenih dr-
žavah se je manjša površina več nego iz-
ravnala z večjim pridelkom na hektaru.
Tudi Indija ima letos dobro žetev. Na-
slednji pregled združuje vse doslej zna-
ne podatke:

Dežele	1924	1923
		v milijonih q
Pšenica:		
Evropa (19 dežel)	192,7	221,9
Kanada in Zedinjene države	307,1	342,9
Azija (5 dežel)	109,3	112,6
Sev. Afrika (4 dežele)	22,9	29,1
Skupno (30 dežel)	632,0	706,5
Rž:		
Evropa (18 dežel)	147,4	177,6
Kanada in Zedinjene države	20,7	21,9
Skupno (20 dežel)	168,1	199,5
Ječmen:		
Evropa (19 dežel)	92,1	99,9
Kanada in Zedinjene države	62,1	59,9
Azija (4 dežele)	24,1	28,2
Sev. Afrika (4 dežele)	18,2	23,0
Skupno (29 dežel)	196,5	206,0
Oves:		
Evropa (19 dežel)	147,4	154,3
Kanada in Zedinjene države	287,3	275,7
Azija in Afrika (4 dežele)	3,2	4,8
Skupno (24 dežel)	437,9	434,8

Treba pa je upoštevati, da so podatki
za Evropo še nepopolni, ker razen za
Rusijo manjkajo cenitve še za Francijo,
del Nemčije, za Rumunijo in nekatere
manjše produkcijske pokrajine.

Končna sodba o tem kmetijskem letu

pa bo mogoča šele po izvršitvi zorečih
žetev na južni poluti. Tako v Argentini
kakor v Avstraliji se je pridelovalna po-
vršina povečala. V Avstraliji je zadostni
dež v avgustu zasigural skoraj v vseh
pokrajinah izvrstno žetev. Tudi v Argen-
tini je po suši usledil obilen dež.

O turščici so informacije iz evropskih
produkcijskih pokrajin v splošnem dobre.
Nasprotno pa so vesti slabe iz Zedinjenih
držav.

Tržna poročila

Novosadska blagovna borza (11. t. m.)
Pšenica: baška, 5 vagonov 370; baška,
100 odst. kusa, 2 vagona 362,5; pariteta
Zenta 370. Ječmen: pomladni, 2 vago-
na 350; sremski, 3 vagoni 250. Turščica:
baška, stara, 2 vagona 270; v storžih
4 vagoni 120; sušena, 1 vagon 225; sre-
mska nova, 5 vagonov 165. Moka: «08»,
3 vagoni 540; «08», 1 vagon 555; «5»,
1 vagon 445. Otrubi: baški, 3 vagoni 170
do 190. Tendence nespremenjena.

Tržišče kož in usnja (11. t. m.) Zara-
di porasta dinarja je bilo razpoloženje za
nakupovanje sirovih kož zelo majhno.
Cene domačega blaga so nad inozemski-
mi. Notirajo: dalmatinske in bosanske
kože 14 — 15, lahke hrvatske 16 — 18,
težke 19 — 20, telečje 26 — 28, jagnječ-
je lahke 30 — 32, težke 35 — 36 Din. Na
dunajskem trgu notirajo: goveje kože,
težke 13.000 — 14.000 aK, lahke 14.000
do 14.500 aK, telečje, proste soli, z gla-
vo 29.000 — 30.000 aK, brez glave 36.000
do 37.000 aK za kg. — V kupčiji z izgo-
tavljenim usnjem vlada velika stagnaci-
ja. Notirajo v Zagrebu: vache »krupni,
težki 78 — 80, lažji 75 — 76, vache »po-
lovci, težke 62 — 65, lažje 58 — 60, vr-
tovi 43 — 45, averni 32 — 33, kravje us-
nje, rjavo 98 — 100, črno 95 — 98, pit-
lingi, rjavi 112 — 115, likanec (blank)
72 — 75 Din za kg; goveji boks 18 do 19,
telečji boks 23 — 26 Din za kvadratni čs-
velj.

**Dunajsko tržišče mlečarskih produk-
tov (11. t. m.)** Dovozi inozemskega siro-
vega masla so majhni. Cene v tisočih aK
za kg: sirovo maslo: domače 55 — 58,
mlečarsko (madžarsko in jugoslovensko-
sko) 70 — 72, holandsko 85, dansko 88
do 90; sir: švicarski emmentalski 58 do
62, holandski gouda 35, danski gouda 32,
italijanski emmentalski 54, italijanski
gorgonzola 45, olomuški kvargliji 15 do
20, tirolski in vorarlberski polemmen-
ski 38 — 42.

S hmeljskega tržišča. Nürnberg, 10. ok-
tobra. Mirno. Nespremenjeno. 120 bal
prodanih.

— Pregled podružne Narodne banke.
Po sklepu upravnega odbora Narodne
banke bo M. Dragutin Novaković izvršil
pregled podružne Narodne banke v Sibi-
ji. Dr. Novaković je že odpotoval v Niš.
**— Padanje žitnega izvoza radi skoka
dinarja.** Radi zadnjega naglega skakanja
dinarja je izvoz pšenice oslabil. Lani se je
v tem času izvozilo iz Vojvodine dosti
več kakor letos. Inozemski kupcev pride
v Vojvodino letos izredno malo.

— Poravnalo postopanje je uvedeno o
imovini firme: Tavfar & Svetina, stavbin-
sko podjetje in zaloga stavbnega mater-
ijala v Ljubljani (narok 8. novembra), ter
o imovini firme: Kristijan Dobnik & drug,
import in eksport lesa v Celju (narok 20.
novembra).

— Sadni sejem v Ljubljani, ki se bo vr-
šil v dneh 18., 19. in 20. t. m., tedaj od
prihodnje sobote do ponedeljka, utegne
biti po doslej došlih prijavilih od strani
udeležnikov zopet prvovrstna prireditel
narodno-gospodarskega značaja. Za Ljub-
ljano in vso deželo je ta sejem nekaj no-
vega. Za Ljubljano ima še ta posebno
vrednost, da se bodo meščani lahko pre-
skrbeli s potrebnim zimskim sadjem. Naj-
večjega pomena je pa za razvoj sadne tr-
govine v druge kraje in dežele. Sejem
bo nudil ugodno priliko, za nakup finega
namiznega sadja na debelo. Zato so se
opozorili in povabili na sejem tudi sadni
trgovci iz drugih krajev. Sejem se vrši na
prostoru ljubljanskega velesejma in bo
odprt imenovane dni od 8. jutraj do 5.
popoldne.

Sokol

LJUBLJANSKA RAZSTAVA IN
SOKOLSTVO.

Bratje in sestre! Če je kdo med našim
narodom poklican, da se udeleži umet-
niške razstave Manesa v Jakopičevem
paviljonu v Ljubljani, tedaj smo to mi,
Sokolci in Sokolice. Ne bilo bi pretirano,
ako bi JSS zaukazal obvezen poset raz-
stave za vse člane in članice ljubljanskih
sokolskih društev, za zunanje člane bi bi-
la obveznost poseta seveda nekoliko pre-
huda. Zakaj zahtevamo to? V kakšni zve-
zi je umetniška razstava s Sokolstvom?

Kdor količaj pozna zgodovino češkega
Sokolstva, ta ve, da ima umetniško dru-
štvo Manes v Pragi v Sokolstvu precej-
šen pomen z ozirom na ime, ki ga nosi
umetniško združenje.
Manes Josef je bil v času ustanovitve
prvega češkega Sokolskega društva v
Pragi (leta 1862.) eden najodličnejših če-
ških narodnih delavcev in ustanovitelj
češke nacionalne umetnosti. Bil je so-
vrstnik dr. Miroslava Tyrša, takratnega
profesorja umetnostne zgodovine na pra-
ški univerzi in tehniki, onega Tyrša, ki
je ustanovitelj in oče češkega pa tudi ju-
goslovenskega Sokolstva, Josef Manes pa
zavzema tudi v sokolski zgodovini odlič-
no mesto. On je ustvaritelj sokolskega
kroja; po njegovih načrtih je bil sestavl-
jen sokolski kraj. Izdelal je pa tudi na-
črt za prvi sokolski prapor, ki so ga le-
ta 1862. poklonile narodno zavedne žene
in dekleta v Pragi prvemu Sokolu.

Manes in Tyrš sta v češki zgodovini v
ozki medsebojni zvezi. Dr. Tyrš je bil
prvi, ki je spoznal Manesovo odlično na-
rodno delo in opozoril češko javnost na
tega velikega umetnika. Tyrš ni bil sa-
mo Sokol, bil je tudi v umetnosti odloču-
joča oseba v tedanji dobi. Kako visoko
cenijo češki umetniki krogi Tyršovo de-
lovanje na polju umetnosti, dokazuje naj-
bolj lepa monografija, ki jo je leta 1916.
izdalo umetniško društvo Manes v Pragi
izpod peresa dr. Batoša.

Uverjeni smo, da so bile prijateljske
vezi med češkim in jugoslovenskim So-
kolstvom prvi in najvažnejši povod, da se
je odločilo češko umetniško društvo Ma-
nes, prirediti svojo prvo razstavo na slo-
venskem jugu baš v Ljubljani. Očigled
tem dejstvu je pač naša narodna dolž-
nost, da Sokolstvo polnoštevilno poseti
to razstavo in v dejanju pokaže, da zna ce-
niti češko umetnost in slovansko vzajem-
nost. To velja tembolj zato, ker je obisk
te razstave za našo Ljubljano nečasten in
bo uspeh poseta vse prej dokazoval ne-
go bratstvo ter zblizanje češkega in ju-
goslovenskega naroda.

Prosvetni odbori ljubljanskih sokol-
skih društev imajo priliko, da pokažejo
svoje delo, zakaj nedvomno spada poset
umetniških razstav v delokrog sokolskih
prosvetnih odborov. Vsako ljubljansko so-
kolsko društvo naj priredi za svoje član-
stvo skupen poset razstave. Organizacijo
poseta pa naj prevzamejo prosvetni od-
bori, ki naj izposlujejo pri Narodni gori-
liji specialno vodstvo po razstavi, ker le
od dobre razlage umetnin imajo posetniki
korist. Prosvetni odbori naj ne odlašajo s
tem delom, ker je razstava odprta le še
do 18. oktobra. Sokolstvo naj stori svojo
dolžnost, da ne bo šel glas na Češko, da
jugoslovanski Sokoli nismo kulturna or-
ganizacija.

Ljubljanski Sokol poziva svoje član-
stvo, naj se udeleži v nedeljo 12. t. m.
dopolodne skupnega obiska razstave če-
ške upodabljajoče umetnosti. Zbirališče
ob 1. uri pred Narodnim domom. Vstop-
nina polovična. Zdravo! 2182

Sport

DANAŠNJE SPORTNE
PRIREDITVE.

Nogomet. — Glavna privlačnost, go-
stovanje Haška, odpade, ker je bila tek-
ma v zadnjem hipu po Hašku nemotivi-
rano odpovedana. Po zagrebških listih
posnemamo, da je igral Hašk že večerja
v Beogradu proti BSK. K zadevi se naj-
brže se povrne. — Mesto s Haškom
igra Ilirija danes prvenstveno tekmo s

Hermesom. Prvi moštvi nastopita ob
15.30, rezervi ob 14. uri. Hermes ima v
prvenstveni tabeli doslej precej neugodno
pozicijo in ima tedaj mnogo vzroka po-
dati danes čim boljše igr. Ilirija je dobi-
la doslej vse prvenstvene tekme in stoji
s score 18 : 2 na čelu prvenstvene tabele.
Proti Hermesu postavi kompletno prvo
garnituro. — Na igrišču Primorja se vr-
ši ob 15.30 prvenstvena tekma med ma-
riborskimi Rapidom in Primorjem. Tudi
tu se obeta zanimiva tekma, v kateri so
šanse obeh protivnikov precej enake. Ra-
pida nikakor ni ceniti po nedavnem ne-
uspehu proti Iliriji. Moštvo je momenta-
no indispozicijo gotovo že prestalo in si
bo s tem večjo vamo prizadevalo dose-
či rehabilitiranje. Za Primorje je Rapid
prva težja ovira v prvenstveni konku-
renci; ako jo bo hotel premagati, bo mor-
al podati svojo najboljšo igr. — Ob
9. uri dopoldne se vrši na igrišču Ilirije
prvenstvena tekma Korotan (Kranj) : Sla-
vija. Korotan proti Slaviji nima neugod-
nih izglede, igra bo vsekakor odprta.
— Jadran absolvirja prvenstveno tekmo v
Mariboru proti SSK. Mariboru.

Hazena. — Ob 11. uri se igra na pro-
storu Ilirije ponovna prvenstvena tekma
Atena : Ilirija. Prvič je končala tekma z
rezultatom 6 : 1, pri čemur so Atenske
podale enakovredno igr. toda so proti
koncu nekoliko omakale in utrpale neza-
služeno visok poraz. Ilirija nastopi da-
nes sicer z nekoliko oslajeno družino,
toda bo znala gotovo tudi to pot ohrani-
ti naziv prvaka Slovenije.

Lahka atletika. — Na prostoru Pri-
morja se nadaljuje danes ob 14. uri na-
cionalni lahkoatletski miting. Na dana-
šnjem programu je večina interesnej-
ših točk.

NACIONALNI MITING S. K. PRIMORJA.

Včeraj popoldne se je pričel nacional-
ni lahkoatletični miting S. K. Primorja.
Rezultati so: Met kladi: juniorji: 1.
Smersu (Ilirija) 20,90. 2. Slamič H. (Pr.)
18,74. 3. Rovar (Pr.) 18,72. Skok v vi-
šino juniorji: 1. Košnik 1,43. 2. Franko
1,41 in pol. 3. Kukar 1,38 (vsi Primorje).
Peshoja 3000 m: 1. H. Slamič v solu. Met
kroglice: 1. Podobnik 10,10. 2. Rovar 9,39.
3. Medved 9,16. (vsi Prim.) Skok v da-
ljavo z zaletom: 1. Perpar 5,70. 2. Rovar
5,22. 3. Koch 5,11. Olimpijska stafeta:
(800 × 200 × 400 × 200 m): 1. Primor-
je II. handicap 120 m. 2. Primorje I.
4:05,2. Deset metrov za prvo.

Danes se lahkoatletski miting ob 13.45
nadaljuje. Vršijo se glavne točke, pred-
vsem teki na 100, 400, 800, 3000 m in
švedska stafeta, nadalje met diska, kop-
ja, skoki ob palci in troskok.

S. K. Ilirija javlja, da je Hašk gosto-
vanje v Ljubljani v zadnjem hipu odpo-
vedal. Občinstvo, ki je nabavilo v pred-
prodaji vstopnice, dobi vstopnico povr-
njeno od ponedeljka dalje v trg. J. Gorec.
— Postava rezerve proti rezervi Herme-
sa danes ob 14. uri: Zevnikar-Bregant,
Miklavčič-Držaj, Verovšek, Kreč I., Krem-
žar, Pevalček I., Vrhovnik, Dekleva, Kreč
II. — Odbor.

Iz sekcije nogometnih sodnikov. Za
današnje tekme so določeni sledeči sod-
niki: Ilirija : Hermes g. Betteito, Ilirija
(rez.): Hermes (rez.) g. Goslar, Rapid :
Primorje g. Hus in Slavija : Korotan g.
Možina.

Vr me

Visok zračni tlak se je razprostrl zno-
va nad srednjo Evropo in sicer od jugo-
zapada, od Azorov sem in od vzhoda iz
Rusije. Depresija se je morala umakniti
proti severozapadu, kjer je ostal nizek
zračni tlak, segajoč od Anglije in Skan-
dinavije tja do Grönlandije.

Vsled tega je zavladalo zopet lepo je-
sensko vreme, ki ga je le enkrat, v čer-
trtek, prekinil nenaden dež. Proti koncu
tedna se je barometer celo izdatno dvig-
nil ter dosegel višino, kakor je še ni ka-
zal v letošnji september in oktober niti
enkrat. Videti je tedaj, da nam bo nebo
milo še nadalje.

Po vsej Evropi nimajo tako prijetnih
dni. V zapad. Franciji, Angliji in Skandi-
naviji dežuje že skoro ves teden, na mno-
gih krajih so nastopile poplave. Naspro-
tno, pa ima Rusija mirno, pretežno jasno
vreme, toda za to pa je zelo hladno: v
vseh severni in celo že v osrednji Rusiji
je že nastopil mraz 5 do 10 stopinj C pod
ničlo. Ako se tedaj razporeditev zračnega
tlaka nekoliko spremeni, tako da bi segla
preko nas severovzhodna struja, imamo
lahko nenadoma prav občuten mraz. Za
enkrat se tega ni bati, ker prevladuje da-
leč nad Evropo jugozapadna zračna stru-
ja. —

Dunajsko vremensko poročilo: Vre-
menski položaj je malo spremenljiv. Za-
padne vetrove, ki so se pojavili nad za-
padno Evropo, je južni tok razpršil. Napo-
ved za nedeljo: Stalno lepo vreme. Me-
stoma jutranja megla.

Daruite za sokolski Tabor!

Lastnik in izdajatelj Konzorij «Jutra».
Odgovorni urednik Fr. Brosavič.
Tisk Delniške tiskarne, d. d. v Ljubljani.

Izgubil se je pes
volčje pasme z znamko Sv. Vid št. 5 in ki sliči na ime „Samo“. Najdite! Naj ga prijavi proti nagradi lastniku Vinku Naratu, trgovcu na Grosupljem. 21629

Kanarčke
prodaja Fr. Lunder, Selo-Moste št. 31. 21623

Volčji psi
aspiracija. Ponudbe na upr. „Jutra“ pod „Volčji“. 21710

Razno

Gig. gramoion
in daljnogled „Goetz“, prodaja po zelo niski ceni. — Naslov pove uprava „Jutra“ 21733

Največje vrtnarsko podjetje v Jugoslaviji
„Vrt“, Džamonja in drugovi, družba z o. z., Maribor. — Največji izbor raznovrstnih plemenitih sadnih (ce-pov) v najplemenitejših vrstah in v vseh oblikah. — Plemenite vinske trte na ameriških podlogah, kakor tudi cepe in podloge latih — Seme zelenjave, cvetja in gospodarskih rastlin. Cvetje v loncih in razno ukrasno grmovje in dreve imamo celo leto. Zahtevajte cenike! 21044

Restavracija pri Roži
Židovska ulica 6, zopet v polnem teku, priporočila sladki most in fino ljutomersko vino, ravno došlo, kakor fino domačo kuhinjo. Priporočila se za obilni obisk. S spoštovanjem A. Št. id. 21502

Trboveljski premog
in drva dobavljajo najceneje in dostavljajo na dom v vsaki množini Vinko Krže, Trboveljski pristan št. 12. 19814

Excella
najboljši in najcenejši šivalni stroji za rodbinsko, čevljarstvo in krojaško obrt. — 10letno jamstvo. V slučaju popravil pride na dom. — Oglejte si zalogo pri M. R. Plevel, Preska pri Medvodah 21647

Strokovni nasveti
Dipl. agr. A. Jermak, Ljubljana, Šelenburgova ul. 7/1. (nasproti glavne pošte). — Strokovni nasveti, preskrbovanje vseh kmet, potrebščine, pomoč in posredovanje pri novovnevanju. — Turbine na veter, brzo-parilne naprave, motorji, žitocistilni in drugi stroji. Priprave za varno in lahko nakladanje sadov, grozja, kmetijske, sredstva za osušitev kleti in stanovanj itd. — Vprašanjem za strokovne odgovore je priložiti 22 Din (8 lir), kadar želi poslati Agr. biroja kaj kupiti, vprašanja priloži za odgovor 2 Din. 21673

Rezanje drv
z motorno žago po 15 Din za m³. Lovdovik Ilersič, Friškovec (za belgijsko vojašnico). 20131

Vsakovrstne vožnje
preseljevanje, kurivo in drugo prevažanje in okirbi najhitreje in po solidnih cenah Komar Lojze, Krakovska ul. št. 13. 20821

Mehan. umetno vezenje
perila, zastorov, toalet, obšivanje (entlanje) vložkov, motivov in šipk, predstiskarija najmodernejših vzorcev za ročna dela izgotavlja Maček & S. Hein, Ljubljana, poleg hotela Štrkelj. 21746

Kurje oči
odstraniti brez bolečin. Garancija 6—7 mesecev. Odstraniti tudi revmatične bolečine. Sportna živčna švedska masaža Zolotareva ul. št. 13, pritličje levo (M. P.) 21394

Za svojega
se vzame 2—4 leta star deček, ki mora biti zdrav in res sirota. Pisemne ponudbe z naslovom je poslati na upravo „Jutra“ pod šifro „Sirota št. 4“. 21654

Poskusite in zadovoljni boste!
Sicer Vam ne nudimo najcenejših sredstev, a nudimo Vam zato v resnici učinkovita in najboljša sredstva. V najkrajšem času postane lahko Vaša polt lepša in čista pri uporabi „E. obrazni mask“, ki so najučinkovitejša sredstva za odstranitev solčnih peg in za očistitve kože. Rjavna koža in rdeče roke postanejo že po kratki uporabi snežno bele. — Maska in tozadna pasta stane 75 dinarjev. — Košne maske, kakor so materino (vrojeno) znamenje, bradavica in slika, pa lahko odstranite že v osmih dneh z uporabo „E. Teto-kapljic“. Ni ga boljšega in učinkovitejšega sredstva. — Stelentice stane 65 Din. Zakožne črve (Miteesser) v najkrajšem času in na najlažji način trajno odstranite le z uporabo večkrat preizkušene „Odstranjevalne zakožnih črvov“. Tozadveni klinček s tekočino stane 60 dinarjev. — Vsaka dama lahko sama doseže z malo zamudo najtrajnejšo in najmodernejšo frizuro z uporabo „Lasnega ondulatorja“. V 5 minutah je lahko frizura gotova. Pri uporabi ondulatorja se lasje ne osušijo in ni treba lasnih nadomestil, ker izljudajo najtanjši lasje takoj bujni. Frizura napravljena s „Lasnim ondulatorjem“ traja več dni in ji mokri zrak ne škoduje. Kompletni aparat stane 75 dinarjev. — Kar potrebujete naročite takoj potem nakaznice pri „ELRA“, Vič pri Ljubljani. Diskretno razpošiljanje vsakovrstnih kozmetičnih sredstev. Vse pošiljke franco. 20908

Specijalna mehanična delavnica
za popravilo pisalnih in računskih strojev
L. BARAGA, LJUBLJANA,
Šelenburgova ul. 61.

Za tekočo sezijo
priporočam po izredno ugodnih cenah in v izvršiti nenadkriljive: Damske plašče, mufe, čepice, vratnike in kožuhovine. — Vsa krznarska dela za dame in gospode izvršujem po naročilu in takoj.
ELIGIJ EBER 5259a
krznarstvo in izd. lovinica čepic, Kongresni trg 7.

PAVEL ŠIMENC
pokopališki vrtnar pri Sv. Križu
LJUBLJANA

priporočam cenjenemu občinstvu veliko zalogo, lepih krizantem v raznih barvah, kakor tudi velikocvetne krizanteme. Prevzema popravila in popravilo grobov s cveticami. Se priporočam za izdelovanje nagrobnih vencev, kakor tudi prevzema različne aranžmane po zmernih cenah. Naročila se sprejemajo tudi vsak dan na trgu (prva stojnica poleg „Impexa“). 5267/a

Halo, gospodinje!
Novo! „KAPOK“ Novo!

Pravkar dospelo iz Pariza za polnjenje prešitih odev in blazin. Pričrta se, polkusite! Bolje in ceneje kot vata. — Dobi se samo pri tvrdki E. MALHAPE, Ljubljana, Krekov trg št. 10. Na debelo! 5190a Na drobno!

TRGOVINA
s specerijskim blagom, na jako prometni cesti v Ljubljani, se radi boleznijo ugodno proda. Ponudbe se prosi pod „Ugodna prilika 60.000“ na upravo „Jutra“. 5373

Iščemo
strojnega tehnika
ali
inženerja

za tovarno vijakov na deželi. Gospodje po možnosti s primerno prakso, naj vložijo svoje ponudbo z navedbo dosedanje zaposlenosti in zahtev pod „TOVARNA VIJAKOV“ na Aloma Company, Ljubljana. 5258/a

Dražbeni oklic
Dne 20. oktobra 1924 ob enajstih bo pri sodišču v sobi št. 3 dražba nepremičnin: zemljiška kobja Jesenice, vl. št. 124 in 303. Cenilna vrednost 126.099 Din 73 p; vredne pritlikline 451 Din 25 p; najmanjši ponudbe 84.368 Din. Pravice, ki ne bi pripuščale dražbe, je oglasiti pri sodišču najpozneje pri dražbenem naroku pred začetkom dražbe, sicer bi se ne moglo več uveljavljati glede nepremičnine v škodo dražitelja, ki je ravnal v dobri veri. Drugače pa se opozarja na dražbeni oklic, ki je nabit na uradni deski tega sodišča. Okrajno sodišče v Kranjski gorji, odd. II dne 8. oktobra 1924.

Zahvala.
V bridki tugi, ki nam jo je prizadejala neizprosna ločitev od našega prelepega, dobrega očeta, brata, svaka in tasta, gospoda

Adolfa Reicha
so nas tolažili številni izrazi sočuvstvovanja in spoštovanja do blagega pokojnika. Ni nam mogoče zadostiti dolžnosti primerne zahvale posameznikom, vsled česar prosimo, da izvolijo tem potem sprejeti zagotovilo naše iskrene hvaležnosti za požrtvovalno zdravniško pomoč, duhovno tolažbo, darovano cvetje, nad vse častno spremstvo na zadnji poti in dokaze sočutja sploh: vse korporacije, vsa društva, zastopstva in odposlanstva in posamezniki.

V LJUBLJANI, dne 11. oktobra 1924.
5562a
Žalujejo rodline.

Išče se družbenik
za že kupljeno 5277/a
graščino
zaradi uvedbe velike svinjereje in pitlišča. Ustrezajoče vplačilo se vključi takoj na posestvu. Ponudnik mora biti oženjen, marljiv in delaven, srednje starosti. Dopise z natančnejšimi podatki in navedbo premoženja sprejema uprava „Jutra“ v Mariboru pod šifro „Graščina“.

Novozidana enonadstropna vogalna hiša
na prometnem kraju v LJUTO TERU, pripravna za trgovino ali obrt, se po ugodni ceni proda. Ponudbe na stavbenika Jandla v Ljutomeru.

V damski česalni salon
MICI SKROLD
MARIBOR, Gosposka ulica 11
je vatopila spretna, izurjena damska frizerka in se priporočila cenj. damam za friziranje, onduliranje, umivanje glave, barvanje las s „Hema“ in v vseh potrebnih barvah. „Manikura“ itd. Izgotavlja solidno vsa lasna dela. 5215a

Zlahtna vina
zbrana, na vagone, eksportira po zmernih cenah
vinarna Ciglar i drug 5103/a
Centralni biro: Zagreb, Samostanska ulica 8.

POZOR
perice, kopališča, bolnice, hoteli, sp. oh. vsi, ki imate opraviti s pranjem perila! Izumil sem nadre praktičen pralni stroj, ki zahteva polovico manj delovne moči, porabi polovico manj mila, povsem izključuje vsako poškodbo perila in je vrhunska zelo poceni. Stroj je strokovno preizkušen, (tozadveni patent je že prijavljen) in sprejemam provizijske pornike v vrhu razpečevanja. Vrhunskega sprejemam naročila na leseno galanterijsko blago, lesene igrače, jermenice (Riemenscheibe) okvirje, okvirje za vezenje, obešalnike itd.

MARIJAN KOMPARA
strojnomizarska delavnica
5255a MARIBOR
Cesta na Brezje 17.

J. BRAJER
1863 LJUBLJANA
Turjaški trg (Breg) 1.
Istotam se izdelujejo vseh vrst čevlji po meri in vse vrste trznih čevljev. Trgovci! Posredniki! Cene solidne! Postrežba točna!

Slavilo Kamfor-kremo
kraljice Marije
za negovanje obraza, nadalje parfume, vsa lasna dela, specialiteta: lasne obročke in kite v vseh barvah, priporočila 1888/a 1
ALEKS. GJUD ml.
higienično urejeni moderni damski česalni salon v Ljubljani, Kongresni trg št. 6.
Odpri: od 1/8. do 12. ure in od 1/2. do 7. ure, ob sobotah do 8. ure zvečer.

Šentjanski premog
vseh vrst in vsako množino, v čisto opranem stanju nudi, za takojšnjo dobavo
Prodajni urad šentjanskega premogovnika
AND. JAKIL
Ljubljana, Krekov trg 10 1018-a

NAZNANILO. 5216 a
Podpisani naznanjam svojim cenjenim odjemalcem, da sem preselil svojo pisarno iz Zrinjskega ceste št. 2
v Kolodvorsko ulico št. 18
ter se priporočam za nadaljnjo naklonjenost.
ANTON STERGAR, agentura in komisija.

Novo obleko
imate, ako daste ponošeno kemico čistiti in barvati v I. kemični čistilnici in barvarji
JOS. REICH
Poljanski nasip št. 4
Podružica: Šelenburgova ul. 3
1932a 1

GOZDNO POSESTVO
preko 200 orolov kakor tudi poljedelsko posestvo z lepo stanovanjsko hišo v Sloveniji, kolodvor v bližini
se proda.
Ponudbe nasloviti na „PUBLICITAS“, Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 7/II.

Sadni sejem
18., 19. in 20. oktobra
na prostoru 5275a
„Ljubljanskega velesejma“.
Najugodnejša prilika za nakup finega namiznega sadja v velikih in manjših množinah.

ZAHVALA. 5250/a
Za izraze iskrenega sočutja ob boleznih in smrti naše dobre, nepozabne mame, oziroma stare mame, gospe
MARIJE DEU
izrekamo najprisrčnejšo zahvalo. Posebno se zahvaljujemo darovalcem prekrasnih cvetic in onim, ki so jo spremlili na njeni zadnji poti.
ŽALUJOČI OSTALI.

5271/a
Potrti od globoke žalosti naznanjamo tužno vest, da je naš preljubljeni soprog oče, brat in stric, gospod
ANTON SEGA
poštni poduradnik
danes dne 11. oktobra po mukepolni bolezni Bogu vdano zaspal. Pogreb nepozabnega bo v ponedeljek dne 13. t. m. ob 4. uri popoldne iz hiše žalosti, Florijanska ulica št. 24, na pokopališče k Sv. Križu.
V Ljubljani, dne 11. oktobra 1924.
ŽALUJOČI OSTALI.

„ANČICA“
Zaštitni znak
talionica kovina, ljevaonica fosfornih bronci, tvornica armatura, okova i metalne robe
Vlasnik: DRAGUTIN SCHREIBER
Poslov.: Boškovičeva 34 **ZAGREB** Tvornica: Na Kanalu

Proizvodi talionice:
Bijele kovine za ležaje (Lagermetalle) marka „Atlas“ i „Jadran“.
Olovo u blokovima i šipkama
Metali za linotipiju i tiskare
Fosfori bakar
Manganov bakar
Kositar za spajanje (Lot-zinn)
Slaglot, krupni i sitni
Aluminij u blokovima
Antimon u blokovima
Fosforna bronca
Manganova bronca kao i sve kovine u raznim oblicima
Cink (tutija) u pločama i komadima.

Proizvodi ljevaonice:
Šipke iz crvene kovine (Rotguss)
Šipke iz bronce
Fosforna bronca u šipkama
Puškice (Büchsen) iz bronce, fosforne bronce itd.
Ležaji (Lagerschalen)
Deltametalni guslo i homogeno prešan
Mjedene šipke, vučene
Bronca za brodove, automobile i aeroplane
Manganova bronca u šipkama i puškicama
Svi odljevci iz svakog metala prema uzorku, mode u ili orježu.

Proizvodi tvornice
(izradjena roba):
Armature za vodu, paru i plin
Hidranti i vatrogasne armature
Mjedeni utezi, baždareni i nebaždareni
Mjedeni i metalni šarafi s maticom i bez matic
Mjedeni okovi za gradnje
Mjedeni mužari
Fasovsko-tokarski proizvodi
Mjedene i bakrene cijevi
Ključevi iz aluminija
Natpisne ploče iz cinka za ulice, kuće, oblasne medje itd.

Kupuje sve stare kovine i otpatke uz najviše cijene! 1982a

Potrtim srcem naznanjamo, da se je preselil naš ljubljani oče, stari oče, brat, stric in svak, gospod
Jakob Poljanšek
posestnik in kovač
po kratki in mučni bolezni v lepše večno življenje. Pogreb bo dne 13. oktobra ob 8. uri iz hiše žalosti na pokopališče na Dobračevi.
Ziri, dne 11. oktobra 1924.
5263a
Globoko žalujejo ostali.